

દેવતાઈ બોલતો પલંગ.

બુકસેલર મંગળદાસ જોશી તારામ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

આવૃત્તી ૨ જી.

પ્રેન ૪૦૦૦.

આ ડીબાચો બાબુ પ્રી. પ્રેસમાં છાપ્યો કે રીચીરોડ—અમદાવાદ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાક્ષિત વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૮૦૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દેવતાઈ લોકનો રસંગ

વિષય ૨ - ૨

સ્વતાઈ પલંગ.

લેખક તથા પ્રકાશક.

બુકસેલર મંગલદાસ જોષિતારામ શાહ

કે. સીચીરોડ—અમદાવાદ.

રજીસ્ટર કરાવી સર્વ હક પોતાને સ્વાધીન છે.

અમદાવાદ—પાનકોરના નાકે

“ મનહર ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

મોતીલાલ ગણપતરામે છાપી.

આવૃત્તી ૨ છ.

પ્રત ૪૦૦૦

સંવત ૧૯૮૨

સને ૧૯૨૬

ક્રી. ૦-૧૨-૦.

રાત વિદ્યાપાઠ

અમદાવાદ

ગોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૧૨૮૦૯
જેઠર ખંખર.

બુકસેલર મંગળદાસ જેઠતારામના પુસ્તકાલયમાં
તદન નવિન પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

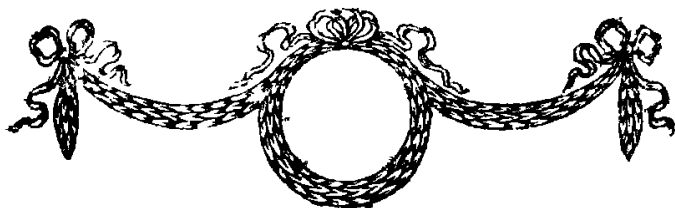
- અંખા શેઠાણી—સૌનાથ દેશની વણીકપુત્રીની બહાદુરી
બજીવી હોય તો તુરત મંગાવો. કી. ૦—૮—૦
- થુરા સતીની વર્તા—ચમત્કારી નોવેલ. કી. ૦—૧૨—૦
- કીશોર કુમાર—અદ્ભુત વાર્તા કી. ૦—૧૨—૦
- બોલતો પોપટ—પોપટનો આલાક્રી બજીવી હોય તો
આજેજ મંગાવો. કી. ૦—૮—૦
- અતુર ઝુંદર ભાગ એકથી ચોવીસ— કી. ૦—૧૨—૦
- હોથલ પદમણી—રસીક વાર્તા કી. ૦—૮—૦

તમામ ભવનાં પુસ્તકો કીફાયત ભાવે વેચનાર.

બુકસેલર મંગળદાસ જેઠતારામ શાહ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

દેવતાઈ પલંગ.

પાપુર કરીને એક શહેર છે, ત્યાં કનકસીંહ નામે રાજા રાજ કરે છે અને તેને કનકાવતી નામની રાણી છે આ રાજા હમેશાં પ્રજાના દુઃખ કાપવામાં અને પોતે જાને તપાસ કરી અને તેઓને સું દુઃખ છે તે સાબળી તેમનું દુઃખ દૂર કરતો હતો વળી પોતાના રાજમાં ચોરી લુંટફાટનું તો નામજ નહિ હતું.

આવી ધર્મી રાજા હમેશાં ઇશ્વરની બંદગી કરવામાં તેમજ જીવેને સુખ આપવામાં પોતે સુખ માની દીવસ ગુજારે છે અને મહારાણી કનકાવતી પોતાના પતીની આજ્ઞા માની તેમજ નીચર તર તેમની બક્ષી કરી આનંદથી પોતાના પતીને રીઝવે છે.

કેદિ પશુ દીવસ મહારાણી કનકાવતી પતીની આજ્ઞા સીવાય એક પશુ કામ કરતી નથી રાત્રી દીવસે એસી પતીની બરદાસ કરી આનંદથી દીવસો ગુજારે છે.

એમ કેટલાક વરસ પછી એક દીવસ મહારાણી કનકાવતી પોતે અગાસીમા ઉતાવાળ. દીવસોમા પોતે હવા ખાવા બેઠી છે, અને તાસી પાંખો નાખે છે અને વાતચીત કરી રહ્યા છે એવામા અકસ્માત મહારાણી કનકાવતી નીંદ્રાને આધીન થઇ ગઇ.

હવે અપાહુત નગરની એકર તેજ દીવસે શહેરના અઠરાએ જોતાના નાના નાના ધોડરાઓને લઇ ટ્રેમ નદીએ રનાન કરાવવા અગર કોઇ પોતાના છોકરાને નીશાળે બસાવવા અગર કોઇ ડોક્ટરને ત્યાં હવા લેવા જતા હતા આવા સુંદર બાલકોને લઈજવા આવવામા હર વખત આવવાથી અને પીડાતેલા દરદી બાળકોના રૂદ્ધથી એકંદમ મહારાણી કનકાવતી નીંદ્રામાંથી જાગી અને અજાગના જગાડ પોત પોતાના બાલકોને રૂદ્ધ જગાડ માણસોના ઉપર ડ્રષ્ટી પડી કે એકંદમ મહારાણી વીચાર કરવા લાગી અને પોતે રૂદ્ધ કરવા માડ્યું.

મહારાણીને ભયકર દુઃખ.

આ પ્રમાણે અચાનક રાણીને સોઝાતુર જોઇ પોતાની પાસે નેલી દાસી એકંદમ ગાબરી બની ગઇ અને ધીરજ રાખી પોતાની બાઈને કહેવા નાંખી કે હે ધર્મશીલ મહારાણી અચાનક આપની આખોમાંથી રૂદ્ધ નેમજ શરીર શીકુ પડી ગયું તેનું સું કારણ તે હકીકત જો મને કહેવામાં હરકત ન હોય તો આ દાસીને જણાવશો કે જોથી તમારા થએલા દરદને એકંદમ અટકાવી આપના દુઃખોને દુર કરી દુ મંતોષ પામું આ પ્રમાણે દાસી વાત-

ચીત કરે છે પણ મહારાણી જવાબ ન આપતાં કિલડી વધારે
રૌવાલાગી અને એકદમ મુન્ય ખની ગઇ.

મહારાજા કેનકસીંહ પોતાની કચેરી અરખાત કરી એકદમ
રાણી પાસે આવી પહોંચ્યા અને તપાસ કરતાં માલુમ પડ્યું કે
રાણી તદ્દન બે થુલ પડી રહી છે પોતાને કંઇ જ્ઞાન નથી આ
ખનાવથી મહારાજા એકદમ દીલગીર થઇ ગયા છતાં ધીરજ
રાખી મહારાણી કનકાવતીને મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગ્યા કે હું
ચકવતી સુરસેન મહારાજાની રાજ કુમારી આજે તમારા પત્ની
તમારી સમક્ષ નમને દીલગીર અને સોંકાતુર જોઇ પ્રણામ શી-
રમા પડ્યા છે માટે એવું તમને શું દુઃખ કિત્તેન થયું છે કે
તમને ખોલવાની અગર મારા સામું ડાહી કરવાની પણ તપ્પીયત
કેકાણે નથી. શું આજે તમારા શરીરમા કોઇપણ જાતનો રોગ
પેદા થયો છે અગર કોઇએ તમારું અપમાન કર્યું છે અગર
કોઇ દરામજાદો તમને નયનનો માર મારી આ દશા કરેલી છે
ત્રીગેરે જે હકીકત હોય તે જરૂર મારી અગાડી રજુ કરો કે જેથી
તમારા થયેલા દરદને એકદમ અટકાવી તમારા આત્મામ સનેષ
આપું, આ પ્રમાણે પોતાના પત્નીના વચન સાંભળી મહારાણી
કનકાવતી મધુર વાણીથી પોતાને થયેલા દુઃખનો હવાલો કહેવો
શરૂ કર્યો.

મહારાણીને ચીંતાનું કારણ

મહારાણી કનકાવતી પોતાના પતી અગળ બે હાથ જોડી નમ્ર પછે અને મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગી કે હે ભૂપાલ આપના કહેવા સુજ્ઞ આજે કોમળે માફ અપમાન કર્યું નથી તેમજ મને કોમળપણ જાતનો રોગ થયો નથી વળી કોમળ હરામજાદે મારા નીચળને ખંડીત કર્યું નથી પણ મેં અભાગરીએ પુરબરે શાં પાપ કર્યો દશે અગર કોઈના ધવતા બળ હુટા પાડ્યાં હશે અગર કાનો પંખીના માળા તોડી નખ્યા હશે કે બિનાળામા સણ્ણીની પરબો લાગી નાખી હશે કે જેથી કરી આ બરે કરેલાં પાપ ઉદ્ધવ આવ્યા છતાં હજુ હુ જીવું છું અને આપની સાથે નિતચીત કંઈ છું તે કરતા કુદરતે માફ મરણ કર્યું હોત તો અત્યારે મારી આ દશા ન થાત પણ જે પોતાના ભાગમાં કષ્ટ હોય તે કોણ મીઠ્યા કરી શકે એમા કોઈનો દોષ નથી પણ હું પ્રાણનાથ મારા કરમનો દોષ છે કે આટલી આપના ત્યાં દેવતાપ રીટી છતાં હજુ સુધી મને એક પણ પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ નહિ એજ મારા દુઃખનું કારણ છે બાળું કામ દુઃખ નથી.

આ હકીકત મહારાણીએ સાબળા તે ધીરથી મહારાણીને કહેવા લાગ્યા કે દેવ અગાડી આપણી મહેનત નકામી છે આપણા કરમમા સંતાન નહિ હોય તો રેવાથી અગર દીલગીર ચવાથી કંઈ વળવાનું નથી માટે હવે તો હે મહારાણી હમેશાં ચર્મ ધ્યાન કરી મરીબ પ્રજાને સતોષ અપી તમારા આત્માને વન્યવાદ આપો તે સીવાય આમાં બીજો કંઈ ઉપાય નથી આ

પ્રમાણે મહારાજા કનકસીંહ પોતાની રાણીને સમજાવે છે તેમ તેમ કનકાવતી વધારે સોકાતુર થઈ જાય છે અને રૂન કરતી જાય છે એવામા અકસ્માત મહારાણીના પુન્યના ઉદ્ભવથી આકાસ મારગે એક દેવ અને દેવી બન્ને પોતાના વીમાનમા બેસી ગમન કરતા હતાં અને બન્ને વાતચીતમા લાન થયાં હતા એટલામાં અકસ્માત દેવીની નજર આ મહારાણી કનકાવતીની ઉપર પડી એટલે પોતાના પતીને કહી વીમાન ઢીલું રખાવી પે તે રાણી કનકાવતી શ્રી આટે ઉઠાસ બેઠી છે અને રૂદન કરે છે તે હેવાલ જાણવા સાર દેવી પોતાના ભરથાને બે હાથ જોડી નમ્રપણે વીનતી કરે છે એટલે દેવ પોતાની ગ્રીયાના મધુર પ્રશ્ન સાંભળી રાણી કનકાવતીનો હેવાલ રજુ કરે છે.

હે દેવી તેં જે વાત કહી તેના દુઃખનું કારણ બીજું કાંઈ નથી પરંતુ મહારાણી કનકાવતીને એક પણ સંતાન નહિ હોવાથી સોકાતુર થએલી છે એ સીવાય તેને બીજું કંઈપણ દુઃખ નથી આ હઠીકત સાંભળી દેવી પોતાના પતીને કહે છે કે હે નાથ ગમે તેમ થાઓ પણ તમે એની પાસે જઈ જરૂર પુત્ર પ્રાપ્ત થાય એવું વરદાન આપો એવી મારી તમારી પાસે પ્રાર્થના છે આ પ્રમાણે પોતાની ગ્રીયાના શબ્દો સાંભળી દેવ દેવીને કહે છે કે હે દેવી જે તારી એવીજ ઇચ્છા છે તો ચાલ અત્યારે આપણે બન્ને જણુ રૂપ બદલી જોગીના વેશે તેના મહલમા જઈ તેની ઇચ્છા પુરી કરીએ આવા પોતાના પતીના શબ્દો સાંભળી બન્ને જણુએ રૂપ બદલી નાખી તુરત જોગી વેશે મહારાજા કનકસીંહના મહેલ પાસે આવી છડીદારને કહ્યું કે હે છડીદાર અત્યારે માલ-

રાજા પાસે તમે તુરત જઈ ખબર આપો કે તમેને બે જોગી મળવા માટે ધણાજ આતુર છે આવું જોગીનું બોલવું સાબળી છડીદાર તુરત મહારાજને ખબર આપી કે તુરત દાસી જોગી પાસે આવી તેઓને મહારાણી કનકાવતી પાસે લઈ ગઈ.

જોગીને જોતાં મહારાણીને એકદમ ડિમંગ આવ્યો અને હાથ જોડી બેસવાને માટે બીજાનું આપ્યું વળી ખાવા પીવાની તજ-વીજ કરવા માડી અને નાચણે પોતે મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગી કે હે જગતના ઉપર હાકાર કરનાર હે બાળ યોગી આજે તમારા દરસનથી મારા ન્દયને આનંદ થયો છે વળી આજે આજ મારા મહેલમાં પધારી મને દરસન આપ્યા છે તેથી કહેા હું આપનું શું કાર્ય કરું આ પ્રમાણે રાણીના શબ્દો સાબળી બાળ યોગી કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી અમારે કાંઈ વસ્તુની જરૂર નથી; તેમ અમે કોઈપણ પ્રકારની લાલચે અહીં આવ્યા નથી પણ અમે મુલકે મુલક કરતા હતા તેવામા તમારી ધર્મ ઉપર લાગણી અને તમારી બક્તિ સાબળી સહેજ આપને મળવા માટે આપના રાજમા અમોએ પ્રવેશ કર્યો છે બાકી અમને કંઈપણ જાતના હરકત કે ઈચ્છા નથી આવા શબ્દો જોગીના સાબળી રાણી સુધી થઈ ગઈ અને શોકાતુર બેસી ગઈ.

આ પ્રમાણે રાણીને દીલગીર જોઈ બાળયોગી કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી આપ હમેશા ચીંતાતુર રહો છો તેનું શું કારણ જો તમારા દુઃખને હેવાલ અમને કહેવામા અડચણ ના હોય તો કૃપા કરી જણાવશો આ પ્રમાણે યોગીનું મધુર બાંધણું

સાબળી મહારાણી કંઈ વિચાર કરી એ હાથ જોડી નમ્રતા પુવક
કહે છે કે હે અહાયારી બાળયોગી મને આપના પ્રતાપથી બધી
વાતે સુખ છે પરંતુ હાચાર કે એક તમે મારે મહેલે પંચાયો
પરંતુ હું અભાગણી જોઈએ એવી તમારી ખરદાસ કરી શકી
નહિ; ખીજું આચાર સુધી મારે એકપણ સંતાન નથી એજ
દુઃખનું કારણ છે આ પ્રમાણે રાણીનું મધુર બાણજી તાબળી
તુરત બાળ યોગીએ પોતાની ઝોલીમાંથી એક ચમત્કારી ગોળી
આપી અને કહ્યું કે હે મહારાણી આ એક ગોળી આવતી કાલે
સવારે તમે પાણીની સાથે ગળી જસો એટલે પુરા નવ માસે
તમેને જરૂર એક પુત્ર થશે તેમા લગારે સંદેહ ગમ્પરો નહિ
આટલું વચન આપી બાળ યોગીરાજ મહારાણીની રજા લઈ પોતે
મહેલ અહાર આવી થોડે છોટે જઈ પોતાનું રૂપ બદલી તે દેવ
અને દેવી બંને કુચ કરી ગયા આ પ્રમાણે રાણીને પુત્ર પ્રાપ્તિનું
સુખ મળશે એવી આશાથી નીરંતર સુખ ચેનમા અને મહા-
રાજની ભક્તિ કરવામાં હમેશા તઈયાર રહેતી હતી અને જે
ભયંકર દુઃખ હતું તે સંવળું ભૂલી ગઈ અને ઇશ્વરને ઉપકાર
માનવા લાગી.

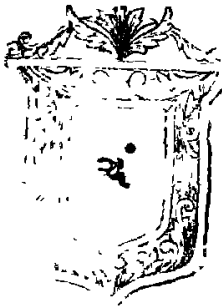

પુત્રપ્રાપ્તિ

હવે મહારાણી કનકાવતીએ બીજે દીવસે યોગીની આપેલી
 ગોળી પાણી સાથે ગળી મધ અને જોતજોતામા નવ માસ પુરા થયા
 એટલે મહારાણી કનકાવતીએ એક તેજસ્વી પુત્રને જન્મ આપ્યો
 કે તુરત દાસી; પુત્ર જન્મની વધાઈ મહાગળ કનકસીંહ પાસે
 મધ તમામ હકીકત રૌસન કરી દાસીની હકીકત સાંભળી મહા-
 ગળએ એક નોકર બોલાવી દાસીને કીમતી ઝવેરાત આપી
 વીદાયબીરી આપી તેમજ પોતાના રાજમા કેદી લોકોને
 છુટા કર્યા અને મ.ગણ લોકોની હિમેદ પૂરી પાડી તેમજ ઠેકાણે
 ઠેકાણે ફવાખાનાં કાઢ્યાં બચકર જ ગલમાં જનવરો તેમજ મા-
 ગસોને માટે એક સરોવર બંધાવ્યું આ પ્રમાણે પુત્રનો જન્મ
 થવાથી દરેક સ્થળે એને પુન્યના કામ કર્યા. હવે મહારાણી
 કનકાવતીનાં પુત્ર દીવસે દીવસે વધવા લાગ્યો અને શુભ દીવસે
 જોધી લોકોને બોલાવી કુંવરનું નામ દેવદત્ત રાખવામા આવ્યું.
 આ પ્રમાણે કુંવર સોળ વરસનો થયો એટલે પીતાએ કોમ રાજ
 કન્યા સાથે પાણીગૃહણ કરાવ્યું અને સુખે દીવસો શુભરવા લાગ્યાં.

દુઃખી બ્રાહ્મણની આત્મકથા

પાપુર નગરની અંદર એક હરીદાસ કરીને બ્રાહ્મણ હતો અને તેની બેરીનુ નામ મણી હતું બાપમાં નામ તેવાજ ગુણુ હતા વળી તેને એક છોકરો અને બે છોકરીઓ હતી. હરીદાસ વીઘાકળામાં હુસીયાર હતો પણ શરીરે સાબેતજો રહેતો નહિ હતો તેમજ તે ધણો ગરીબ અને ભોળા દીલનો હતો તે હમેશા પોતાનું ગુજરાન બીજા વૃત્તી કરી નીભાવતો હતો છતાં તેને જોઈએ તે પ્રમાણે

ખરચ નીભાવવાને પોતે અસક્ત હતો એમ કેટલાક દીવસ અને વરસો લગી તે બીજાવૃત્તી કરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો હતો અને પોતે આનંદ માનતો હતો પણ હવે એને બહાર બીજા વૃત્તીમાં અશક્તપણુને લીધે ફરવા જવાતું નહિ હતું એથી પોતાનો નીભાવ કેમ કરવો તેનો વીચાર દર રોજ કર્યા કરતો હતો. એક દીવસ પોતે વીચારમાં બેઠો છે એટલે તેની સ્ત્રી તેમના પાસે આવી નમ્ર વચ્ચનોથી કહેવા લાગી કે હે પ્રાણુનાથ આવી રીતે આજસ રાખવત્થી અને ઘેર બેસી રહેવાથી આપણું ફળદર જાય એમ લાગતું નથી મારે કંઈ ઉદ્ધમ કરી આપના ધરનો નીભાવ કરવો જોઈએ પોતાની સ્ત્રીનાં મધુર બાણો સાંભળી હરીદાસ કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રાણુધ્યારી તારું

કહેવું અક્ષરે અક્ષર સાચું છે પરંતુ મારાથી હવે ચાલી શકાતું નથી તેમજ વસ્તીમાંથી જોઈએ તેટલું દ્રવ્ય મળતું નથી માટે હવે મને એકે દશા સુઝતી નથી માટે તું જેમ કહે તેમ કરે આ પ્રમાણે પોતાના પતીનાં વચન સાંભળી મણી કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ બીજું તો કંઈ નહિ પણ આપણા શહેરના મહારાજા દરેરાજ પ્રાતઃકાળમાં જે પુરુષ ગળને વહેસે જઈ આ-શીરવાદ આપે છે તેને મહારાજા સારો સરપાવ આપી વીદાય કરે છે.

માટે મારે કહું માની આપ આવતી કાલે પ્રભાતે સૌથી પહેલા જઈ મહારાજાને આશીરવાદ આપી દ્રવ્ય મેળવી આપના આત્માને સંતોષ આપો આ પ્રમાણે સ્ત્રી પુરૂષે કરાવ કરી બનને જણા પોતપોતાના કામે વળગી ગયા અને સુર્ય પણ અસ્ત થઈ ગયો હવે હરીદાસ વીચાર કરે છે કે કયારે પ્રભાત થાય કે મહારાજા કને જઈને દ્રવ્ય લાવી મારે દારિદ્ર દૂર કરે એમ વીચારમાને વીચારમા તેને કંઈ પણ આવતી નથી કંઈ સુજ પડતી નથી પરંતુ હરીદાસ હીમ્મત રાખી વીચારમાને વીચારમા રાત્રીના બે વાગે એકદમ જાગૃ થયો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે અરે સવાર થવા આવ્યું હવે જો હું આજસ રાખીશ તો મારી તમામ મહેનત અને ઉજાગરો નકામો જશે માટે ચાલ હવે તબ્રાર થઈ જવું માણસને નબળી વખતમા કંઈ પણ વસ્તુનો લાભ થવાનો હોય પણ એના રદમને ધીરજ રહેતી નથી તેમ મનુષ્ય પ્રયત્ન નકામો છે માણસ કંઈ ધારે ને દૈવ કંઈ કરે તેમ આપણા હરીદાસ વીચારમાને વીચારમા રાત્રીના બે વાગે મહારાજા કને જવા નીકળ્યા અને થોડે છેટે એટલે

એક ક્રોસ ગય. કે તુરત સીપાઈએ આવી ખુમ મારી કે અત્યારે
 'કે.લુન્ગતા હે હરીદાસ કહે કે હું કંગાલ હરીદાસ મહારાજને
 આસીવોદ આપવા જઈ છું આ બોલ સાંભળનાની સાથે એકદમ
 સીપાઈએ આવી તેનો હાથ પકડી કહ્યું હકે અરે બદમાશ બચકર
 નત્રોના બે વાગે મહારાજ તારી ગહ જોઈ બેસી નહા હશે પણ
 એમ નથી કહેતો કે હું ચોરી કરવા જઈ છું ચાલ તારું
 પોગળ આને જણાઈ આવ્યું બદમાશ કેટલાક દિવસોને
 વરસોથી કરેલું પાપ આને બરાબર પ્રકાશમાં આવી ગયું સીપાઈની
 ધમકીથી બીચારો હરીદાસ એકદમ માબરો બની ગયો વિચાર
 પલટાઈ ગયા પોતે સવાર થયું નથી એમ ખાતરી થઈ
 અને છેવટે સીપાઈ પાસે પોતે પોતાના દુખની વાત કહી જતા
 હરીદાસની મહેનત નકામી ગઈ અને સીપાઈએ આખી રાત
 ગેટમાં રાખી પ્રભાતે મહારાજના દરબારમાં લઈ જઈ રાત્રીની
 તમામ હકીકત સીપાઈએ જાહેર કરી કે તુરત મહારાજએ
 હરીદાસને બોલાવી પુછી જોયું કે અહ્યા તું ગત્રીએ બે વાગે
 શા કામે નીકળ્યો હતો તે સાચે સાચી હકીકત કહી દે હરીદાસે
 બે હાથ જોડી પોતાના દુઃખનો તમામ અહેવાલ કહી દીધો પણ
 રાકો રતન મળતું નથી તેમ હરીદાસના બાળ્યમાં ચોક્કીમાં
 હુકમ જવા લખેલું તો દ્રવ્ય ક્યાંથી મળે પણ એટલું સારું થયું
 કે મહારાજએ હરીદાસના મુખ સામું જોઈ વિચાર કર્યો કે આ
 માણસ ચોર છે નહી પણ વીચારશુન્ય માણસ લાગે છે માટે
 તેનો ગુનો માફ કરી સાજો તાજો તેને ઘેર વીદાય કરો.

અહીં આ હરીદાસની બી મહુડી પોતાનો પતી રાજસભા

માંથી દ્રવ્ય લાવશે એવી આજ્ઞામા એહી છે અને વિચાર કરે છે એટલામાં હરીદાસ ઘેર આવ્યા ને પોતાની ક્ષીને રાત્રીનો તમામ હેવાલ કહી દીધો કે તુરત સાણી બાઝ વીચાર કરવા લાગી કે માણસ શું ધારે ને દમવ શું કરે તેની કાઠને પણ ખબર પડતી નથી માટે આપણા ભાગ્યમા નહિ લાભેલી સ્ત્રીજ લેવાને માટે હજારો પ્રયત્ન કરે! અગર રાજા મહારાજની ખુસામત કરે! પણ ભાગ્ય વીના કોઈ મલતી નથી આ પ્રમાણે સ્ત્રી પુરુષ બન્ને વાતચીત કરે છે અને કમલપણાને લીધે બન્નેમાં કુસંપ પેદા થયો એટલે દિવસ દસ પછી હરીદાસ બપોરે તપસ્યા જંગલમાં જઈ કરવાનો ચોકકસ દરાવ કર્યો કે કાતો માંડે મરણ થાય અગર હજાર જાય આવે! વિચાર કરી જંગલમા ગયો.

ભાગ્યનો ઉદય.

જે દીવસે હરીદાસ દુખનો માર્થો ધેરથી કંટાળી
 પોતાનાં છોકરાંને રખડતા મુઠી આ છવીકઃ
 નહિ ચાલવાથી તેમજ રાત્રી દીવસ ચીંત
 કરવાથી અને નાહક કુસંપ થવાથી બીયારો
 કંટાળી વિચારમાને વિચારમા અધેર જંગલ
 મા જઈ પહોંચ્યા. અહા ! કુદરત તારી અકળ
 કળા છે ધડીમાં રાખને રંક ને રંકને રાખ
 બનાવે છે. તારી કળાને પાર નહિ જોહો હું વીચાર કરું છું તે.
 ક્યાં મારી જન્મજુમી ક્યાં મારા બધરી છોકરા અને
 ક્યાં મારો આ અધેર જંગલમાં વાસ, આવી રીતે
 રાત્રીએ બાર વાગ્યાના મુમારે બમાનક જંગલમા જ્યા
 માણસનું તો નામજ નહિ અને જોનાર પશુ પક્ષીઓ જ્યા
 વાસના કરે ત્યાં બીયારો આપણે દુખી હરીદાસ દુખનો માર્થો
 તેમજ મરણનો ડર નહિ રાખતાં સામે એક ખડેર દેવાલય
 હતું ત્યાં આવી નીરાતે બેઠો અને તેની નજીક એક સુંદર સરો-
 વર હતું ત્યાંથી પાણી લાવી પોતાની તરસને શાત કરી અને
 ઘુસવ આસન લગાવી નીડરપણે તેજ કાણે તપ કરવા બેસી મથો
 પછી પોતાની પાસે કોણું લીધો છે અમર આ જંગલમા કોણું
 વસે છે તેની પથ તેને ખબર પડતી નથી. કાણું કે તેને તો
 એવો દીવસ મળ્યું હતો હતો કે મળ્યું અને ક્યાં તો

માલ લગ્ન થેર જઈ છું માટે હવે ચીતા કરવાથી કદ વળે તેમ નથી આ પ્રમાણે દ્રઢ નિશ્ચય કરીને પોતે જગત્સત ધ્યાન ધારવા માડ્યું કે જેથી કરી તેને છ સાત દીવસ જોત જોતામા નીકળી ગયા બચકર ધ્યાનથી અને તજેલા અન્ન પાણીથી હરીદાસનું મો શીકું પડી ગયું નેત્રો મીંચાઈ ગયા શરીરમાથી તાકાત ઓછી થઈ ગઈ અને વળી અધુરામા પુડું આજે મરે કે કાલે મરે એવી દશા થઈ ગઈ પણ જોને ગમ રાખે તેને કોણ ચાખે એટલામા એક જોગી હરીદાસ પાસે આવા કહેવા લાગ્યો કે હે મુસાફર તું કોણ છે, કયાથી આવે છે અને આ બચકર જંગલમા મરણ પમાડે એવું કષ્ટ શા માટે કરે છે મનુષ્યને! અવાજ સાંભળી હરીદાસે ઊંચી આપ્ત કરી જોયું એટલે પોતાની પાસે યોગીરાજ ઉભેલા દીદા અને તેમના પે સાસું જોઈ બે હાથ જોડી નમ્રત.પુર્વક યોગીને કહેવા લાગ્યો કે હે મહારાજ હું એક દુખી બ્રાહ્મણ છું અને વખતનો માયો થેરથી કંટાળી મારા અમરી છોકરાને રખડતા મુકી દેસ દીવસથી મારા નીરવાહ માટે આ જંગલમા મરણ નીપજાવે તેવું ઉચ્ચ તપ મેં કરવા માડ્યું છે. પણ હે મહારાજ બાગ્ય વીના કોઈ પણ સ્થળેથી મળતું નથી હું દુખીમાં દુખી તેમજ તદત નીરાધાર છું માટે આ જંગલમાં જીવતા રીખાઈ છું તે કરવા તપ કરી પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરવું એમાજ સાર છે બીજું કાંઈ નથી આ પ્રમાણે હરીદાસની નમ્ર વાણી સાંભળી યોગીરાજ બોલ્યા કે હે દુખી મુસાફર તારાં અમૃત જેવા વચનો સાંભળી તેમજ તને દુખી થયેલો જોઈ અત્યારે હું તને મારી પાસે ધણા વરસોથી રાખી મુકેલો એક દેવવાદ પલગ છે તે તને અરપણુ કરીશ તેથી

તારી દગિદગાનો નાશ થશે અને તને હવે પછી કોઈ પણ જાતની
 તકલીફ પડશે નહિ. જા માફ વચન છે પણ માદ રાખજો કે આ
 પલંગ ચંપાપુર નગરની અંદર અને બર બજારમાં ઉભો રાખી
 તેની કીમત સવાનાખ રૂપીઆમાંથી એક પાંચ પણ એછી
 હદશ નહિ તેમજ એક દીવસ બે દીવસ અગર છ દીવસ લગી
 તેનું માલિક ના ચાપ તો પણ તું અકળાઈશ નહિ હીંમત છો-
 િશ નહિ અને ધીગજ રાખજો કદાપી બજારના ધગગો તારી
 ડાસી કરે તો તું એક શબ્દ પણ બોલીશ નહિ તેમજ આ પ-
 લંગમાં શાશ્વત ગુણ છે તે કોઈ તને પુછે તો આજથી સાતમે
 દીવસે તેના ખરીદ કરનાર આવશે તેની પાસે બે હાથ જોડી
 નમ્રતાપૂર્વક મારા કહેવા પ્રમાણે પલંગના તમામ ગુણ તેના
 અગળ કહી બતાવજો અને તેને પુરણ ખાતી આપજો હવે
 સ બળ આ દેવતાઈ પલંગના ચમત્કારી ગુણ પહેલો ગુણ એ
 છે કે આ પલંગ ભુત-ભવિષ્ય અને વર્તમાન બાણનારો છે.
 ખાજો ગુણ એ છે કે પાણી અગ્નીમા બળતો નથી તેમજ બાગી
 જતો નથી ત્રીજો ગુણ એ છે કે પોતાની મરજી મુજબ મુસાફરી
 કરી જગતની તમામ લીલા જોઈ શકાય છે. ચોથો ગુણ એ છે
 કે એક વખત હન્દના દરબારમાં દરરોજ એકસો ને આઠ
 ખરીનો જાદુઝ નામ જોવો હોય તો જોઈ શકાય છે પંચમે
 ખાજો નાના ગુણો ધણા છે પણ તે અત્યારે કહેવાનો ટાઈમ નથી
 ખસ હવે તું ચાલ્યો જા અને તારું કામ કરી તારી જીંદગી
 સુખેથી ગુજાર. આટલું બોલી પલંગનો તમામ હેવાલ કહી
 જતાવી યોગીરાજ અદત્ય ચર્ચ ગયા આણી તરફ હરીદાસ ખુશી
 અને પ્રભાતે તે જંગલમાંથી પલંગ લઈ કુચ કરતો ચાલ્યો

પાક્યો સાંજના પોતાના ઘેર આવી પહોંચ્યો પોતાનો પતી ઘણા દીવસે ઘેર આવેલો જાણી પોતાની સ્ત્રી ઘણીજ ખુશી થઈ અને પતી માટે નાવા પાણી તેમજ તુરત રસોઈ કરવા મંડી ગઈ એટલામાં રસોઈ તૈયાર થઈ એટલે પતીને જમાડવા માટે બોલાવવા આવી કે તુરત હરીદાસ જમવા બેસી ગયા બાદ જમી ગયા પછી પોતે એક ખાટલા ઉપર બેસી પોતાના છોકરા જોડે પોતે સુખ દુખની વાતો કરે છે એટલામાં પોતાની સ્ત્રી ધરતું તમામ કામ અટકીવે પોતાના પતી પાસે આવી નમ્ર વાણીથી કહેવા લાગી કે હે નાથ આટલા દિવસ આપ કયા દતા અને પલંગ થું કરવા લાગ્યા છો વગેરે આપની તમામ હકીકત જણાવી આ દાસીની કમેદ પુરી પાડશે આવું પોતાની પ્રિયાતું બોલવું સાંભળી હરીદાસ કહે છે કે હે સૌભાગ્ય અને સમગ્રણી બાપ હું ઘેરથી રીસાઈ એક ભયંકર જંગલમાં જઈ દસ દીવસ તપન્યા કરી અને અને દસમાં દીવસે એક યોગી મારી પાસે આવી મારી ઉપર દયા લાવી આ એક દેવતાઈ પલંગ એક લાખ રૂપિયાનો મને બક્ષીસ મળ્યો છે અને તે પલંગ આવતી કાલે તું બનરમાં જઈ આ પલંગ ઉભો રાખજે અને જે ધરાગ તેની કીમત પુછે તેજે એક લાખ રૂપિયા કે જે પશુ એક પાંઠ પશુ બોછી લઈશ નહી તેમજ કોઈ ગરાધ ના લેતો પાછો લાવજે પશુ તેમના ઉપર ક્રોધ કરીશ નહી. આ પ્રમાણે પોતાની સ્ત્રીને પલંગની હકીકત થી જાણીતી કરી બીજે દીવસે બાપ મણી પલંગ લઈ બનરમાં વેચવા ચાલી. હવે મણી રસ્તામાં વીચાર કરે છે કે આજે મારાં ધન્યભાગ્ય કે મારા હાથમાં સવા લાંખ રૂપિયા આવશે અને જીંદગીનું દળદર જતું રહેશે વળી મારા રહ્યમા રહેલી ઘણા વખતથી

જે ગરીબપણામાં ઉમેદવારીઓ અને હળરો જાતની આસાઓ હતી તે આજે સાજો તમામ આસાઓ ફળીભુત થસે એમા લગારે શક નથી તો હજુ હું એમ ધાર છું કે માર અને પતીનું પુન્ય તપતું જણાય છે તે માટે હું મધરનો મહાન ઉપકાર માનું છું અને જેમ આધળા માણસને આખો આવવાથી અને દેખવાથી ખુસી થાય છે તેમ આજે મારી ગરીબી દાનતને લાત મારી તેના ચુરેચુરા કરીને દેવતાઇ મીઠી મેળવી મારા મનમાં રહેલી તમામ આશાઓ પુર્ણ કરીશ. આ પ્રમાણે વીચાર કરતી બાઇ મણી ચંપાનગરના રળીઆમણા બજારમા જ્યા હળરો માણસની આવક જવક થતી હતી તે સ્થળે આંત્રી એક બાબુ પલંગ ઉભો કરી પોતે છોટે બેસી રહી એટલે અડધો કલાક વીતી ગયો એટલે બે ચાર માણસો ઘેર જતા હતા તેવામા એક માણસની દ્રષ્ટી પેલા પલંગ ઉપર પડી કે તુરત પેલા ત્રણ માણસને બોલાવી ચારે જણા પલંગ પાસે આવી જોવા લાગ્યાં અને વીચાર કરવા લાગ્યા કે પલંગ તો ધણીજ રૂપાળો છે તેમજ નાનુક અને ખુબસુરત છે તો ચાલો આ પલંગનો માલિક કોણ છે અને તેની શી કીમત છે તે પુછી જોઈએ; અને પલંગ ખરીદ કરી ઘેર લઈ જઈએ કોઈ વખતે સુવા બેસવાના કામમા આવસે આવો વીચાર કરી છોટથી ખુબ મારીકે આ પલંગનો માલિક કોણ છે અને તેની શું કીમત છે એવા શબ્દો સાંભળી પલંગની માલ-ધણીઆણી બાઇ મણી તુરત ઉભી થઈ અને પલંગ પાસે આવી ઉભા રહેલા ગરીબોને કહેવા લાગી કે હે સુસાદર થોડો આ પલંગ મારો છે અને તેની કીમત સવાલાખ રૂપીઆ છે એક પાઈ પચ્ચ આછી નથી માટે આપની મજા હોયતો સવાલાખ

ફાંપી આ આપ. પલંગ ખરીદ કરી લઈ જવ આ પ્રમાણે બાહ્ય
 મણી ના મુખર્થા પલંગની કીમત સાંભળી ચારે જણા હસવા
 લાગ્યા અને મણીને કહેવા લાગ્યા કે હે બાહ્ય આ તું બોલું છું
 કે બહુ છું અગર તારા જીવને ઠેકાણું છે કે નહીં અગર
 તારા શરીરમાં કોઈ પણ જાતનો રોગ છે કે કેમ ?
 જોઈ કરી આ લોકોના કંકડાના સવા લાખ રૂપીઆ કીમત
 બતાવે છે તેા તેને બોલતાં શરમ આવતી નથી. અરે !
 સવા લાખ રૂપીઆ તેા બાબુ ઉપર રહ્યા પણ તેની સવાલાખ
 પાંડ પછુ આવરી દેલવી છે માટે છાની માની આ પલંગને ઘેર
 પાછી લઈ જા અને તે પલંગ તારા ઘરમાં વાપરવા માટે રહેવાદે
 આવા વચને બાહ્ય મણીને કહી ચારે જણા હસતા હસતા
 અને કવરી કરતા રહેતા કાપવા લાગ્યા એટલે આ મુસાફરો જે
 બોલે છે અને જે બહે છે તે એક અને બે ઠેકાણે વાત પ્રસરી
 ગઈ કે તુરત તે જ તે બદલે પચાસ સો માણસના કાને વાત એક
 કલાકમાં જતી ગઈ જેમ તમાસા ને તેડુ હોતું નથી અને ઢહેરો
 પીટાવો પડતે નથી અને અકસ્માત હજારો માણસની મેદની
 ભગદં જાય છે તેમ બાહ્ય મણીના પલંગની વાત જોતજોતામાં
 પ્રસરી ગઈ અને હજારો માણસ અકદમ આવી પલંગ તપાસવા
 લાગ્યા પણ કોઈની ખરીદ કરવાની હીમત ચાલી નહિ આ
 પ્રમાણે માણસો અંદર અંદર વાતો કરે છે. ગપાટા મારે છે.
 એટલામાં સૂર્ય આશમી ગયો રાત્રી પડી ગઈ માણસો પોતા
 પોતાના મુકામે જવા લાગ્યા બીડ ઓછી થઈ એટલે બાહ્ય મણી
 પલંગ લઈ દીલગીર થઈ અને પહેલાં જે મોટી આસાઓ રાખી
 હતી તેને એકદમ દબાવી નાખી રસ્તામાં રોતી રોતી ઘેર જવા

લાગી અને પોતાના મનને કહેવા લાગી કે હું મન મારા પતીની
 મેં એવો કયો અપરાધ કર્યો છે કે મારી હાસી કરાવવા આ
 લોકકાને પલંગ જેની કીમત સવાલાખ રૂપિયા આંકી હતી છતાં
 જેના સવાલાખ પછસા પણ ઉપજનાર નથી એવા મારા કામ
 કાનના ભોળા પતીએ મને જરૂર વીશ્વાસ આપી છેતરી છે અને
 આજે મારી જીંદગીની ખોલુલાવી નાખી છે મેર જે કયા!
 હવે તે થયું એમા કાઢતો દોષ નથી મેં પુરવ નવ પાપ કર્યો
 હસે અગર શોકાને વીના વાકે હેરાન કર્યો હસે તેનું ફળ આજે
 મને અશ્રમર મર્યુ છે આ પ્રમાણે વીચાર કરતી પલંગ લ
 માઠ મણી તુરત પોતાને ઘેર આવો પહોચી અને પોતાના પતીને
 બજારનો તમામ હેવાલ કહી દીધો એટલે સમજી દરીદ્રતા
 પોતાની પ્રીયાને અચીરી જોઈ તેમજ દીલગીર થયેલી અને મોળી
 આઘને ધીરેથી પોતાની ત્રીયાને કહેવા લાગ્યો કે હે સોમા
 અને શાણી પ્રીયા તું તારા દીલમા જરા પણ મેદ કરીશ નહીં
 નેમ મેં તને તારી મસ્કરી કરાવવા સાર અગર તારા મનના
 જે અભીમાન હતો તેનું ખાંડન કરવા માટે પલંગના આને તાર
 બજારમા મોકલી નોતી પણ હે સાણી સ્ત્રી આ પલંગ આને
 તું પાછો લાવી અગર બજારમા તારી હાસી થઈ એમા આપણને
 ખીલકુલ નુકસાન નથી પણ ભવિષ્યમા એટલે આજથી
 સાતમે દીવસે આ દેવતાધ પલંગ તારા ઘરમા તો સું પણ જીંદગી
 મા એક વખત તે પલંગના તને દરસન થવા દોહલાં હો
 એ તું ચોક્કસ યાદ રાખજે એમાં લગારે સંદેહ નથી માટે હે
 ધર્મસીલ બાધ જે થયું તે આજ સાર થયું છે અને વગર મહેનતે
 આપના નગરમા પલંગની વાત ફેલાઈ ગઈ છે એજ આજ

કુદરતે। મોટે। ઉપકાર માનવાનો છે માટે હજી બીજા પાંચ દિવસ લગી તારે પલંગ લઈ બળરમા જવું અને સવાલાખ રૂપીઆ કીમત કહેવી એટલે આપણા નગરમા તમામ માણસો તેમજ મોટા મોટા અમલદારો અગર આપણા શહેરના મહાર- જા વળી તેમનો રાજકુમાર વગેરે કોઈ પણ માણસથી પલંગની વાત જાની રહી ના જાય માટે તું પાંચ દિવસ પલંગ લોકોને દેખાડવા માટે લઈ જા અને સાજરે પાછી આવજો એમા ચીંતા કરવાનું કંઈ પણ કારણ નથી વળી તું યાદ રાખજો કે આજથી છઠ્ઠે દિવસે તારી સમક્ષ આ પલંગના સવાલાખ રૂપીઆ આવે છે કે નહિ તે હું તને જરૂર જતાવીશ માટે હે પ્રીયા હવે ઉતાવળ કરવાની તેમજ અમુકણ લાવવાની કંઈ પણ જરૂર નથી આપણને દુઃખી હાલતમા વરસોના વરસ અને જોત જોતામા દિવસો ચાલ્યા ગયા તો હવે નજીકમા આવતા સુખ દિવસોમા હવે શા માટે તું તપી જઈ નાહક કુસંપ પેદા કરાવે છે ચાર દિવસ જોત જોતામા ચાલ્યા જશે અને બોલેલા બોલ વરસોના વરસ લગી યાદ રહેશે એવું સમજી હે પ્રીયા લોકોના બોલ સહન કર અને સખુર રાખ આપણને લોકોના બોલ સામું જોવાનું નથી પણ આપડે તો કામથી કામ છે માટે લોકોની મરકરી ને મનમાં નહિ લાવતા હે પ્રીયા મહારા કહેવા સુજળ પલંગ લઈ બળરમાં જા અને સાજરે પાછી આવજો આ કામ ફક્ત તારે ચાર દિવસ લગી કરવાનું છે આ પ્રમાણે પોતાના પતીના મધુર બાપણે સાબળી મણી પલંગ લઈ બળર તરફ રવાના થઈ અને પલંગ બળરમા ઉભો કરી દીધો આ પ્રમાણે પલંગ જોવા માટે દરરોજ હજારો માણસ આવે છે

અને જાય છે પણ કોઈ પલંગની કીમત કે ખરીદવાની ઇચ્છા જણાવતું નથી પણ આ વાત પાંચ દીવસમાં તમામ નગરમાં ફેલાઈ ગઈ એવી કે રાજા રાજકુમાર અમલદાર તેમજ સહેરના નાના છોકરાથી તે મોટા માણસ સુધી પલંગની વાત પ્રગટી ગઈ અને કોઈથી તે વાત હવે અજાણી નથી એટલે કોઈને પુછવું પડતું નહિ હવે પાંચમે દીવસે દરરોજ આપણી વાર્તાના નાયક રાજ કુમાર દેવદત્ત પોતાના મેલમા બેસી પંખો નાખે છે એટલામાં બનર બંધ થઈ જવાથી પોતાનો છડીદાર પલંગની તારીફ કરતો અને હસતો હસતો રાજકુમાર પાસે આવી પહોંચ્યો પણ હજુ સુધી એનું હસવાપણું મટતું નથી કુમાર પંખો નાખે છે એટલામાં તેમની દ્રષ્ટી આવેલા અને હસતા છડીદાર ઉપર પડી કે એકદમ રાજકુમારે સવાત્ર કર્યો કે હે માહરા રાજમા રહેનાર અને મહાગજની દરરોજ નેહી પોકારી તારૂં- યુજરાન ચલાવનાર આજે એવી અમતકારી થી ચીજ જોઈ કે તું મારા સમક્ષ ઉભો છું છતાં નીડરપણે હજુ સુધી તારૂં હસવું બંધ થતું નથી તેનું શું કારણ માટે જે હકીકત તે જાનરે જોઈ હોય તેનો તમામ હેવાલ મારી આગળ રજુ કર કે જેથી તેનો ચોખ્ખો બંદોબસ્ત કરવામાં આવે.

પલંગની કીંમતનો નિશ્ચય.

પ્રમાણે રાજકુમારના વચન સાંભળી છડીદાર
એ હાથ જોડી નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે હું
ગરીબ પરવાર મારા અપરાધને ક્ષમા કરાવે
એમા મારો લગારે દોષ નથી પણ આજકાલ
પાચ દીવસથી આવતા ચંપાનગરના રણીઅ-
મણ્યા અજરમા એક બાઈ લોકડાનો પલંગ
લઈ વેચવા માટે આવે છે અને જે વચન
તેની કીમત પુછે છે તેને સવા લાખ રૂપીઆ
કહે છે એક પાછ પણ ઓછી કરતી નથી તેમજ
તે પલંગને જોવા માટે આવે ચાર ચાર

દીવસોથી લાખો માણસ ભેગુ થાય છે પણ કોઈ પલંગ ખરીદ કરતું નથી
અને વેચનારની હાંસી કરી લોકો પાછા ઘેર જાય છે આ હકીકતથી
મારા દીલને દરરોજ હસવું આવે છે આ સાચે સાચી હકીકત છે.

આ પ્રમાણે છડીદારના મુખથી પલંગની કીંમત સાંભળી
રાજકુમાર હક થઈ ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે હું છડીદાર
એમા હસવા જેવી વાત નથી એ પલંગમાં સવાલાખ રૂપીઆ
જોટલા ગુણ હોવા જોઈએ તે સીવાય વેચનાર એ ધડક પલંગની
કીમત સવાલાખ રૂપીઆ બતાવે નહિ માટે હું છડીદાર આવતી
કાલે તું મારી પાસે આવજે અને તે પલંગ જોઈ આપડે ખરીદ
કરી લઈશું બસ હાલ જ આ પ્રમાણે રાજકુમાર અને છડીદાર

ને વાતચીત થઈ ચોક્કસ પલંગ લેવાનો ઠરાવ નક્કી કર્યો એમા લગારે સમય નહી.

હવે છઠ્ઠા દીવસ આપણો દુઃખા હરીફાર પોતાની પ્રીવાને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રીયા આજે બજારમાં હું તારી સાથે આવું છું આજ આ પત્રગતિ છેલ્લે દીવસ અને છેલ્લી કસોટી છે હવે આ પત્રગતિ દરસન કરવા પણ દોહલા છે માટે હે પ્રીયા આ દેવતાઈ પલંગને તારે છેલ્લી સલામ કરી પલંગના લીધે કદાપી મેં તને હેગન કરી એવું આજ દીનસુધી તાર સમજવા મા આવ્યું હોય નો. માર અપરાધની ક્ષમા માગું છું ખસ ચાલ તૈયાર થા, અંત પત્રગ લઈ બજારમાં આવ આ પ્રમાણે મણી પલંગ લઈ આજે છેલ્લે દીવસ છે એમ ધારી પોતાના પત્નીન એક અક્ષર પણ કહ્યો નહિ, પણ મુંગે મોઢે પત્રંગ લઈ સ્ત્રી પુરુષ બજારમાં આવી ગયા એટલે શહેરના તમામ શોકો આવી પહોચ્યા અને દરેક ઠેકણે ઠેકણે ઉભા રહ્યા એટલામા છઠીદાર નેકી પુકારતો ને અવાજ કરતો રાજકુમાર દેવદત્તને લઈ આવી પહોચ્યો રાજકુમાર દેવદત્ત આજે બજારમાં પધાર્યો છે એવું ધારી નગરના તમામ શોકો આધા ખસી ગયા અને કુમારના માટે એક ખુરશી લાવી તેમને બેસવાની જગા આપી રાજકુમાર દેવદત્ત ખુરશી ઉપર બેઠા એટલે એકે અવાજે નગરના તમામ માણસો પલંગ જોવા આવેલા તેમને જણાવી દીધું કે હે મહારાજા કનકસીંહની વહાલી પ્રજાએ અત્યારે તમે બે કલાક એક પણ શબ્દ બોલશો નહિ અહીંયા શું બનાવ અને છે તે ઐક ચીને શ્રવણ કરો કુમારના શબ્દો સામળી તમામ -

લોકો ચુપ થઇ ગયા અને જ્ઞાત પણે ઊભા રહ્યા એટલે રાજકુ-
માર દેવદત્તે આપણા હરીદાસને બોલાવી પુછી જોયું કે હે સુમા-
ર આ લાકડાના કકડા લાવી તું બળરમ્મા અસખ્ય માણસોને
ભેગા કરી નાહક તું શા માટે હેરાન થાય છે અને આ લાકડાના
કકડાના કેટલા પઇસા લેવાની તારી મરજી છે છતાં જેટલા
પઇસા તું લે તેટલા પઇસાનો આમા એકપણ ગુણ હોય તેવું પણ
અમને જણાતું નથી માટે આમા ખરી હકીકત શું છે તે અમને
જલદી જણાવ આવું રાજકુમારનું બોલવું સાબળી હરીદાસ બે-
હાથ જોડી નમ્રતા પુર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે નૃપતી સાબળો
હું આપની પાસે મારા દીકનો તમામ હેવાલ રજુ કરું છું પછી
આપને યોગ્ય લાગે તેમ કરજો આટલું બોલી હરીદાસ પલંગના
વખાણુ કરવા લાગ્યો હે ચંપાનગરના મહારાજા કનકસીંહના
પાટવી કુમાર દેવદત્ત આજે આ દેવતાઇ પલંગનું ચમત્કારી બ્યાન
આપ શ્રવણ કરો.

હરીદાસ પલંગનો હેવાલ કહે છે આપે કહ્યું કે આ
લાકડાના કકડા લાવી બળરમ્મા હજારો માણસની મેદની ભેગી
કરે છે તેમજ આ લાકડાના કકડાના કેટલા પઇસા લેવા છે અને
તેમા શો ગુણ છે તે હકીકત એક ચીતથી સાબળો.

આજ કાલ હું આ દેવતાઇ પલંગ બળરમ્મા પાસે જ
દીવતથી લાવું છું અને લઇ જઈ છું છતાં આ ચંપાનગરના
લોકો પલંગની કીમત સવાલાખ રૂપીઆ સાબળી ચુપ થઈ જાય
છે અને તેઓને પછી પલંગ ખરીદ કરવાની કીમત ચાલતી
નથી પણ ખીચારા ખાલી તમાસો જોવા બળરમ્મા આવે છે

કાન્યકે વસ્તુ ખરીદ કરવી એ પૈસાના કામ છે પણ ખાલી મોઢંઢેરી ખાલી વાતો કરી વસ્તુ પ્રાપ્ત થતી નથી તેમજ આ લોકડાના કકડા પણ નથી પણ એક પારસમણી છે જેણે પાછલા ભવમા પુરણ પુન્ય કર્યા હોય અગર આ ભવમા જેનું હમેશાં ધર્મ કરવામા દીલ હોય જે નીરતર બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળતો હોય તેનેજ આ મારી પાસે લાવેલો બજારમા ઉભો કરેલો સવાલાખ રૂપીઆની કીમત વાળો આ દેવતાઈ પલંગ ખરીદ કરવાની ઇચ્છા થશે.

હે કુમાર-આ દેવતાઈ પલંગમા કેટલા ગુણ છે તેનું એક ચીતે હે રાજકુમાર આપ શ્રવણ કરો એક તો આ દેવતાઈ પલંગ ભુત-ભવિષ્ય અને વર્તમાન જાણે છે બીજું ઇંદ્રના દરબારમાં એકસો આઠ પરીનો નાચ જોઇ શકાય છે ત્રીજું આ જગતની અંદર તમામ દેશ દેશની લીલા જોઇ શકાય છે આ પ્રમાણે આ પલંગના મોટામા મોટા ગુણ આપને કહી બતાવ્યા પણ નાના ગુણ કેટલા છે તે કહેતા પાર આવે નહિ એવો આ દેવતાઈ પલંગ આ બજારમા આપની સમક્ષ રજુ કર્યો છે આ હકીકત હરીદાસના મુખથી સાંભળી રાજકુમાર દેવદત્ત વીચાર કરવા લાગ્યો કે ગમે તેમ થાય પણ સવાલાખ રૂપીઆ આપી પલંગ લઇ જવો એમાં વીચાર કરવા જેવું હવે નથી ત્યાં રાજકુમાર દેવદત્તે વીચાર કર્યો કે પોતાની પાસે ઉભેલા છડીદારને બોલાવી કહ્યું કે આ દેવતાઈ પલંગ હરીદાસ પાસેથી લઇ સવાલાખ રૂપીઆ આપડી તીજેરીમાંથી તેમને આપી પલંગ આપણા રાજ મહેલમાં ઉભો કરી મુકો આવો હુકમ થતાં ચડીદાર હરી-

દાસને પલંગ સાથે લઈ પોતાના રાજ મહેલમાં લઈ જઈ તુરત, સવાલાખ રૂપીઆ ગણી આપ્યા અને હરીદાસને વીદાય કર્યો આણી તરફ બળરતના તમામ લોકો છક થઈ ગયા કે કન્ય છે હરીદાસને કે જેણે મો માગ્યા અને પોતાના કહેવા મુજબ સવાલાખ રૂપીઆ પલંગના ઉપજાવ્યા આ પ્રમાણે વાતો કરતા પોત પોતાને દેકાણે પહોંચી ગયા હવે જે વખતે હરીદાસના હાથમાં સવાલાખ રૂપીઆની થેલી આવી કે તુરત પોતાની પ્રિયા મણી જે રાત્રી દીવસ શોકાતુર રહેતી હતી અને પલંગની મસ્કરી કરતી હતી તે આજે પોતાના પતી પાસે નમ્રતા પુર્વક પોતાના અપરાધની માફી માગવા લાગી પણ હરીદાસને કંઈ તે વાતનો હજી સોદ ન હતો આ પ્રમાણે પલંગના રૂપીઆ આવવાથી પોતાનું જીવન મુખે મુખગર લાગ્યો વાચનાર હવે યાદ રાખો કે સવાલાખ રૂપીઆનો પલંગ કેવા ચમત્કાર અતાવી કુમારના દીલને ખુશ કરે છે.

પલંગનો ચમત્કાર.

બીજો દીવસ રાજકુમાર દેવદત્ત પોતાના કામમાંથી પરવારી પોતે ખરીદ કરેલા દેવતાઈ પલંગ પાસે આવી ઉભો રહ્યો અને જેવો પલંગ ઉપર બેસવા જાય છે કે એકદમ ગેબી અવાજ થયો કે રાજકુમાર દેવદત્ત સત્યુર કર. ઉતાવળ કર નહિ. સાહસ કર નહિ પણ મારી હકીકત સાબળી તે ઉપર લક્ષ આપ બોલ આ દેવતાઈ પલંગ આજે તને પ્રાપ્ત થયો છે તો જો તારી કન્યા હોય તો ચાલ હું તને આ સુધિની લીલા અતાવું અગર આ કામમાં

દેવના દરબારમાં એક સો આઠ પરીનો નાચ ખતાવું અગર કહે
 તો અહીંથી એક હજાર યોજન છે તે મણીપુર નગરમાં મહારાજ
 વીજયસીંહની રાજકુમારી ચંપકલતાનો સ્વયંવર છે તે દે-
 ખાડુ બોલ તારી ઇચ્છામાં આવે તે કહે હું તારા ઉપર તુસમા-
 ન છું અંતરીક્ષ દેવના વચન સાંભળી રાજકુમાર એકદમ અજબ
 થઈ ગયો અને હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે દેવ મારે તે
 ચંપકમાળાનો સ્વયંવર જોવાની ધણીજ હોસ છે તે કૃપા કરી
 ખતાવો કુમારનાં વચન સાંભળી અને કુમારને પલંગ ઉપર જોસાડી
 પલંગને દેવે અંતરીક્ષ કોઈ દેખે નહિ એવી રીતે સપાટાખંધ પુર
 જેસમાં પલંગને આકાસમાં જઈ ચલાવવા માડ્યો એટલે લગ-
 નગ પલંગ ખસો યોજન નીકળી ગયો એટલે દેવે પોતાની માયાથી
 પલંગ ધીરે ધીરે નીચે ઉતારવા માડ્યો કારણ કે આહી આગળ
 સુર્યપુર નગર છે અને તે નગર જોવા લાયક છે અને આ શહે-
 ની અંદર કેવું કૌતક છે તે કુમારને દેખાડવા માટે આ નગરમાં
 પલંગ સાથે દેવ અને રાજકુમાર ત્રણે જણાએ મુકામ કર્યો
 એટલે રાજકુમાર બે હાથ જોડી દેવને કહેવા લાગ્યો કે આંહી
 પલંગ રોકવાનું કારણ અને આ નગરનું શું નામ છે તે કૃપા
 કરી જણાવસો દેવ રાજકુમારને નગરનો તમામ હેવાલ કહી ખતાવે
 છે. કે હે કુમાર આ સુર્યપુર નગર છે આંહી આ શહેરનો મહા-
 રાજા વીજયસીંહ કરીને છે તેને બે રાણીઓ છે એકનું નામ
 મદનમંજરી અને બીજાનું નામ રત્નમંજરી છે તેમાં રાજાને
 રત્નમંજરી ધણીજ વહાલી છે. અને મદનમંજરી અણમાનીતી
 છે વળી રત્નમંજરીને એક કુમાર છે તેનું નામ ચંદ્રસીંહ
 પાડેલું છે કુમાર ધણેજ ચાલાક તેમજ હુંસીઆર છે વળી રાજ-

કાજમાં પોતાના પીતાને મદદ કરે છે અને મદનમંજરીને એક પથ્થુ છોકરો નથી એટલે દરરોજ રાજકુમારને નંદા તેનું હૃદય ખળ્યા કરે છે. અને વીચાર કરે છે કે મારે હજુ સુધી એક પથ્થુ સંતાન નથી અને માનીતી રાણીનો કુમાર રાજનો વારસ થશે માટે તેને મારી નાખવાનો વિચાર કરે આ પ્રમાણે મદનમંજરી રાજકુમારને મારી નાખવા માટે દરરોજ માતાના મંદીરે જઈ બાધા રાખતી હતી વળી ગામમાં કેાઈ જોગી જતી આવી જાય તો તેમને આદરમાન આપી તેઓની પાસેથી મંત્ર તંત્ર વીણા શીખવાની આશા રાખતી હતી પથ્થુ તેને કેાઈ પથ્થુ કેકાણેથી કુંવરના મરણની સોદા મળી નહિ એમ કરતા કેટલાક વરસ પછી આ શહેરમાં ઘણા દુર દેશાવરથી એક વૃદ્ધ જોગી આ શહેરની નદી પાસે આવી પોતે બે ચાર દીવસ આ શહેર જોવાનો વીચાર કરી ત્યાજ મુકામ કર્યો એવા વખતમાં મદન મંજરીની દાસી નદીએ લુગડા ધોવા માટે ગઈ હતી તેને આ વૃદ્ધ જોગીને જોઈ પોતાની મહારાણી મદન મંજરી પાસે આવી કહેવા લાગી કે હે બાઈ આજે હું એક વધામણી લાવી છું અને તેનો હેવાલ આપની પાસે રજુ કરું છું. આવું દાસીનું બેલવું સાબળી મહારાણી મદન મંજરી કહે છે કે હે દાસી જે હકીકત હોય તે જલદી કહી દે એટલે દાસી બેલી કે આપના શહેરની નદી આગળ એક વૃદ્ધ યોગીરાજ આવ્યા છે તો મને એમ લાગે છે કે જરૂર તેમને પ્રશ્ન કરવાથી આપનું ધારેલું કામ પાર પડશે એમાં શક નથી. માટે આજ રાત્રે તેમને વાસ્તે થોડું દ્રવ્ય લઈ આપણે બંને રાત્રીએ બાર વાગે જઈ આપના દુખનો હેવાલ કહી આપણા કામમાં ખસેલ આવે નહિ એવી

રીતે તેમની સલાહ લઇ તમારા આત્માને સંતોષ આપો. આ પ્રમાણે ઠરાવ કર્યા પછી અન્ને જણાં રાતના ખાર વાગે યોગી કને આવી એ હાથ જોડી અને જે નજરાણું લઇ ગયા હતા તે તેમની આગળ રજુ કરી પોતાના દુખનો હેવાલ કહેવો સર કર્યો,

૬૬ યોગીએ મહારાણીની હકીકત જાણી લીધી પણ પોતાને સાર અને મન માનતું નજરાણું મળ્યું હતું એટલે મદારાણી ઉપર ખુશ થઇ પોતે મંત્ર જાંત્ર જાણે છે એવો સવાલ યોગીએ મહારાણીને કહ્યો અને કહ્યું કે રાજકુમાર મરણ પામશે નહિ પરંતુ હું એક દોરો મંત્રી તમને આપું છું તો તે દોરો તેના ગળે બાંધવાથી તુરત કુકડો થઇ જશે આપું યોગીનું બોલવું સાબળી મહારાણીએ યોગી પાસેથી મંત્રરેણો દોરો લઇ તુરત પોતાના મહેલ તરફ રવાના થઇ ગઇ અને યોગી પણ ત્યાંથી ખીજે ગામ ઉપડી ગયા હવે એક વખત એવું અન્યું કે રાજકુમાર એક દીવસ પોતાના શહેરમા રાત્રે નગર ચર્ચા જોવા નીકળ્યો હતો અને ચર્ચા જોતાં જોતાં તેને રાત્રીના એ વાગી ગયા એટલે તુરત પોતાના મહેલ તરફ જવા તૈયાર થયો પણ કુદરત જુલાવે ત્યાં કોઇનું ચાલતું નથી તેમ આપણા રાજકુમાર ને પણ પોતાનો મહેલ જુલો જઇ અચાનક આ અજુમાનીતીના રાજમહેલમા આવી પહોંચ્યો અને બાહરથી પોતાની ઓરમાન માને ઘાટો કાઢી ખારણું બોલાવી તુરત મહેલમા પ્રવેશ કર્યો કુવરને રાત્રીના વખતે મદન મંજરીના મહેલમાં અચાનક આવેલો જોઈ તુરત મહારાણી જે પોતાની ઓરમાન માતા છે તે ધણીજ ખુશ થઇ અને તેને સુવા માટે એક પલંગ પાથરી આપ્યો. એટલે તુરત કુમાર નીદ્રા ધીન થઇ ગયો એ કલાક થઇ એટલે

પોતાની ઓરમાન માતા કુમાર પાસે આવી જુએ છે તો તેને બરોબર બર નીકામ સુતેલો દીઠો એટલે વીચાર કરવા લાગી કે અરે મહારા ભાગ્યના ઉદ્યે અને વગર મહેનતે આજે અચાનક કુમાર મારે મહેલે આવી પહોંચ્યો છે તો જો હું આ વખત નકામો ગુમાવી આજસ રાખી બેસી રહીશ તો ફરી આવો સમય જીંદગીની અંદર અને મળવાનો નથી થોગ એટલા વગર મહેનતે શીકાર હાથમા આવેલો કયો મુરખ ગુમારી બેસે માટે ચાલ તૈયાર થા અને જોખીનો આપેલો દોરો એકદમ કુમારના ગળે આંધી મારા મનની ઉમેદ પુરી પાડુ અને જનમારાનું સાલ કાઢી નાખુ આવો વીચાર કરી તરત દોરો લગાડી કુમારના ગળે આંધી દીધો કે એકદમ રાજકુમાર તુરત કુકડો બની ગયો અહીં ફરત તારી અકળ કળા છે જે કુમાર હજારો માણસને પોતાની ચાલાકીથી અગર પોતાની અગર તીરાણુ બુદ્ધીથી દગવી પોને વીજ્ય મેળવતો હતો તેજ કુમાર આજે અણમાનીતો રાણીના મહેલમા કુકડો થઈ પલંગ ઉપર પડી રહ્યો છે શાસ્ત્રમા કહ્યું છે કે ભાગ્ય જ્યારે પલટાય છે ત્યારે પોતાના શત્રુઓ જે રાત દીવસ મહેનત કરી મરી જાય છતાં જેનો વાળ વાકો પણ ન થાય પણ જ્યારે સમય પલટાય છે ત્યારે શત્રુઓને લગારે મહેનત કરવી પડતી નથી તેમ આપણા રાજકુમાર ને પણ તેવી દશા થઈ હવે રાજકુમાર જ્યારે કુકડો થઈ પલંગ ઉપર પડી રહ્યો છે તે વખતે તેની ઓરમાન માતા વીચાર કરે છે કે હવે આ કુકડાને કોઈ જોમ જાય નહિ માટે લાવ મારી પેટીમા મુકી દઉં આવો વીચાર કરી તુરત પેટી લાવી કુકડાને પુરી દીધો અને પોતે પોતાના કામમાં વળગી ગયા. આ તરફ સવારના પહોરમાં કુમાર-

ના પીતા તેમજ તેની માતા અને તેની સ્ત્રી વમર તપાસ કરવા
 ગયા કે આજે રાજકુમાર કેમ દેખાતા નથી-ક્યાં ગયા હશે શું
 થયું હશે આવો વિચાર કરી દરેક સ્થળે તપાસ કરવા માંડી
 પરંતુ કુમારનો કોઈ પશુ ટેકાણેથી પતો મળ્યો નહિ અને જોત
 જોતામાં સાજ પડી ગઈ વખતે કોઈની રાહ જોઈ બેસી રહે તો
 નથી તેમ રાજકુમારની શોધમાં રાજ્યએ પોતાના તમામ માણસો
 ને દેશો દેશ-જગલે જગલ અને વને વન તપાસ કરવા મોકલ્યા
 છતાં રાજકુમારનો પતો લાગ્યો નહિ એટલે રાજ્યએ એકદમ ગાબરો
 બની ગયો છાતી ફાડી નાખે એમ રહત કરવા લાગ્યો અને તેને
 કંઈ પશુ એવું પડે નહિ આવી રાજની માઠી દશા જોઈ નગરના
 તમામ લોકો શોકાતુર થઈ ગયા કારણ કે રાજ દુઃખી તો પ્રજા
 દુઃખી કયાથી હોય આ પ્રમાણે ચીંતામાં તે ચીંતામાં દરેક
 દિવસ નીકળી ગયા એવામાં એક દિવસ એક જોડી જે પ્રથમ
 એરમાન માતાને દોરે આવી ગયો હતો તેજ જોડી ફરતો
 ફરતો આ નગરમાં જોડીનું રૂપ લઈ આવી પહોંચ્યો અને
 નગરના લોકોને શોકાતુર થએલા જોડીને પૂછવા લાગ્યો.
 કે આ નગરના લોકો તેમજ રાજ વગેરે દરેકજ ઉદાસ શા
 કારણથી રહે છે તે કૃપા કરી જણાવશો આવું જોડીનું બોલવું
 સાંભળી નગરના લોકો કહેવા લાગ્યા કે હું જોડી મહારાજ આ
 નગરના મહારાજનો રાજકુમાર આજે પંદર દિવસથી કંઈ ગુમ
 થઈ ગયો છે અને તેનો કોઈ પશુ સ્થળેથી પતો મળતો નથી
 એથી કરી આ નગરના લોકો તેમજ રાજ ઉદાસ રહે છે આ
 હકીકત સાંભળી જોડી મહારાજ તુરતજ મહારાજના મહેલ તરફ
 રવાના થયા અને મહેલની નીચે જઈ ઉભા રહ્યા કે તુરતજ છડી-

દારે અવાજ કર્યો કે હે બીક્ષક આ શોકાતુર નગરમાં તમે અ-
 ચાનક પ્રવેશ કરી સરકારના મહેલ પાસે કેમ આવ્યા છો તે
 સાચે સાચું કહી દો, છડીદારનું બોલવું સાંભળી બીક્ષક કહેવા
 લાગ્યો કે હે સરકારની તહેનાત હિંસાવાદ છડીદાર આજે હું
 મહારાજની પાસે મળવા માટે આવ્યો છું જે આપ મારા ઉપર
 કૃપા કરી મારો સંદેશો રાજને કહી બતાવશે તો તમારો ઘણોજ
 ઉપકાર થશે જેથીનું બોલવું સાંભળી છડીદાર તુરત રાજ કને
 આવી નમ્ર વચ્ચેથી કહેવા લાગ્યો કે હે કૃપાળુ નીચે કોઈ બીક્ષક
 આપને મળવા માગે છે તેવો બોલ સાંભળી રાજાએ હુકમ
 કર્યો કે ભલે આવવા ઘો સરકારનો હુકમ થયો કે છડીદાર નીચે
 આવી બીક્ષકને ઉપર લઈ જઈ સરકાર જોડે મેળાપ કરી આવ્યો
 અને તેને બેસવાને માટે આસન આપ્યું કે તુરત મહારાજાએ
 સવાલ કર્યો કે મહારાજ આપ ક્યાંથી આવો છો, અને કેમ
 આવ્યા છો તમારી ખરી હકીકત હોય તે અમને જણાવી ઘા.
 સરકારનું બોલવું સાંભળી રાજાને દીઘાસો આપવા કહ્યું કે હે
 મહારાજ હું જેતીપનો ધંધો કરું છું, અને જેતીપ સાંઝે બાણું છું
 માટેજ આપની પાસે આવ્યો છું આ હકીકત સાંભળી રાજ
 તુરત હંશીઆર થઈ નમ્રતા પૂર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે જેતી મ-
 હારાજ કહો ત્યારે મારો રાજકુમાર આ સૃષ્ટીમાં છે કે નહિ અને
 અને છે તો મને ક્યારે મળશે આવું રાજનું બોલવું સાંભળી જેતી
 એ પોતાના ટીપણા કાઢી આંગળીના વેદા મણી કહેવા લાગ્યો
 કે હે મહારાજ રાજકુમાર આ સૃષ્ટિમાં છે અને તે આપણને છ
 માસ પછી જરૂર મળશે એવું ચોક્કસ મારા જોશમાં જોવામાં આવે
 છે આવું જેતીનું બોલવું સાંભળી રાજાને કંઈ શાન્તિ મળી કે

તદત જોશીને શીરપાવ આપી વીદાય કર્યો અને જોયી તુરત ને નગર છોડી કુચ કરી ગયો હવે આપણા રાજકુમારને આન્માન માતાએ જ્યારથી કુકડો કરી રાખ્યા છે ત્યારથી તેને ખાવાનું પાણી વગેરે પેટીમાં નાખે છે એમ કરતા લગભગ એ માસ નીકળી ગયા એવામાં એક દીવસ મદારી વાદરાને લઈ તેજ નગરમાં ખેલ કરવા સાર આવ્યો છે અને તે શહેરની મધ્ય બાગમાં જ્યાં અણુમાનીતી રાણીને મહેલ છે તેની નજીક આવી મદારીએ ખેલ શરૂ કર્યો એટલે જોનાર માણસની હઠ નરાજ ગઈ અને એક કલાક પછી જ્યારે ખેલ પુરો થયો ત્યારે મદારી પોતાના મુકામે જવા તઈયાર થયો કે તુરત અણુમાનીતી રાણીએ પોતાની દાસીને મદારીને બોલાવી લાવવાની એકદમ જુમ પાડી કે તુરત દાસી મદારી પાસે આવી તેને મહારાણી પાસે લાવી હાજર કર્યો.

હવે રાણી મદારીને કહે છે કે હે વાદરાને નચાવનાર અને જનવરોના ખેલથી લોકોનાં દીલને ખુશ કરનાર હે મદારી આજે મારે તારું એક કામ પડ્યું છે અને એ કામ જો તું બરાબર કરી પાછો બે મહિના પછી તું અહીં આવીશ એટલે તને હું સારું ધનમાં આપીશ.

બોલ તારી શી મરજી છે રાણીનું બોલવું સાભળી મદારી કહેવા લાગ્યો કે હે માતા એવું શું કામ છે અને જે કામ હોય તે સુખેથી કંહો હું કરવા તઈયાર છું

આવું મદારીનું બોલવું સાભળી તુરત રાણીએ પોતાની પેટીમાંથી કુકડો કાઢી અને તેને બતાવી કહ્યું કે આ કુકડો હાલ

તુ લઈ જા અને તેને સારી ડેળવણી આપી પાછો બે માસ પછી તેને લઈને અહીં આવજો એટલે હું તને સારું છનામ આપીશ.

આવું રાણીનું બોલવું સાંભળી મદારી કુકડાને લઈને ચાલતો થયો અને દરેક ગામે ગામ ફરવા લાગ્યો એમ કગતા લગભગ બે ત્રણ માસ નીકળી ગયા કે મદારીએ વીચાર કર્યો કે હાવ હુ હવે રાજમાતા ગાસે જઈ આ કુકડો પાછો આપી મારી જીંદગીબરના રહેલા દળદરનો રાણી તરફની ભેટ લઈ ચૂરચૂરા કરી નાખું અને મારી જીંદગી સુખમાં ગુજાર આવો વીચાર કરી તે મદારી વીચારમાં તે વીચારમાં અણમાનીતી ગણીતો મેલ તજ દહ માનીતી રાણીના મેલ પાસે આવી ઉભો રહી પોતાની અમત ચાલુ કરી અને કુકડાને બાર કાઢી પોતાના કરંડીઆ ઉપર ખડો કર્યો છે. માટે હે દેવદત કુમાર આજે તારી ખરી કસોટી રો વખત આવ્યો છે દેવ કહે છે કે હે કુમાર જલદી ચાલ અને તે મદારીને દ્રવ્ય આપી કુકડો ખરીદ કરી તેના ગળામા રહેલો ટેરો કાઢી નાખો અસલ રાજકુમારને જોઈ તેમના માતા પીતાને બતાવી આપણે આ નગરમાથી કુચ કરીએ

આ પ્રમાણે દેવે કુમારને સમજણ પાડી કે તુરત દેવદત મદારી પાસે આવી ઉભો રહો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે આહો આણસના માથે કદ વખતે કેવાં કેવા સંકટ આવે છે તે કોઈને ખબર પડતી નથી.

આ પ્રમાણે વીચાર કરી કુમાર દેવદત મદારીને કહેવા લાગ્યો કે હે મદારી તું ખેલ બહુ સારો કરી બાણે છે અને આ જનવરોને તે સારી ડેળવણી આપી છે વળી સામે કરંડીઆં ઉપર

ખુબસુરત કુકડો પશુ ઠીકે લાગ્યો છું માટે અમારે પણ આવ' કુકડાની જરૂર છે કારણ કે અમે 'સુસાફર' લોકો જ્યાં ત્યાં રખડતા ફરીએ એટલે અમને સવાર ક્યારે થશે—અપાર ક્યારે થાય અને સાંજ પડવાને કેટલી વાર છે આવા ટાઇમ જેવાને અમને ઘણી જ હરકત થાય જો તારો વીચાર હોય તો તારી પાસે કરંડીઅ- ઉપર હિમા રાખેલા કુકડાને ખરીદ કરવાની મારી મરજી છે અને તેના બદલામાં તને જેટલા પઠંસા જેમતા હોય તેટલા સુખેવી મારી પાસે માગી લે—એ લ શું વીચાર છે કુમારના વચન સાંભળી મદારી વીચાર કરવા લાગ્યો કે મારે આ કુકડાને ગમે ત્યાં વેચવાનો છે માટે આ ઘેર બેઠાં આવેલા ધરાકને શા માટે જવા દેવું જોઈએ. એમ નક્કી કરી મદારીએ કુકડાને હાથમાં લઈ તુરત કુમારને અરપણુ કરી દાઘો કે રાજકુમારે મદારીને સારા પમસા આપી ખુશ કર્યો હવે જેવો કુકડો કુમાર દેવદત્તના હાથમાં આપ્યો કે તુરત તેના ગળ માથી ઘણા વખતથી રહેલા દોરાને ઝપાટ બંધ કાપી નાખ્યો કે તુરત અસલ રાજકુમાર બની ગયો. અત દેવદત્તના પગમાં પડી વારંવાર કહેવા લાગ્યો કે મને આજે નવું જીવન આપનાર આપ કોણ છો અને ક્યાંથી આવો છો. અને હું આપના આ કરેલા ઉપકારનો બદલો કેવી રીતે વાળીશ વગેરે નામ વચનોથી કુમારને રીઝવવા લાગ્યો પણ આપણી વાતોને નાયક દેવદત્ત કુમાર કહે છે કે હે બાઈ આમાં મેં કંઈ પણ ઉપકાર કર્યો નથી અને મારે તેનો બદલો. પણ જોઈતો નથી, પણ અત્યારે તમે મને ખરા અંતઃકરણથી ચાહતા હો તો આપ તુરત એકદમ તમારા દુખી મા બાપને મળી મને સંતોષ આપો એવી મારી તમારા પાસે માગણી છે દેવદત્તના વચન સાંભળી માનીતી રાણીનો કુમાર અને દેવદત્ત બંને જણ પોતાના પીતા

પાસે આવી પહોંચ્યા અને પ્રણામ કરી ઉભા રહ્યા કે રાજાએ સામું જોડું તો પુત્રને જોઈ એકદમ ભેટી પડ્યો.

અને કહેવા લાગ્યા કે હે ભાઈ આટલા દીવસ અમેને અને તારી માતાને શ્રી માટે હેરાન કર્યા અગર તું ક્યા સંતાયો હતો અગર તું સાથી રીસાઈ ચાલ્યો ગયો હતો અને આ તારી પાસે ઉભેલો માણસ કોણ છે વગેરે તારી તમામ હકીકત અમને જણાવી દે પોતાના પીતાનું વચન સાબળી પોતાનો કુમાર પોતાના દુર્ખના હેવાલ રજુ કરે છે કે હે પીતા આજથી છ માસ પહેલાં આપણા નગરમાં એક દીવસ રાત્રીએ નગર ચર્ચાં જોવા નીકળ્યો હતો અને ચર્ચાં જોતા જોતા વીચારમાને વીચારમાં હું આપનો મહેલ, ભૂલી જઈ એકદમ અણુમાનીતી રાણીના મહેલમાં બેઠું પહોંચ્યો અને ત્યાં જઈ પલંગ ઉપર સૂઈ ગયો કે એક કલાક પછી રાજમાતાએ મારા ગળામાં જડુછ દોરો નાખ્યો કે જેથી કરી હું એકદમ કુકડો બની ગયો અને થોડા દીવસ તેણે મને પેટીમાં પુરી રાખ્યો ત્યાર પછી એક મદારીને ત્યાં મને કેળવણી આપવા આપી દીધો અને તેજ મદારી આજે આપના નગરમાં લઈ આવ્યો હતો તેની પાસેથી આપની પાસે ઉભા છે તેમણે મને છોડાવી મારા ગળામાંથી દોરો કાપી નાખી મને અસલ રૂપમાં લાવનાર તેમજ નવું જીવન આપનાર પોતાના પ્રાણની પછાદરકાર નહિ કરતા સદાયે પરનું હીત કરનાર આ રાજકુમાર દેવદત્ત છે રાજા પોતાના કુમારનું તમામ ભાષણ સાંભળી તાબુમ થઈ ગયો અને એકદમ ક્રોધમાં આવી પાંચ સાત માણસો લઈ અણુમાનીતીના મહેલમાં આવી પહોંચ્યો અને

કહેવા લાગ્યો કે હું દુષ્ટ કર્મ કરનાર મહારાણી રાજકુમારને
 હેરાન કરતા તને બીલકુલ દયા ના આવી. હું શ્રીમંત્રી આજે
 તને હું સી શિક્ષા કરૂં જે શિક્ષા કરૂં તેટલી થોડી છે પણ
 જ તું જી જીત છે એટલે તારે નાક—કાન કાપી લઇ અને તને
 થોડા ઉપર બેસારી આપણા નગરમાં ફેરવી દેશનીકાલ કરીશ
 તેવો રાજાનો હુકમ થતા તુરત બે ચાર માણસો આવી
 નાક—કાન કાપી લઇ અણમાનીતી રાણીને આખા નગરમાં
 ફેરવી દેશ નીકાલની સજા કરી. હવે મહારાજા અને
 માનીતી રાણીનો રાજકુમાર દેવદત્તને પ્રણામ કરી કહેવા લાગ્યો
 કે હું ઉપકારી રાજકુમાર આજથી આ રાજપાટ તમારું છે;
 અને અમે તમારા સેવક છીએ માટે આ રાજાને સંભાળી દુઃખી
 પ્રજાને અદલ ન્યાય આપી પ્રજાને સાત કરોડ એવી અમારી ઇચ્છા
 અને માગણી છે વળી જે કે આપના ઉપકારનો બદલો
 વાળવાને અમે અસક્ત છીએ છતાં અમારા જેવા ગરીબ માણસ
 ની અદ્ય ભેટનો સ્વીકાર કરી આપના આત્માને સંતોષ આપો
 એવી અમારી આપની પાસે નમ્ર વીનવંતી છે ત્યારે રાજકુમાર
 દેવદત્ત કહેવા લાગ્યો કે હું મહારાજા મેં રાજાની આજ્ઞાએ અગર
 મારા લાભની ખાતર મેં રાજકુમાર ઉપર ઉપકાર કર્યો નથી
 પણ દરેક માણસનો અને સજ્જન માણસોનો એવો નીયમ છે
 કે આ જગતમાં જનમીને પોતાની શક્તિ અનુસાર દરેક પંખીને
 મદદ કરવી જોઈએ વળી દુઃસમન ઉપર રૂંધે રાખીએ છીએ તો
 આતો નીરવપરાધી પ્રજાનો માનીતો રાજકુમાર એનું કામ
 કરવાથી મને કંઈપણ જાતનો શોક છે નહિ પણ હું મહારાજા
 હવે અને રજા આપો કારણ કે હું મુસાફરીએ નીકળ્યો છું અને

જલદી મુસાફરી કરી મારે મારા માતપીતાને મળવાનું છે આજુ કુંવરનું બોલવું સાંનળી કુંવરને નહિ રોકતાં અને કોઈ પણ વખતે અમારૂં કામ હોય તો બવાવસો એમ બોલી તુરત દેવદત્ત કુમારને મહારાજાએ જવાની રજા આપી હવે જોવા દેવદત્ત કુમાર પલંગ પાસે આવ્યો કે દેવે આવી કુમારને સુખસાન્તીન. સમાચાર પૂછી તુરત પલંગને પુરજોસમાં ચલાવવા માડ્યો કે સપાટાબધ પવનની પેઠે બીજે દીવસે મણીપુરનગરના જંગલમાં આવી ઉભો રાખ્યો અને દેવ રાજકુમારને કહેવા લાગ્યો કે હું ભાઈ આ મણીપુર નગરની હદ છે અને આવતી કાલે મહારાજા વીજયસીંહની રાજકુમારી ચંપકલતાને સ્વયંવર છે અને તે સ્વયંવરની અદર દેસા દેસના અક્ષતી રાજાએ કે જેની પાસે દેવતાઈ રીઠ્ઠીઓને ખળતો છે. વળી રૂપમાં તો જાણે તે રાજા એા ઇંદ્ર કગના પણ વધારે રૂપવાળી છે. વળી પરાક્રમે તો આપણી જોએ કહી શકાય નહિ. એવું આગુળી બલરાજા ચંપકલતાના સ્વયંવરમાં આવો ગયા છે વળી ચંપકલતા એક રૂપમાં પરી સમાન છે. શાસ્ત્રી જાણુ છે વીઘામાં કુશળ છે. અને દરેક દેસ દેસના પંડીતોની સાથે વાદ કરી વીજય મેળવ્યો છે એવા અભીમાની રાજકુમારીનું પાણી મુઠણુ કરવા માટે જરૂર આપણે રૂપ બદલી જવું જોઈએ વળી એ સ્વયંવરમાં એક અક્ષર પણ બોલીસ નહિ પણ એક ઠેકાણે બેસી શું બનાવ અને છે તે જોવા કરજો આ પ્રમાણે કુંવરને સમજણ પાડી બન્ને જણા પલંગને જંગલના ઝાડ ઉપર મુઠી સ્વયંવરમાં રૂપ બદલાં જોવા તૈયાર થયા અને જોત જોતામાં સ્વયંવરની નજી, કે પાસે આવી જોવા લાગ્યા પણ તે ઠેકાણે હિંમુ રહેવા અગર

પગ મુકવાની જગા ખાલી નહોતી એટલે બંને જણા સ્વયંવરથી
 એક બે હાથ છેડા જઈ એકા અને સ્વયંવરનો દેખાવ જોવા
 લાગ્યા આ પ્રમાણે જાણે ઇન્દ્રનો દરબાર ભરાયો હોય એવો
 આ સ્વયંવર દેખાવા લાગ્યો અને દેશો દેશના રાજા અંદર અંદર
 વાતો કરવા લાગ્યા કે બાઈ આતો દેવતામાં સ્વયંવર છે માટે
 અંધકમાળા તો જોને પુરણ પુન્ય કર્યા હશે અગર પાત્ર આંગળી
 એ પરમેશ્વર પુજ્યા હશે તેને મળવાની છે આ પ્રમાણે વાતો
 ચાલી રહી છે એટલામાં મહારાજા વોજયસીંહના છડીદારે
 આવી નેકી પુકારી કે હે રાજા મહારાજાઓ હવે આપ આપના
 આસન ઉપર બેસી જોવ કારણકે રાજકુમારી અંધકલતા વરમાળા
 લાઇ આ સ્વયંવરમાં પધારે છે આવું છડીદારનું બોલવું સાંભળીતુરત
 તમામ રાજાઓ પોત પોતાના આસન ઉપર બેસી ગયા કે તુરત
 અંધકમાળા પોતાની સાહેલીઓની સાથે વરમાળા લાઇ સ્વયંવર
 માં આવી પહોંચી અને દરેક રાજાઓની પાસે વરમાળા લાઇ
 પોતાના મન ગમતા પત્ની મેળવવા વીચાર કરતી હતી પણ જ્યા
 જ્યાં એ નજર કરતી હતી કે તુરત પોતાની જમણી આપ
 ફરકતી હતી અને અસુના ચીન્દ દેખાતા હતા આ પ્રમાણે સ્વયં-
 વરમાં જોત જોતામાં સોરજઠોર થવા લાગ્યો કે હે અંધકમાળા
 આ દેવતામાં સ્વયંવરમાં હજી તું શા વીચાર કરે છે અને વર-
 માળા કોઇને પણ કેમ પહેરાવતી નથી આવું રાજા લોકોનું
 બોલવું સાંભળી અંધકમાળા મધુર અવાજથી કહેવા લાગી કે હે
 અંધકવર્તી મહારાજાઓ વરમાળા એકદમ કોઇના ગળામાં નાખવી એ કંઈ
 રમત નથી પણ એક છાંડગી ગુજરવાનું મોટું સાધન છે નથી કે દીવસ
 ગુજરવાનો અગર કલાક બે કલાક વાતો કરી પસાર થઇ જવાનું માટે

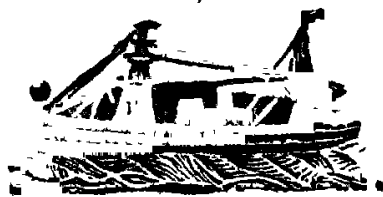
હે સમાન! મહારાજાઓ ઉતાવળે આખા પાકતા નથી તેમ રતુ
 વીના કળ સાબળ્યા નથી તેવીજ રીતે જ્યા સુધી મારા મન ગમતો
 પતી મારી નજરમાં નહિ આવે ત્યા સુધી વરમાળા કોઇને પહે-
 ગવવામાં આવશે નહિ આવું ચંપકમાળાનું ખોલવું સાંભળી
 તમામ રાજાઓ છાના માના એસી રહ્યા એટલે દેવદત્ત કુમારની
 જોડે જે દેવ એટલો છે તેને પોતાની માયાથી ચંપકમાળાની જુ-
 ઝીમાં ફેરફાર કરી દીધો કે રાજકુમારીની દ્રષ્ટી જ્યા દેવદત્ત કુ-
 માર એટલો છે તેની ઉપર પડી કે તુરત ચંપકમાળાએ આવી
 દેવદત્તના ગળામાં વરમાળા નાખી પોતાના આત્માને ધન્યમાન
 વા લાગી આ વરમાળા દેવદત્ત કુમારને પહેરાવવાથી તુરત સ-
 જ્ઞાન ચક્રવર્તી રાજાઓ એકદમ હિમા થઈ ગયા અને મહારાજા
 વિજયસીંહને કહેવા લાગ્યા કે હે ભુપાલ તારી કુંવરીએ આ
 સ્વયંવર ભરાવી અમારી હાસી કરી છે અને અમેને છેક દલકા
 ગણી એક યુવાન બાળક જંગલમાં રખડી ખાનારો અરે જેના
 નામનો અગર માખાપનો અગર ગામનો પણ પતો નહિ તેવા
 દલકા માણસને વરમાળા આલવાથી તારી દીકરી એ મોટી
 ભુલ કરી છે માટે હવે જે બાળકને વરમાળા પહેરાવી છે તેને
 અમે જીવતો ઘેર જવા દઈશું નહિ માટે હજી તારી ચંપકમાળાને
 સમજાવવી હોય તો હજી વખત વહી ગયો નથી આવું રાજાઓનું
 ખોલવું સાંભળી વીજયસીંહ રાજા કહે છે કે હે ભુપાલો હવે જે
 બનવાનું હતું તે બન્યું અને કુંવરીના કીસમતમાં જે પતી જન્મ-
 એલો હશે તેથી તેની દ્રષ્ટી તેના ઉપર પડી માટે હવે ચીંતા
 કરવાનું કંઈપણ કારણ નથી તેમજ વરમાળા વારે ધડીએ પહે-
 નાવાતી નથી જેમ સ્ત્રીવાદી માણસનું વચન પોતાના પ્રાણ જાન

તો બહેતર છે પણ વચન ખાલી ના જાય તેમ આ વરમાળા જે
 યુવન આગળને પહેરાવી છે તે કદી કાળે પાછી ફરસે નહિ આવું રાજ
 વીજયસીંહનું બાપણુ સાબળી તમામ દેસના રાજ્યો એકદમ
 રાજકુમાર દેવદત્તના ઉપર ધસી આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે હે
 યુવાન આજે આ નગર છોડી તેમજ ચંપકમાળાની આસા મૂકી
 હજીનું જીવતો ઘેર જા કે જોઈ કરી તારા વીયોગથી તારા મા
 બાપ દુઃખી થાય નહિ માટે તારે જીવવાની આશા હોય તો પુરત
 અહીંથી ચાલ્યો જ આવું રાજ લોકોનું બોલવું સાબળી દેવદત્ત
 રાજ્યોને કહેવા લાગ્યો કે હે ભૂપાળો હું તમારા ક્રોધ ભરેલાં
 વચનેથી અગર મરણથી બીલકુલ ડરતો નથી તેમજ તમારી
 સાથે રક્ષસંગ્રામ કરી કદાપી પાછો હદીસ તેના પણ મને ચીંતા
 નથી પણ રીક્ષગીરી એટલીજ થાય છે કે તમે ખાલી મોઢેથી
 અવાજ કરી શામાટે ખુસી થાવ છો સું સુર્યના સામે ખાલી
 ધુળ ઉડાડવાથી તેનું તેજ ખાલી થાય છે. વળી સમુદ્રની અંદરથી
 સૂકી નદીઓ ભરીએ તો સું સમુદ્ર ખાલી થાય છે તેમ તેમ
 ખાલી ગપાટા મારી ખુસી થાવ છો તેના કરતા લઢાઈ કરી વિજય
 મેળવી ખુસી થાઓ.

આ પ્રમાણે કુમારના વચન સાબળી તમામ રાજ્યો
 હથીઆ સજી તર્ફ આર થઈ ગયા અને લઢાઈને સંખ વગાડ્યો
 આ તરફ રાજકુમાર દેવદત્તને મુકુન્દમાર પક્ષે ગ વાળો દેવ પુરત
 જંગલમાથી પલંગ લાવી રાજકુમાર દેવદત્તને તે ઉપર બેસાડી
 અને તેને દેવતાઈ હથીઆર આપી લઢાઈના મેદાવ આગળ લાડી
 રવુ કયો અને લઢાઈ સરૂ થઈ આ તરફ મુકારાજ વીજયસીંહ

અને રાજકુમારી ચંપકમાળા વીચાર કરે છે કે હમણાં આ
 બાળકને ઉરકેરાયેલા રાજાઓ મારી નાખશે એટલામાં સામા સામી
 મુઠ્ઠા સર થયું આણી તરફ રાજા ચક્રવર્તીના બાણ કુમાર ઉપર
 આવે છે અને કુમારના બાણ તે લોકો ઉપર જાય છે પણ કુમાર
 ઉપર આવતા બાણ તમામ દેવ ઝીલી લે છે અને કુમારના બાણ
 તે લોકોને હેરાન કરે છે એમ અરસપરસ લઢાઈ કરતાં બે દીવસ
 નીકળી ગયા કે કુંવર વીચાર કરવા લાગ્યો કે હવે આપડી લઢા-
 ઇનો અંત આવે તેમ નથી માટે આજેજ આ લઢાઈ ખાલસા
 કરી દઉં આવો વીચાર કરી મંત્ર બણી જેવું એક બાણ કેકડુ કે
 તમામ રાજાઓના હોસ ઉડી ગયા કેાઠ જમીન ઉપર પડી ગયા.
 અગર તો કેાઠ પોતાનો છવ લઈ નાસી ગયા અને થોડા વ્રણુ-
 રજા તેમને બીજા બાણે નીરમાલ્ય કરી દીધા એટલે પુરત ગમ
 ખાઈ તમામ દેસના રાજાઓ પોતપોતાને દેસ ચાલ્યા ગયા આણી
 તરફ કુંવર પલંગમાથા નીચે ઉતરી માહાગજ વીજયસીંહ પાસે
 આવી ઊભો રહ્યો કે પુરત પોતાની રાણી ચંપકમાળા પતીના
 વખાણ કરતી તેમના પગે પડી અને કહેવા લાગી કે હે ઉદાર
 દીલના રાજકુમાર આપ કયાના વતની હો અને આપના મા
 આપનું સું નામ છે અને અહીં આપનું પદાંગુ સી રીતે થયું
 વગેરે આપનો તમામ હેવાલ આ દાસીને કહી બતાવશો. રાજ-
 કુમાર કહે છે કે હે વીજયસીંહ રાજાની રાજકુમારી સાબળ હ
 ચંપા નગરીના મહારાજા કનકસીંહનો મુત્ર છું અને મારું નામ
 દેવદત્ત છે મારી માતાનું નામ કનકાવતી છે અને ચંપાનગર
 અહીંથી એક હજાર જેજન છેટે છે અને હું તો ખાલી સૂડીની
 સીલા જેવા માટે મુસાફરી કરવા નીકળ્યો છું પણ અધવચ આ-

વતા તમારા સ્વયંવરની વાત સાંભળી હું અહીં આવી ચડ્યો હતો
 આ પ્રમાણે ખરી હકીકત છે પોતાના પતીના વચન સાંભળી
 ચંપકમાળા ધણીજ ખુશી થઈ; હવે દેવદત્ત કુમાર અને રાણી
 ચંપકમાળા બન્ને જણ આનંદમાં દીવસો મુગરે છે અને સુખેથી
 રહે છે એવામાં એક દીવસ રાજકુમાર પોતાની પ્રાણ પ્રીયાને કહે
 કે કે હે પ્રીયા હવે મારો વિચાર અહીંથી મારે દેશ જવાનો છે
 મારે જો તારી મન્ગ હોય તો તારા માખપને કહી આપણે
 અહીંથી આપણા નગરમાં ચાલ્યા જઈએ કારણ કે જમાઇને
 સસરાને ત્યાં કાજો વખત રહેવાથી નાલાસી તેમજ પોતાની
 આબ રહે હરકત કરતા છે આવું પોતાના પતીનું કહેવું સાંભળી
 ચંપકમાળા પોતાના દીલમાં બીચાર કરી કહે છે કે હે પ્રાણનાથ
 આપનું કહેવું સાચું છે પણ અત્યારે આપણો દેશ અહીંથી સોયો-
 જન છેટે છે. વળી વારે થકીએ મારા પિતાના ત્યાં આવવા જવાનું
 અને નહિ માટે આટલા દીવસ મુઝવાતો જો ચાર દિવસ પછી હું
 મારા મા ખાપને કહી તેમની રજા મેળવી આપણે અહીંથી આપણા
 દેશ તરફ ચાલ્યા જઈએ આવું પોતાની પીમાનું બોલવું સાંભળી
 રાજકુમારે રહેવાનું મુલતવી રાખ્યું.

ભયંકર આકૃત.

જે દીવસે રાજકુમારી ચંપકલતા પોતાની સાહેલી
જોડે વાત કરે છે અને હસે છે એવામાં તેની
ખીજ દશ બાર દાસીઓ આવી કહેવા લાગી કે
હે ચંપકમાળા આજે અમે ઘણા દીવસે તમને
મળવા માટે અહીં આવ્યા છીએ અને અમારો
વીચાર આજે આપણા નગરના કેશવબાગમાં જઈ
સુવાસીત પુષ્પોની સુગંધી લાખ તરેહ તરેહના દુળ પુલ . આરોગી
તેમજ આપણા દરેકના મનમાં રહેલી સુખ દુઃખની વાતો એક
બીજાને જણાવી અને ઠંડી હવા ખાઈ આપણા મુકામે જતા રહીએ
આવું પોતાની તમામ સાહેલીનું કહેણ સાંભળી પોતાના માતાપિતાની
રજા લઈ રાજકુમારી ચંપકમાળા અને તમામ સાહેલીઓ કેશવ-
બાગમાં આવી આરામ લેવા બેઠી અને દરેક જણ પોતા પોતાના
પતી માટે પુલની માળા લઈ જવા સારું લુદે લુદે ટેકાણે જતી
રહી અને ચંપકમાળા તો તેથી પણ ઘણું દૂર જઈ પુલ ચુટવા
લાગી એવામાં અહીં આગળ ચંપકલતાનું જમણું નેત્ર ફરકવા
થી પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આજે મને કંઈ હરકત થાય
એમ લાગે છે કારણ કે એક તો પુત્રિને મેં બળાકારે મારા પોતાને
ત્યાં રખાવ્યા તેથી કદાચ તેમને ખેંચી લાવ્યું હશે અગર કાનો
મારી સાહેલીઓ અને સગાંબંધી મને એકલા મૂકી પોતાને ઘેર
જતી રહી હશે એવો વીચાર કરતો રાજકુમારી ચંપકમાળા
પુલ તોડે છે એવામાં એજ બાગના પાછળ સીંકારે નીકળેલો વધ

માન નગરનો રાજા રૂપસેન આમ તેમ સીકારના માટે કાફા
 મારે છે પણ તેને કોઈ પણ રથભેયી સીકાર હાથ આવતો નથી
 તેથી નીરાશ થઇ ઘેર જવાનો વીચાર કરે છે એટલામાં તેની
 નજર રાજકુમારી ચંપકમાળા ઉપર પડી કે તુરત રાજા રૂપસેન
 ચમ્પીત થઇ ગયો અને મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યો કે ધન્ય છે
 આ પદ્મીનીના ભરથારને કે જેને આવી રંભા સરખી. અને
 જેનાર પુત્રને પોતાના નયનોથી એકદમ કામ વીકારની વાસના
 પ્રગટ થાય છે એવી રંભાને કીચો મુરખ માણસ દાથમાં આવેલો
 કોળીઓ ખાધા વગર નાખી દે આવો વીચાર કરી રાજા રૂપસેન
 એકદમ તેજ આગની અંદર કુમારી ચંપકમાળા પાસે આવી બે
 હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિયે તારા રૂપની શ્રેણી
 આ જગતમાં કોઈ ઠેકાણે તારા જેવી સ્ત્રી મેં દીડી કે સાંભળી
 નથી માટે તું મારી સાથે પ્રીતી ખાધ અને મારા વર્ધમાન ન-
 ગરની મહારાણી થા આવું રૂપસેન રાજા તું બોલવું સાંભળી ચંપ-
 કમાળા કહે છે કે હે દુષ્ટ તને બોલતા શરમ નથી આવતી
 પરત્વી જોડે વાત ચીત કરતા અને અમારા ખાગની અંદર પ્રવેશ
 કરતાં હમણું તારા ખાર વાગી જશે એમ કહી કુમારીએ ઘણું
 જોરથી જીમ મારી પણ તેની સાહેલીઓના સાંભળવામાં આવી
 નહિ આવી જીમ સાંભળી અને આંહી આગળ મારે ચાલે તેમ
 નથી એવું સમજી રાજા રૂપસેન એકદમ રાજકુમારી ચંપકમાળાને
 પોતાના ખભા ઉપર બેસારી ચાલતો ગયો અને રાજકુમારી ચં-
 પકમાળાએ સોર બહેર કરવા માડ્યો કે તુરત તેની સાહેલીઓએ
 રાજકુમારીને લઇ જતાં જોઈ પણ તે ખીમારી સાહેલીઓ
 મુંઝે એકે એકદમ રૂદન કરતી મહારાજા વીજયસીંહ પાસે આવી

તમામ હકીકત જાહેર કરી કે મહારાજાએ એકદમ તમામ ટેકાણે લશ્કર મોકલી દીધું પણ રાજકુમારીનો કયાય પણ પતો મળતો નથી એટલે વળી રાજાએ બીજા માણસોને તપાસ કરાવવા મોકલ્યા તે પણ પાછા આવ્યા હવે અહીં રાજકુમારી ચંપકમાળાને રાજાએ પોતાની પટરાણી બનાવવા તેમજ પોતાની ગણી કરવા સારૂ દરરોજ ઘણું સમજાવે છે પણ સતી ચંપકમાળા એકની બે થતી નથી તેમજ પોતાનું શીયળ સાચવવાને અને પોતાના પતીને યાદ કરવામા એક દીવસ પણ ચીસગતી નથી આ પ્રમાણે રાજા રૂપસીંહ પાંચ સાત દીવસ સુધી તેને ઘણું સમજાવતો હતો બ્યારે તેનું કંઈ ન માન્યું એટલે છેવટે પોતાના કંડીઆ મહેલમા ફેદ કરવાની સીપાઇને આજ્ઞા આપી કે તુરત રાજકુમારી ચંપકમાળાને મહેલમા પુરી સીપાઇ ચાલતો થયો હવે અહીં આગળ ચંપકમાળાને ખાવા પીવા અને જો જોઈએ તેની અન્દાસને માટે રાજાએ પોતાની એક વીશ્વસુ દાસીને મોકલી અને કહ્યું કે તેને જો જોઈએ તે આપજો અને સારી રીતે તેને સમજાવજો પાડજો આ પ્રમાણે દાસી કુમારી પાસે ખાવાની તેમજ તમામ જાતની જોઈતી ચીજ રાજકુમારી માટે લાવવા માડી એમ કરતાં બે દીવસ ગળ્યું દીવસ નીકળી ગયા કે કુમારી ચંપકમાળા અને દાસીને જો બેને સારી પ્રીતી બંધાઈ મઠ એટલે દાસીએ વીચાર કર્યો કે ચંપકમાળા મારો સાથે સારો સ્નેહ રાખે છે માટે હવે તેને સમજાવતાં વાર લાગે તેમ નથી આવો વીચાર કરી દાસી એક દીવસ ચંપકમાળાને કહેવા લાગી કે હે ચંપકમાળા મારે અને તમારે સારો સ્નેહ છે અને 'ને સ્નેહના લંધિ માર કહેવું' આપ કપુલ કરશે આવું દાસીનું બોલવું સાંભળી ચં-

પકમાળા નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે હે દાસી તાર કહેવું હું ક્યુલ કરીસ મટે તારી ધ્રુજામા આવે તે કહી દે કે તુરત દાસી બોલી કે હવે આમ કદમા રહેવું અને સુકા રોટલા ખાવા તેના કરતાં રાણીનું મદ મેળવી સુખી થાવ એજ માર કહેવું છે.

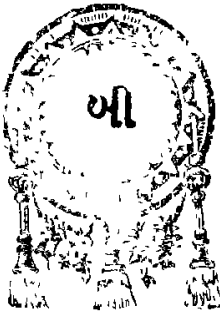
દાસીનું બોલવું સાબળી ચંપકમાળા કહે છે કે હે બેન તાર કહેવું અક્ષરે અક્ષર સાન્યું છે અને મારો પણ એજ વીચાર છે માટે આવતી કાલે માહારાજને મારી પાસે મોકલજો અને મારી આ તમામ વાતથી વાંકે કરજો પણ હે દાસી તું માર અત્યારે એક કામ કરે તો હું તને આવતી કાલે મહારાજ પાસેથી સાડ દ્રવ્ય અપાવી તારા આત્માને સંતોષ અપાવીશ બોલ હે મારી રોહદાર દાસી તારો સો વીચાર છે ચંપકમાળાનું બોલવું સાબળી દાસી કહે છે કે તારી મરજીમાં આવે તે મારી પાસેથી માગીશ દાસીનું બોલવું સાબળી ચંપકમાળા કહે છે કે આપણા આ કંડીઆ મેલસના નજીકના બાગમાં મારી એક સવાલાખ રૂપીઆની સુદ્રીકા પડી ગઇ છે અને તે મારી ધ્યાનમાં છે અને તેના નીશાની પણ મેં રાખી છે માટે જો તારી ધ્રુજા હોય તો તે સુદ્રીકા હું લઇ આવું અને તને સ્વાધીન કરી દઉં કારણકે તેં મારા ઉપર ધણો ઉપકાર કર્યો છે આવું ચંપકમાળાનું વચન સાબળી તુરત દાસીએ પોતાને સવાલાખ રૂપીઆની વીંટી મળવાની છે એવી આશાએ એકદમ બોલી ઉઠી કે હે બેળા દીલની ગાનકુમારી આટલા દીવસ તેં આ વાતને છુપાવી રાખી તે ઠીક ક્યું નહિ. માટે એકદમ જલદી તે બાગમાંથી વીંટી લાવી મારે સ્વાધીન કર આવું દાસીનું બોલવું સાબળી ચંપકમાળા તુરત મહેલ ન એ આવે બહાર નીકળી ફરવાળની સાકળ સજડ બેસાડી

પલાયન થઈ ગઇ અને જોતજોતામાં એક અધૈર જંગલના સુંદર સરૌવર ઉપર આવી આરામ લેવા બેઠી અહીં આગળ દાસી ચંપકમાળાની રાહ જોઈ બેસી રહી છે પણ જ્યારે સવાર થયું ત્યારે તપાસ કરતા નાસી ગઈ એમ માલુમ પડ્યું કે તુરત દાસીએ આવી તમામ હકીકત રાજાને કહી પણ રાજા હવે એની શોધ ક્યાં કરવી અને ક્યાં ગઈ હશે અગર એનો પતો ક્યાંથી મળશે એવો વીચાર કરી શાન્ત થઈ બેસી રહ્યો અહીં આગળ ચંપકમાળા જંગલના સુંદર સરૌવર ઉપર બેઠી છે અને પાણી પીત પોતાની તરસ મટાડે છે.

એવામાં એક નાગ કન્યા તે સરૌવર ઉપર આવી પહોંચી અને ચંપકમાળાને જોઈ કહેવા લાગી કે હે દુઃખી ત્રાણા આપ કોણ છો અને આ બચંકર જંગલમાં ક્યાંથી આવો છો તમે આપની તમામ હકીકત કહી મારા દુઃખને દૂર કરો. આવું નાગ કન્યાનું બોલવું સાંભળી ચંપકમાળા વીચાર કરે છે કે આ ઉપકાર કરનાર નાગકન્યા ખરેખર મારા ભાગ્યે અહીં આવી ચડી છે માટે સાચી હકીકત કહી મારે દુઃખ દૂર કરે આવો વીચાર કરી કહે છે કે હે બેન હું એક દુઃખી રાજકુમારી છું તેમ મારા માત પીતા અને મારા પતિયા વીણી પડી વરધમાન નગરના મહારાજાએ મારે હરણ કરી મને થોડા દિવસ કેદ કરી ત્યાંથી નાસી હું આ સરૌવર ઉપર પાણી પીવાને બેઠી છું ગોટલામાં આપનું પધાગવું થયું દુઃખી ચંપકમાળાને જોઈ નાગ કન્યા કહે છે કે હે બેન હું મારી સાથે મારા ઇશ્વરના મહેલમાં ચાલ અને ત્યાં પાછા પી તારા દિવસો સુખમાં ગુજર વળે જ્યારે તારા પતિ તારી સોધમાં આવી તને ભેગો થાય ત્યારે હું તેમની

સાથે જજે પણ હાલ કંઈ ચીંતા કરીશ નહિ હું એક નાગ
કન્યા છું વળી મારા માતૃપીતા એક માસથી મરી ગયા છે માટે
આપણે બન્ને જણ સંપીને ગહીસું અને સુખેથી દીવસો ગુજારી
નાગકન્યાનું વચન માની તુરં ચંપકમાળા પાતાલની અંદર ઇંદ
જેવા મહેલમા દાખલ થઈ અને આનંદથી રહેવા લાગી.

કુમાર કુંવરીની શોધમાં

જે દીવસે કુમાર મહારાજ વીજયસિંહ પાસે
આવી પોતાની મધુર વાણીથી કહેવા લાગ્યો
કે હે સુપાલ હજી સુધી રાજકુમારીનો પતો
લાગતો નથી માટે આપની આજ્ઞા સર્વ હું
થોડા દીવસમા રાજકુમારીને લઈ અહીં આવું
છું આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી મહારાજ
કહે છે કે હે કુમાર તમારે કહેવું બરોબર
છે પણ એકલા જવું તેના કરતા આપણા રાજમાથા થોડું લશ્કર
લઈ તમે રાજકુમારીની જલદી શોધ કરી લાવો આવું રાજનું બોલવું
સાંભળી કુમાર કહે છે કે અત્યારે લશ્કરની કંઈ જરૂર નથી કારણ
કે હું નજીકમા તપાસ કરી અને તેની શોધ કરી જલદી આવું છું
આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી મહારાજએ તુરં રજા આપી એટલે
કુમાર દોડતા જંગલમા આવી અને પલમને હાથ અડાડ્યો કે તેનો
ઉપકારી દેવ તુરં આવી કુમારને કહેવા લાગ્યો કે હે ભાઈ આજેનું
ઉદાસ કેમ છે અને તને કાણે હેરાન કર્યો અમર મહારાજએ તારૂં અપમાન

ક્યું મને તારી જે હકીકત હોયતે જલદી કહી દે આવું હોવું
બોલવું સાંભળી રાજકુમાર કહે છે કે બાપ કુસ્મનોના ઉપર રહેમ
રાખનાર અને મને નવું જીવન આપનાર અને રાજ તરફથી કે
લોકો તરફથી કંઈ નુકસાન નથી પણ કોઈ દુષ્ટ હરામખોરે રાજ
કુમારીનું હરણ કર્યું છે તેથી હું આજે ઉદાસ છું અવું કુમારનું
બોલવું સાંભળી દેવ કહે છે કે હું કુમાર એમાં ચીંતા કરવા
જેવું છે જ નહિ રાજકુમારી ચંપકમાળાં દરેજ તારા નામની
માળા જપતી આનંદમા દીવસો ગુજારે છે તેમ તેના સ્ત્રીયજને
ખંડીત કરવા વાળો હું કોઈ વીર યોધો જોતો નથી તેમ રાજ
કુમારીનો મેળાપ હું તને જલદી કરી આપું છું માટે તારી તમામ
દીલગીરીને તજ દઈ ચાલ આ પલંગ ઉપર આવી જ એટલે
આપડે રાજકુમારીના મુકામે પહોંચી જમ્યે આવું દેવનું બોલવું
સાંભળી કુમાર ઉમંગમા આવી તુરત પલંગ ઉપર ચઢી બેઠો
કે એકદમ પલંગ આકાશ માર્ગે જ્યાં સુંદર સરોવર છે અને જે
ઠેકાણે ચંપકમાળા પાતલમા રહે છે તેજ સરોવર ઉપર આવી
પહોંચ્યો અને પલંગ ઉપર મૂકી પોતે સરોવર આગળ જઈ પાણી
પીવા બેઠો.

ત્યારબાદ રાજકુમારે પોતાનો વેશ બદલી એક યોગીનું રૂપ
ધારણ કરી તે સરોવર અને જંગલની અંદર પોતે વીણા વગાડવી
શરૂ કરી, એટલે વીણાના મધુર નાદથી એકદમ પાતળતી અંદર
જ્યાં નાગકન્યા અને ચંપકમાળા આનંદથી વાતો કરે છે. એવામાં
નાગકન્યા ચંપકમાળાને કહે છે કે હું ચંપકમાળા આકાશ પાતળ
અને મનોહર જંગલમાં રહેનાર પ્રાણીઓના દીલને ખુશ કરે

એવો આ મધુરો અવાજ કયાથી આવે છે માટે હે ચંપકમાળા
ચાલ તૈયાર થા અને આપણે ારોવ ઉપર જઈ તપાસ કરીએ
નામકન્યાનું બોલવું સાંભળી તુરત ચંપકમાળા અને નામકન્યા
સરોવર ઉપર આવી પહોંચ્યાં અને એક બાજુ ઉભાં રહ્યા એટલે
યોગીશન પોતાની વીણા બંધ રાખી એક ઝાડ નીચે બેસી ગયા
એટલામાં નામકન્યા અને ચંપકમાળા યોગીને પ્રણામ કરી નેમના
સામે બેઠાં કે તુરત યોગીરાજે નામકન્યાને કહ્યું કે હે વનદેવી
આપ કોણ છો અને આપની જોડે આવેલી તમારી સાહેલી કોણ છે.
અને અધેર જંગલમાં આપ કેમ રહ્યા છો વળી આપના
માતપિતા કયા છે વગેરે આપની ખરી હકીકત જણાવસો યો
ગીતુ બોલવું સાંભળી નામકન્યા કહે છે કે હે જગતમાં ફરનાર
અને દરેક પ્રાણી ઉપર સરખો ભાવ રાખનાર બાળયોગી હું આ
જંગલની અંદર સામેના મેદાનમાં એક ભોયડું છે તે ભોંયરામાંથી
અમારે પાતાળ લોકમાં જવાનો રસ્તો છે અને હું નામકન્યા છું.
મારા માતા પિતા ગુજરી ગયાં છે વળી આ સાહેલી મારી સાથે
છે તેનું નામ ચંપકમાળા છે તે મહારાજ વીજયસીંહની રાજકુમારી
છે અને તે બાળાને કોઈ હરામજદાએ હરણું કરી એક ડંડીભર મહેલમાં
નજરકેદ રાખી હતી ત્યાંથી આ બાળા નાસી છુટી મારી પાસે
રહે છે અને પોતાના પતીની હંમેશા રાહ બુએ છે પણ હજુ તેના
પતીનો મેળાપ થયો નથી.

આ પ્રમાણે નામકન્યા બોલી રહી કે તુરત રાજકુમારી
યોગીને કહેના લાગી કે હે યોગીશન તમે તરણ વચમાં જંગમ
શ્રમ મહેલો લીધો છે અને આમ કયાંજા રહીશ છો અને આપનું
આ અમાનક સરોવર ઉપર કયાથી આવવું થયું વગેરે આપ તમામ

હેવાલ આપનો આ દુઃખી બાળાને કહી બતાવશે.

રાજકુમારીનું વચન સાંભળી બાળ યોગીરાજ કહેવા લાગ્યા કે આ અસાર સંસારમાં કંઈ પણ સાર નથી; વળી મનુષ્યોને રાત્રીદીવસ પોતાના પેટ વાસ્તે સાચુ ખોટું બોલવું પડે છે વખતે પોતાના સ્વાર્થ માટે પોતાનો ભાઈ હોય અગર બાપ હોય અગર પોતાનો મીત્ર હોય પણ તેમને વિશ્વાસ આપી ખોટો દીવાસો દઈ વીના કારણે હેરાન કરવા પડે છે આ અસાર સંસારમાં પ્રભુ ભજન સીવાય અને તેમાં સંતોષ રાખ્યા વગર કોઈ પણ દેકાણે સુખ નથી. વળી હું દરેક શહેર અને ગામ તેમજ જંગલે જંગલ ફરી અચાનક ફરતો ફરતો આ સુંદર સરોવરની હવા ખાવા આવી પહોંચ્યો છું. આવું યોગી-રાજનું બોલવું સાંભળી ચંપકમાળા નમ્રતાપુર્વક કહે છે કે હે યોગીરાજ આજનો દીવસ મારી સાહેલી નાગકન્યાના ઇંદ્ર જેવા દેવતાના મહેલમાં પધારી તેમજ આપ મોઠાં પાણી જમી ને આપ અમારી આશા સફળ કરશે.

રાજકુમારીનું બોલવું સાંભળી યોગી કહે છે કે હે બાળા અમારા યોગી લોકોને ખેસવા ઉઠવા અમર ખાવા પીવાની દગ્ગાર હોતી નથી તેમજ અમે કોઈ પ્રાણી સાથે સંબંધ રાખતા નથી. અમારે તો દેશ દેશની મુસફરી કરી તેમજ તીર્થ-યાત્રાઓ કરી અમારા આત્માને સુખ આપીએ છીએ તેમાં વળી કોઈ દીવસ અમને ભોજન મળ્યું તોય શું અગર ન મળ્યું તોય શું અગર ખે માસની ભૂખથી કદાચ અમારો પ્રાણ જાય તો પણ શું અમે તે વાતનો હરખ શોક નથી. યોગીરાજનું બોલવું સાંભળી નાગકન્યાએ કહ્યું કે આપનું કહેવું બરાબર છે.

પણ અમારી સાહેલી ચંપકમાળાના કહેવાથી આપ અમારા મહેલે પધારી તુરત પાછા વળજો એટલે અમે આજે આપના દર્શનથી તેમજ અમારા મહેલે પધારવાથી અમને ધણોજ આનંદ થશે.

અને સાહેલીનો આગ્રહ જોઇ યોગીરાજ તુરત તે બાળાના મહેલ તરફ ચાલ્યા અને મહેલમા આવી નાગકન્યાએ એક ખીજાનું પાથરી આપ્યું તે ઉપર યોગીરાજ મિનાજમાન થયા.

દેવતાઇ મહેલને નીરખતા બાળ યોગી કહેવા લાગ્યા કે હે નાગકન્યા આ તારી રીઠ્ઠી જોઇ હું આજે વીચાર કરું છું કે હું મૃત્યુલોકમા દેશદેશ તેમજ આમેગામ અને વળી જંગલેજંગલ તેમજ રાજ મહારાજાઓની પથ્થુ મુલાકાત કરેલી છે પણ કોઇ કેકાણે મારા જોવામા કે સાંભળવામાં આ તારા જેવી દેવતાઈ રીઠ્ઠી મેં જોઇ નથી. અહા શું તારા મહેલની કારીગરી શું તારા બાગ બગીચા, શું તારા બેસવાનાં સીંહાસન વગેરે વસ્તુઓ ઉપર નજર કરતા મારા રક્ષ્યને ખુશી ઉપજે છે તને આટલી આટલી રીઠી મળ્યા છતાં શા માટે દુઃખી રાજકુમારીને તેં શરણે રાખી છે અને તેં જે એના ઉપર ઉપકાર કર્યો છે મોટાપને છોડી દીધી છે નમ્રતા રાખી છે માટે હે નાગકન્યા હું એમ કહું છું કે ઈશ્વર તારો મદદ જમ કરે. અને હમેશા હું તને એમ કહું છું કે તારે ગરીબ માણસોને મદદ આપી હમેશાં તારે તારા આત્માને સંતોષ આપવો. આ પ્રમાણે યોગીરાજ વાત કહે છે એટલે નાગકન્યા યોગીરાજને બે હાથ જોડી કહે છે કે હે યોગી રાજ આપનું કહેવું સાચું છે અને આપના કહેવા મુજબ હું હમેશા તે પ્રમાણે વરતીશ પણ હે યોગીરાજ આ મારી દુઃખી

રાજકુમારી ચંપકમાળાનો પતી ક્યારે મળશે અને તેના દુઃખ નો અંત હજી ક્યારે આવશે તે ક્યાં કરી અમને કહેશે. આવું નામકન્યાનું બોલવું સાંભળી યોગીરાજ કહે છે કે હે નામકન્યા તે વાતની તું ચીંતા કરીશ નહીં ચંપકમાળાનો પતિ હું જ્ઞાનપ્રણયી જોઈ એમ કહું છું કે આજથી ત્રીજે દીવસે આ સુંદર સરોવર ઉપર આવી પહોંચશે. અને રાજકુમારી ચંપકમાળાને બેચે થઈ તેમજ તેની સાથે લઈ જઈ તેના દુખને દુર કરી તેમજ ઘણા દિવસથી રાજકુમારીનો વિયોગ થવાથી અને તેની શોધ કરતાં રાજકુમારી આજે મળી આવી એમ ત્રીસર કરી પોતે ઘણાજ ખુશી થશે. આ પ્રમાણે ચંપકમાળાએ યોગીના મુખથી પોતાના પતીના સમાચાર સાંભળી તેમજ પતિ વિયોગ એક બે દીવસનો છે ત્યાર બાદ મારા પતી મને મળશે એવી આશ્વાસી પોતાના દીલની અંદર જે દુઃખ હતું તે એકદમ દુર કરી યોગીરાજને પ્રણામ કરી નામકન્યા પાસે બેસી ગઈ. આ પ્રમાણે નામકન્યા ચંપકમાળા અને યોગીરાજ ત્રણે જણા વાત ચીત ચરે છે એટલામાં નામકન્યા કહેવા લાગી કે હે બાપ આજે ઇંદ્ર મહારાજના દરબારમાં મારે નામ કરવાનો આવ્યો દીવસ છે અને સમય થવા આવ્યો છે માટે આપ ઇંદ્રના દરબાર માં જવા માટે જલદી તૈયારી કરો. આ પ્રમાણે દાસી વાત કરી ચાલી ગઈ કે નામકન્યા યોગીરાજને કહેવા લાગી કે હે પ્રજુ આજે મારી દાસીનો ઇંદ્ર મહારાજના દેવતાઈ દરબારમાં નામ કરવા જવાનું છે અને તેની સમજે હું અને મારી સાહેલી ચંપકમાળા બન્ને જણા તેની સમજે જવાનાં છીએ તો આપ અમે તે નામ જોઈ અને તે નામ જમારે પુરો થશે ત્યારે

મહારાજા તુરત પોતાના સીંહાસન ઉપર ખીરાજમાન થયા એટલે તુરત નાગકન્યાની દાસીજેતું નાચ મેણુકા હાંતું જોતો નાચ કરવાનો વારો છે તે મહારાજા ઇંદ્રને પ્રણામ કરી પોતાનો નાચ સર કર્યો એટલે તુરત નાગકન્યાએ પોતાની વીણુ વગાડવી શરૂ કરી આવો મેણુકાનો અજળ નાચ તેમ નાગકન્યાની વીણુથી સંભાના તમામ દેવો ચક્રીત થઈ ગયા અને અંદર અંદર વાતો કરવા લાગ્યા કે અહીં શું મેણુકાનો નાચ મેણુકાની ચાલાકી એની ચલવાની છટા આવે નાચ ઇંદ્રના દરબારમા કોઈ વખત થયો નથી આવો અજળ નાચ જોઈ તમામ દેવોએ પોતાની શક્તિ મુજબ મેણુકાને સરપાવ આપ્યો એટલે મેણુકા મહારાજા ઇંદ્રની પાસે આવી ઉભી રહી કે તુરત મહારાજાએ મેણુકાને એક અમુદ્ય જાઝર ઇંદ્રામમા આપ્યું તે જાઝર લઈ મેણુકાએ તુરત પોતાના પગમા ઘાલી દીધું અને નાગકન્યા જોડે વાત કરવા લાગી એટલામા અંતરીક્ષ સંતાપ રહેલા યોગીએ શુભતપણે મેણુકાના પગમાથી જાઝર કાઢી લઈ તુરત પોતે જંગલમા આવી જાઝર સંતાડી તુરત નાગકન્યાના મહેલમા આવી ગયો અને નીંદ્રાને સ્વાધીન થઈ ગયો અહીં આમજી નાગકન્યા અને રાજકુમારી વગેરે દરબાર વેરાઈ ગયો કે તુરત પોતાના મુકામે આવી પહોંચ્યા અને અસવીને જુએ છે તો યોગીને બન્ને નીંદ્રામાં સુતેલો જોયો કે તુરત નાગકન્યાએ આવી યોગીસાહેબને કહ્યું કે હે તરુણ તપસ્વી આપ કોઈ અને પ્રજાઓનો સમજ થવા આવ્યો છે અત્યુ નાગકન્યાનું બોલવું સાંભળી તુરત યોગીરાજ નીંદ્રામાંથી જાગી પાશુપતી લઈ પોતાનું મોં ઘોઘા નાકન્યાને કહેવા લાગ્યો કે હે નાગકન્યા શું તમે

અમે અહીં પાછાં આવીશું તો ત્યાં લગી આપ સુખેથી અહીં
 ખેતી હરીભજન કરશે. અવુ નામકન્યાનું બોલવું સાબળી યોગીરાજ
 કહે છે કે હે નામકન્યા આપના જવાથી મારે તો કોઈ
 જાતની હરકત નથી અને ઉલટું મને નીરાત મળી એથી હરીભજન
 કરવામાં મને હરકત પડશે નહિ માટે આપ એ કામ જલદી
 કરો. પણ હે નામકન્યા આ દેવતાઈ નાચમા આ મૃત્યુશોકનું
 નાણુસ જે તારી ચંપકમાળા સાહેલીને તું કેવી રીતે લઈ
 જઈશ એ મને નવાઈ લાગે છે. ત્યારે નામકન્યા યોગીને કહેવા
 લાગી કે મારી પાસે રૂપ અદલ બદલ કરવાની એક ચમત્કારીક
 જોળી છે તે જોળી મોમાં રાખવાથી રૂપનો કેન્દ્રાર થાય છે
 અને કોઈ જાણી શકતું નથી. આ પ્રમાણે નામકન્યા યોગીરાજને
 કહી તુરત ત્રણે જણા મહેલમાંથી નીકળી પોતાના વીમાનમાં ખેતી
 ઇંદ્ર મહારાજના દરબારમાં આવી પહોંચ્યા. હવે અહીં આગળ
 ગજકુમાર યોગી વેષે વીચાર કરે છે કે લાવ હું પણ મારા
 દેવતાઈ પક્ષંગ ઉપર ખેતી ઇંદ્ર મહારાજના દરબાર અને નાચ
 કેવો છે અને તેનો દેખાવ કેવો છે વગેરે તમામ દેખાવ જોઈ
 આવુ કાંઈ કે આવો સમય ફરી હાથ આવે તેમ નથી માટે
 આ તકે ખેસવામાં તેમજ આજસ રાખવામાં હવે જરૂર નથી
 આવો વીચાર કરી તુરત પક્ષંપ પાસે આવી દેવ અને રાજકુમાર
 અંતરીક્ષ તુરત ઇંદ્રના દેવતાઈ દરબારમાં 'આવી પહોંચ્યા અને
 ગુપ્ત સ્થળે ખેતી મયા હવે અહીં આગળ ઇંદ્રના દરબારમાં
 તમામ દેવો અને દેવીઓ આવી પોત પોતાના આસને
 ખેતીને મયા છે એટલામાં મહારાજ ઇંદ્રની સ્વારી જોતજોતામાં
 આવી પહોંચી કે તુરત છડીદારે મહારાજની નેકી પુમરી ઇંદ્ર

ગઇ કાલે ઇંદ્રના દરબારમા નાચ કરી આવ્યા અને મહારાજ
એ નાચ જોઇ તમેને કંઇ પણ સીરપાવ આપ્યો કે નહિ ?
આવું યોગીરાજનું બોલવું સાંભળી નાગકન્યાએ તુરત પોતાની
દાસી મેણકાને બોલાવી કહ્યું કે હે મેણકા ગઇ કાલે રાત્રે ઈંદ્ર
મહારાજના દરબારમાંથી તારા અજબ નાચથી જે હજારો દેવો
અકીત થઇ ગયા હતા અને મહારાજ ઈંદ્ર તરફથી અને તમામ
દેવો તરફથી જે ભેટ ગળી છે તે તમામ ચીજો લાવી યોગીરાજને
દેખાડ. આવું નાગકન્યાનું બોલવું સાંભળી તુરત મેણકાએ દેવોએ
આપેલી તમામ ચીજો રજુ કરી અને યોગીરાજને દેખાડી અને
મહારાજ ઇંદ્રની અમુદ્ય ભેટ જે પગના અંગૂઠે નાંખી હતી તે
જોવામા આવી નહિ કે તુરત મેણકા આમતેમ દ્વાદશ મારવા
લાગી એટલે નાગકન્યા મેણકાને કહે છે કે તં શું જુએ છે અને
આમ દ્વાદશ શા માટે મારે છે. ત્યારે મેણકાએ કહ્યું કે બાઈ
ઈંદ્ર મહારાજની અમુદ્ય ભેટ મને બક્ષીસ મળેલી તે ભેટનું
નામ એક ચમત્કારી ઝાંઝર હતું તે ઝાંઝર મે મારા પગે નાખ્યું
હતું તે કોણ જાણે ક્યા ગયું. અગર પડી ગયું કે દેવતાના દર-
બારમા કોઈએ કાઢી લીધું આ કારણથી હું આમતેમ દ્વાદશ
મારું છું અને વિચાર કરું એટલે નાગકન્યા બોલી કે હે સખી
હવે આ ઈમતી ઝાંઝરનો પતો મળવો મુશ્કેલ છે વળી તેની
તપાસ પણ ક્યા કરવી અને ઝાંઝર વીધે કાને કહેવું માટે હવે
એ વાતનો શોક મુકી તારા કામે વળગી જા. આવું નાગકન્યાનું
બોલવું સાંભળી મેણકા રડવા લાગી અને ઉદાસ થઇ એસી
રહી કે તુરત રાજ કુમારી ચંપકમાળાએ બે હાથ જોડી યોગી-
રાજને પુછ્યું કે હે મહારાજ આપ આપની જ્ઞાનદૃષ્ટિથી તપાસ
કરી આ મેણકાનું ઝાંઝર દેવલોકમાંથી અગર કોઈ પણ ઠેકાણે

થી મેળવી આપી તેના દુખી આત્માને સંતોષ અમો. આવું રાજકુમારીનું વચન કયુલ કરી યોગીરાજે નાગકન્યાને કહ્યું કે અહુસાર હે રાજકુમારી આવતી કાલે સુર સરોવર ઉપર તમે અને નાગકન્યા અને આ મેષુકા એ ત્રણે ભેગા થઈ આવજો અને હું અહીંથી તમારી રજા લઈ મારા તપના પ્રભાવથી તમામ દેવતા લોકોને ખોલાવી અને તેમને પુછી તમારા ખોવાયેલા ઝાંઝળેના હાલ તપાસ કરીને તે ઝાઝર લાવી નાગકન્યાને થએલા દુખને મટાડી તેને સંતોષ આપીશ. માટે ખોલા હે નાગકન્યા હવે મને અહીંથી જવાની રજા દે. એટલે તુરત નાગકન્યાએ યોગીરાજને પ્રણામ કરી જવાની રજા આપ કે તુરત યોગીરાજ સરોવર ઉપર આવી પોતાની વીણા વગાડવી શરૂ કરી અને થોડો વખત જવા દઈ તુરત પોતે ધ્યાનમાં બેસી ગયા,

આશુ તરફથી નાગકન્યા પોતાની દાસી મેનકાને અને ચંપકમાળાને લઈ યોગી પાસે આવી પ્રણામ કરી તેમના સામી બેસી મઠ કે તુરત યોગીએ નાગકન્યાને કહ્યું કે નાગકન્યા હવે તું અમારી છેલ્લી હકીકત સાંભળી લે કારણ કે હવે હું આવતી કાલે આ સરોવરને સુકી બીજો ગામ જવાનો છું કારણ કે અમે જોગી લોકો એક ઠેકાણે કાયમ વાસ કરી રહેતા નથી માટે તમે એક અને રાજકુમારી ચંપકમાળા મારા ઉપર ઉપકાર કર્યો છે તેવા ઉપકારના બદલામાં હું આપની પાસે મારી મારું હું વળી મઠ કાલે તમારું ઝાઝર ખેંચવાએહું તે તપાસ કરતાં આ સરોવરની ડાબી બાજુએ સામે બાએલા પથર આમળ પડી ગયું છે તમારું જઈ તમારું ઝાંઝર લઈ લે વળી હું રાજકુમારી તારા પત્ની આજે હમણાં તને લઈ જવા આવે છે માટે તું પણ

સોચ કર નહિ આ પ્રમાણે જોગીરાજ એ વધુ સાહેલીઓને સમજાવ્યું પાડી પેસે નામકન્યાની નજી લઈ સરેવર ઉપર મથાવી પીવા માટે ગમે અને એમણું અક્ષય રૂપ ધારણ કરી યુગ્મ જાતરી કહેવા લાગ્યો કે હે રાજકુમારી ચંપકમાળા તારા વીરોએ જાતરી સુધે અને માન જતી નહી છે તેમજ રાત્રી દીવસ અને જાર સીતામ આમું-મીવું-મીવું જાગે કંઈ પણ મોહતા નથી અને તારી શોધમાને શોધમા હુ છેવટે આ સરેવર ઉપર આવી પેકાર કરી રહ્યો છું કે-હે રાજકુમારી તું આજે અને નહી મળે તો જરૂર આ રાજકુમાર એક કલાકમાં પોતાના પ્રાણને પરોક્ષ પહોચાડી દેશે આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી ચંપકમાળા નાગકન્યાને સાથે લઈ પોતાના પતી જોવા આવજ આવવાથી એકદમ રાજકુમાર પાસે આવી પહોચી અને તેમને ઓળખી બે હાથ જોડી ઉભી રહી. અને કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ ધણા દીવસના વીરોગથી આપની માળા જપતી આપની દાસી આપની પાસે પહોચી છે એટલે તુરંત રાજકુમારે પોતાની પ્રીતિ ચંપકમાળાને જોઈ આનંદ પામ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે હે બાળા આજે આપણે આપણા દેસ જવાનું છે માટે હવે તારી ઇચ્છા હોય તે જણાવી દે પતીનું વચન સાંભળી ચંપકમાળા કહે છે કે હે પ્રાણનાથ આ નાગકન્યાએ મારા ઉપર ધણા ઉપકાર કર્યો છે માટે તેમને પુછી જે કંઈ જોઈએ તે આપી અહીંથી આપણે આપણા વતનમાં ચાલ્યા જઈએ આવું ચંપકમાળાનું બોલવું સાંભળી કુમાર નાગકન્યાને કહે છે કે હે નાગકન્યા આપના ઉપકારને બદલે મારાથી આપી ભિક્ષા તેમ નથી માટે કહો આજે હુ આપને શું દ્રવ્ય આપી તમારા રક્ષામાથી મુક્ત થઈ આવું

કુમારનું બોલવું સાબળી નામકન્યા કહે છે કે હે કુમાર તારી ઉદારતા જોઈ હું તારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ છું મારેકંઈ પણ વસ્તુની ઇચ્છા નથી છતાં તારા પ્રમાણીક પશુથી અને ચંપકમાળાના રનેહથી હું તને આ એક મણી આપું છું તે લઈ તું સુખી થા આ મણી ગમે તેટલા પુર જોસમા એટલે નદીમા અગર ફરીઆમા પાણી આવ્યું હોય તો આ મણી અડકવાથી તે પુર ઉતરી જાય છે બસ હવે સુખે ચંપકમાળાને લઈ તું તારા દેસમા ગમન કર પણ હે રાજકુમાર અહીં એક જોગી આવ્યા હતા તે ક્યા ગયા રાજકુમાર કહે છે કે હે નામકન્યા તે જોગી હું અને આ જંગલમા તમારા ઝાઝરેનો પત્તો લાવનાર હું હતો આપુ નામકન્યાને સંવળું વૃતાત કહી કુંવર અને કુંવરી અને જણાં પલંગ ઉપર બેસી ગયા.

મહારાજ વીજયસીંહને ચીંતા

તે અહીં આગળ મહારાજ વીજયસીંહ દરબાર ભરી બેઠા છે અને તે પોતાના તમામ લશ્કરને એકદમ ભેગુ કરવા દીવાનને હુકમ કરી રહ્યા છે અને રાજના તમામ માણસોને પોતે દીલગીરીથી કહેવા લાગ્યા કે હે મારા શુરવીર યોદ્ધાઓ તમજ નગરના બંધ લોકો

હજુ સુધી રાજકુમારીનો કોઈપણ દેજથી અગર મામથી કે જંગલમાથી પતો લાગતો નથી અરે સું રાજકુમારી આ પૃથ્વી

ઉપર છે કે નહિ અને છે તો કયા સ્થળે છે તેની શોધમાં આપણા
 તમામ લશ્કરને તખ્તવાર કરેા વળી રાજકુમાર કુંવરીની શોધમાં
 ગયા તે પણ હજુ સુધી આવ્યા નહિ અરેરે દેવ તેં આ શો
 જીલમ મારા ઉપર ગુજારવા માંડ્યો છે કે મારી નીરખપરાધી
 રાજકુમારી તેમજ રાજકુમારને એકદમ ગુમ કરી દીધો આવો
 વીચાર કરી મહારાજ વીજયસીંહ ઉદાસમાં બેઠા છે અને તમામ
 લશ્કર લાઇ દીવાન સાહેબ મહારાજને કેવા આવ્યા કે હજુર
 આપની આજ્ઞા કહેવા મુજબ તમામ લશ્કર આપના હુકમના રાહ જોઇ
 રહ્યું છે એટલે મહારાજ દીવાનની જોડે વાતો કરે છે કે આ-
 પણા તમામ લશ્કરને દરેક ઠેકાણે તપાસ કરાવી અને રાજકુમારી
 તથા કુંવરને સોંપી લાવી જલદી અહીં આવવું. વળી કોઇ ઠેકાણે
 રાજતરફથી અડચણ અગર હરકોઇ જાતનું વીધન આવવાનું
 હોય તો તુરત જોપીએ મોકલી અહીંથી વધારે લશ્કર મંગાવી
 લેવું આવો વીચાર દીવાન અને મહારાજ બન્ને કરે છે એટલામાં
 રાજકુમાર અને રાજકુમારી પલંગ ઉપર બેસી જોત જોતામાં
 તેજ નગરના ખામમાં આવી પહોંચ્યા અને તુરત મહારાજ વીજ-
 ચસીંહના ભરાએલા આજ્ઞા દરબારમાં મહારાજ વીજયસીંહ
 પાસે આવી ઉભા રહ્યાં કે તુરત રાજાએ પોતાની કુંવરી તથા
 કુંવરને જોઇ બેટી પડ્યા અને પોતાની પાસે બેસાડી તમામ
 પોતાના હુકમના હેતુલક્ષ પુછી લીધો અને આજે જે દરબાર
 સોંકનો ભરાએલો હતો તેજ દરબાર આનંદમય લાગવા માંડ્યો
 અને નગરના તમામ લોકો ખુસી થઇ ગયા અને દરબાર તુરત
 બંધ કરી મહારાજ કુંવર અને કુંવરીને લઇ પોતાના મહેલમાં
 પહોંચ્યા અને રાષ્ટ્રીને બોલાવી કુંવર અને કુંવરીને સોંપી મહારા-

રાજા ભોજન કરવા ગયા આઠી આમળ રાણી રાજકુમારી તથા રાજકુમાર ત્રણે મળી પોતાના દુઃખની હકીકત કહી નીરાંતે બેઠાં છે એટલે રાજકુમાર દેવદત્ત મહારાણીને કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી હવે આવતીકાલે અમે અમારા દેશમાં જવાના છીએ કારણ કે આઠી મને ધણા દીવસ ચઢ્યો ગયા તેથી મારા પીતા અને માતૃશ્રી સોક કરતા હશે માટે હવે આવતી કાલે જરૂર અમારા દેશ ચાલ્યા જઈશું રાજકુમારનું બોલવું સાંભળી તુરત રાણીએ મહારાજાને સંધગી વાત કહી અને રાજકુમારીને જો કાર્દ આપવું હતું તે આપી જવાની આજ્ઞા આપી કે તુરત રાજકુમાર અને રાજકુમારી મહારાજાને પ્રણામ કરી એકદમ પલંગ પાસે આવી પહોંચ્યા અને તુરત પલંગ ચલાવવા માડ્યો કે જોડનેતામાં પલંગ પોતાના પપા નગરના જગલમાં આવી પહોંચ્યો અને ત્યાંથી બન્ને જણા પલંગ સર્થ તુરત પોતાના મહેલમાં આવી ગયા અને પોતાના માથાપને મળી, તેમને તમામ હકીકત કહી આનંદથી બન્ને જણા દીવસો ગુજારવા લાગ્યા.

પલંગની પહેલી પુતળી બેઠે છે.

રાજકુમાર દેવદત્ત જેવો પલંગની મસિ આવી બેસવા જાય છે કે એકદમ પુતળી કુમારને કહે છે કે હે કુમાર તું ક્રિતાવળ કર નહિ તેમજ સાહસકર નહિ પણ હું તને એક ચમત્કારી વસ્તી કહી બતાવું તે ઉપર તું ધ્યાન આપ એક અંધેરી નગરીમાં જ્યાં રાજા રાજ કરતો હતો તેને એક પ્રભાવતી કરીને રાણી હતી

પ્રલાવતીને એક ચંદ્રપ્રભા કરીને રાજકુમારી હતી રાજા એક
 દીવસ પોતાની કુંવરીના વેવીસાળ જોષ તમામ ડેકાણે અને દેસો-
 દેસ જોષી લોકોને વીદાય કર્યા કેટલાક દીવસ પછી તમામ જોષી
 લોકો આવી રાજાને કહેવા લાગ્યા કે જે નૃપતી અમે મામે મામે
 કરી આવ્યા પશુ કુંવરીના વેવીસાળ વાસે હાલ ચંદ્રનગરમા
 અરધવસેન રાજા રાજ કરે છે વળી તે રાજા જેવો જુદીસાળી.
 રૂપવાન હીમતવાળો ત્રીલોકમાં એક પશુ રાજા નથી નો આવા
 મુશ્વંત રાજા અરધવસેનને આપની રાજકુમારી પંચાવી આપણા
 ગળયની વૃદ્ધી કરે. આ.વું જોષી લોકોનું બોલવું સાંભળી તુરત
 મહારાજાએ દીવાનને બોલાવી એકાએક કાગળ લખાવી તુરત
 જોષીને આપી ચંદ્રનગરના મહારાજા અરધવસેન પાસે મોકલ્યો.
 જોષી દર મજલ કરતો કંતો કેટલાક દીવસે ચંદ્રનગરમાં, આવી
 રાજદરબારમા જઈ તુરત પત્ર કાઢી મહારાજા અરધવસેનના
 હાથમા આપી દીધો રાજાએ કાગળ વાંચી તુરત જોષીને ધનામ
 આપી વીદાય કર્યો અને પોતે લગનની તથ્યારી કરી એકદમ
 મહારાજા અંડુના શહેરમા આવી પહોંચ્યા એટલે તુરત છડીદારે
 આવી અંડુનાજાને ખબર આપી કે તુરત રાજા અરધવસેનના મોટે
 વિતારાની તૈમજ આવા પીવાની તથ્યવજ કંવા માંડી અને તેજ
 રાત્રે મોટા ખરચે અને મોટી ધામધુમથી અંડુરાજાએ પોતાની
 કુંવરી ચંદ્રપ્રભાને પરણાવી દીધી એ ચાર દીવસ પછી જાન
 વીદાય કરી સર્વ ઠોઠ પોત પોતાના કામે વજગી મલા. હવે આ
 અંડુ રાજાના રાજમા એવો દરાવ છે કે તમામ રાજા જેવી કે
 માજરી ધર્મ મગ અડક ચેળા તલ તેલ થી. વગેરે દરેક વસ્તુ
 તથ્ય પધસાની શેર લંબે વેચાય છે અમે તો ખાજા લો અગર

મણુ પાસાનું એક શેર ધી સો આવો વેપાર અહારાજના રાજમા
 આલે છે પણ તેના રાજમાં ચોરી અન્યાય કે લુટફાટનું નામ
 થતું નથી આ પ્રમાણે તેના નેહી રાજમાં એક સંકર કરીને કુંભાર
 હતો તેની પાસે બારસો ગધેડા હતા અને તે ગધેડાને સેનાપતી
 એક જખરજરત ગધેડો કે જેના ચાલવાથી ઘેડા પણ થાકી જાય
 બાર ઉચકવામા ઉંટ પણ હારી જાય અને તેના ખોરાક આગળ
 હાથી પણ પાછો હડી જાય આવો જખરજરત સેનાપતીનું નામ
 ગરધવસેન રાખવામા આવ્યું હતું સંકર કુંભારની પાસે ગરધવસેન
 સેનાપતી હોવાથી તે મામના તમામ લોકો તેને ઓળખતા હતા
 અને બારગામમાથી અનાજ સાક વગેરે લાવવું હોય તો તેનેજ
 કહેતા હતા આથી સંકર કુંભારની કીરતી દેશેદેશ અને ગામેગામ
 હતી જ્યાં જાય ત્યાં કોઈ તેને ઓળખ્યા વગર રહે નહીં એ
 દીવસ દીવાન સાહેબ સંકર કુંભારને બોલાવી કહે છે કે હે
 સંકર તું આવતી કાલે અપણા રાજમાથી એક હજાર મણુ દાણો
 લઈ મહારાજ ગરધવસેનને આપી આવ અને તેમની ખુસીના
 ખખર લઈ જલદી આહી આવી જ આવું દીવાનનું બોલવું સામળી
 સંકર કુંભાર કહે છે કે હે દીવાન સાહેબ એમા ભારે શું કામ
 છે આવના કહેવા મુજબ અત્યારેજ હું મારી તમામ ફાજ લઈ
 અને મારા સેનાપતી ગરધવસેનના ઉપર આ ધર્કની શુભે ચડાવી
 આહીથી જલદી રવાને થાઉં છું આ પ્રમાણે સંકર કુંભાર દીવા-
 નની રજા લઈ પોતે ઘેર જઈ તમામ ફાજ લઈ કેટલાક દીવસે
 રાજ ગરધવસેનના ઘરબારમાં આવી સલામ કરી આહારાજ ગંડુમા
 દીવાનના હાથની ચીટ્ટી આપી ઉભો થયો કે ચીટ્ટી વાંચી પુરત
 રાજ ગરધવસેન પોતાના છડીઘરને કહે છે કે આ સંકર કુંભાર

તી લાગેલી ધડિલી ગુણે આખલા એકમા નંઆવી તેને સાર
 ધનદામ આપી નહિં મળ્યાનહી એક માદી તેને આપી વીદાય કરજે
 રાજાનો હુકમ આતાં જીકારે સંકર કુંભારને ધનદામ અને જીવન
 પહોંચ આપી વીદાય કર્યો કે કેટલાક દીવસ પછી સંકર મંડુરાજ
 પાસે જઈ પહોંચ બતાવી તમામ હકીકત કહી પોતાને ઘેર આવ્યો
 આ પ્રમાણે સંકર કુંભાર રાજના કામ કરવાથી તેને દેસદેસના લોકો
 સદી થેઠે ઓળખવા લાગ્યા અને તેના બોલવા ઉપર પુરુષ
 બરસો રાખવા લાગ્યા તેમજ તેના પ્રમાણીક પશુથી પોતાની
 નાતના પશુ શેઠ તરીકે ઓળખાતો હતો હવે એક દીવસ સંકર
 થોડું અનાજ લઈ પોતાના સેનાપતી ગરધવસેનને લઈ બહાર ગામ
 વેખાર કરવા સાર ગયો હતો અને ગામે ગામ પોતાનો માલ વેચ
 પાછો ફરતો હતો એવામા દૈવયોગે તેના સેનાપતી ગરધવસેનની
 તખીયત બગડવા માડી એથી સંકર તુરત પોતાના ઘેર જલદી
 પાછો આવ્યો ત્યારે ગામના લોકો સંકરને પુછવા લાગ્યા કે અરે
 સંકર આજ કાલ કેમ જણાતો નથી અને એનું શું બારે કામ
 કરી રહ્યો છું ત્યારે સુંદર કહે છે કે હું નગરના લોકો અરવસેનની
 તખીયત દીવસે દીવસે બગડતી જાય છે માટે હાલતે ચીંતામાં છું
 આ પ્રમાણે શંકર લોકોને કહી દીલગીર થતો હતો હવે દીવસે
 દીવસે સંકરના સેનાપતીની એટલે અરવસેનની તખીયત તદન
 બગડવા માંડી અને આજ મરે અગર કાલે મરે એવી દસા થઈ
 પશુ વીનસત કાળે વીખરીત પુઢી જ્યારે માણસોના પ્રાણુ નજીક
 આવે છે ત્યારે પુઢી ફરી જાય છે તેમ આપણા સેનાપતીની
 પુઢી બગડી નહીં અને જોત જોતમા અરવસેન મરણને સરણ
 આવ્યા એટલે તુરત સંકર કુંભાર પોકેપોક મૂકી રડવા લાગ્યો

એટલા એની નાતના તમામ માણસો ભેગા થઇ તે પછી રહવા લાગ્યા કેમ સંકર કુંભાગને ધીરજ આપવા લાગ્યા આ પ્રમાણે આંહી સેર બહાર થય છે અને દુનરો કુંભાગ લેઠા ભેગા થએલા છે એવામાં અકસ્માત રાજમા એક વાસણની જરૂર પડી તે લેવા માટે રાજાએ દીવાનને આજ્ઞા કરી અને દીવાન સાહેબ પુરત કોટવાલને આજ્ઞા કરી કે કોટવાલ પુરત વાસણ લેવા માટે જલદી સંકર કુંભારના ઘર નજીક જાવી પહોંચે. પછી આંહી દુનના શબ્દ સાંભળવાથી સંકરને કોટવાવાલ પુછે છે કે હે સંકર આજે આ સેરબહાર સાનો છે ત્યારે ત્યારે સંકર કોટવાળાને પીરેથી કહેવા લાગ્યો કે હે કોટવાળા આજે મરધવસેન ગુજરી ગયા તેમની દીલગીર માટે આ તમામ મહાજન ભેગું થયું છે આવું સંકરનું બોલવું સાંભળી કોટવાળા ત્યાંથી એકદમ નાકો અને પોતાના ઉપરી જમાદાર સાહેબને વાત કરી કે મરધવસેન ગુજરી ગયા કોટવાલનું બોલવું સાંભળી જમાદાર ફાજદાર પાસે ગયા અને ફાજદાર દીવાન સાહેબ પાસે ગયા અને દીવાન મહારાજા ગંડુની પાસે ઉઠાસ ચહેરે આવી બે હાથ જોડી કહે છે કે હે નૃપતી આજે મજબ થયો અને મરધવસેન ગુજરી ગયા આટલું સાંભળતા ગંડુગંજ એકદમ રોતો ધગતો ઉપર પડી ગયો અને મયંકર રૂદન કરવા લાગ્યો એટલે રાજાના તમામ અમલદારોએ આવી ગંડુગંજને શાન્તી આપવા લાગ્યા આણી તરફ માદરાજાની ગણીને ખબર પડતા એકદમ ગાભરી બની ગઇ અરેરે મારે મીરમત પુટી થયું કે મરધવસેન ગુજરી ગયા આવી રીતે રાજામાં ઉદાસીના ચીન્હ માણુમ પડવાથી અને નગરના લોકોને મરધવસેન ગુજરી ગયા એવી ખબર પડવાથી શહેરમાં હડતાલ પાડવામાં

આવી અને રાજના તમામ અમલદારોએ તેમજ મહારાજ ગંડુએ ખૂબો હેતરાવી નાખી અને ગામેગામ કાગળ લખી દીધા અઃ પ્રમાણે એક દીવસ એ દીવસ જતા રહ્યા એટલે મહારાજ ગરધવસેનના રાજમાથી દીવાન સાહેબ મહારાણી ચંદ્રપ્રભાને લઈ પોતાના પીતા મહારાજને ત્યાં લઈ આવી પહોંચ્યા અને ચંદ્રપ્રભાને પોતાના પીતા પાસે મોકલી દીધી ચંદ્રપ્રભાને જોતા મહારાજ તુરત કહેવા લાગ્યા કે હે કુંવરી ગરધવસેન અચાનક ગુજરી ગયા તેનું સું કારણ સું તેમને કંઈ રોગ હતો કે એકદમ આ દસ થઈ ચંદ્રપ્રભા પોતાના પીતાનાં વચન સાંભળી હક થઈ ગઈ અને પીતાને કહેવા લાગી કે હે પીતાજી આજે તમને સતીપાત થયે છે કે તમારું મગજ ઠેકાણે નથી મહારાજ ગરધવસેન તો સુખ શાન્તીથી પોતાનું ગળ ચલાવ છે અને તેમની પાસેથી રળ લઈ આજે તમેને મળવા માટે આવી છું આવું પોતાની કુંવરીનું બોલવું સાંભળી એકદમ મહારાજ કોધમાં આવી ગયો અને છડી દારને બોલાવી એકદમ દીવાન સાહેબને જલદી મારી પાસે બોલાવી લાવો એવો હુકમ કર્યો મહારાજનો હુકમ થતાં તુરત છડીદાર દીવાન સાહેબના અંગે આવી પહોંચ્યો અને સાહેબને કહ્યું કે આપને અત્યારે મહારાજ બોલાવે છે આવું છડીદારનું બોલવું સાંભળી દીવાન સાહેબ વીચારમાં પડ્યા કે એવું સું જરૂરનું કામ હશે કે એકદમ મહારાજને છડીદારને મારી પાસે મોકલ્યો આવે વીચાર કરી તુરત દીવાન સાહેબ મહારાજની પાસે આવી પ્રણામ કરી ઊભા રહ્યા.

મહારાજએ દીવાન સાહેબને પુછ્યું કે હે દીવાન સાહેબ ગરધવસેન ગુજરી ગયા એવું તમેએ સાચી જાણ્યું આવું મ-

દારાજીનું બોલવું સાબળી દીવાન સાહેબ કહે છે કે હે ભુષાળ મને તો જમાદાર સાહેબે ખબર આપી હતી આવું દીવાનનું બોલવું સાબળી પુરત જમાદાર સાહેબને માથુસ મોકલી બોલાવ્યા અને પુછ્યું કે હે જમાદાર સાહેબ ગર્ધવસેન ગુજરી ગયા એવું તમોએ સૌથી જાણ્યું જમાદાર સાહેબ કહે છે કે હે મહારાજા મને તો હવાલદાર સાહેબે કહ્યું હતું જમાદારનું બોલવું સાબળી પુરત હવાલદારને બોલાવી પુછી જોયું ત્યારે હવાલદાર કહે છે કે હે સરકાર મને તો કોટવાળ સાહેબને ખબર વીઆથા ત્યારે કોટવાળને બોલાવી પુછી જોયું એટલે કોટવાળ મહારાજાને હાથ જોડી કહે છે કે હે નામદાર મને તો આપણા નાંકર કુંભારે કહ્યું હતું ત્યારે મહારાજાએ પુરત શંકર કુંભારને બોલાવ્યા અને રાજા કહેવા લાગ્યા.

રાજા-હે શંકર કુંભાર તો રાજાને મોટા ગુનો કર્યો છે.

કુંભાર-હે મહારાજા હું દુસ્મન હોયર રહેમ રાખું છું તો રાજાને ગુનો મારાથી બનેજ કેમ.

રાજા-ત્યારે હું શું જુદું બોલું છું.

કુંભાર-નગર વીચાર્યું બાપણ કરવાથી બવીબમા નુકશાન કરે છે.

રાજા-ત્યારે તું શું પ્રમાણીક છે.

કુંભાર-હા મેં મારી જીંદગીની અંદર કોઇ પણ માણસને એક પણ અક્ષર જુદો કહ્યો નથી.

રાજા-ત્યારે શું ગર્ધવસેન મરી ગયા એ વાત સાચી.

કુંભાર-એમા શું, પુછવા જેવું છેજ ક્યા ? અને એમના મરણની વાત તો આપણા નગરના તમામ લોક જાણે છે.

રાજા—ગર્ધવસેન મરી ગયા એવા પ્રથમ સમાચાર તને કાણે આપ્યા.

કુંભાર—સાહેબ એમાં આટલી બધી પડપુછ શા માટે કરો છો અને તેની તમામ હકીકત હું આપને કહી બતાવું તે ઉપર ધ્યાન આપો.

રાજા—ત્યારે જલદી કહી દે

કુંભાર—સાંભળો મારી પાસે ખારસો ગધેડાં છે અને તે ખારસો ગધેડાંને સેનાપતી જેના વડે હું આપણા નગરમાં તથા દેશો દેશ પ્રખ્યાત પાખ્યો છું. વળી જેની મદદથી મારી ગરીબા-દાને દુર કરી સારા પૈસા પેદા કર્યા છે અને હું જ્યાં જાઉં ત્યાં મને સારો આવકાર મળતો હતો વળી કોઇ પણ દેશ એની મદદથી મારા જેવા વગરનો રહી ગયો નથી એવો મારો ખા-રસો ગધેડાના સેનાપતી મર્ધવસેન નામે ગધેડો યુજરી ગયો છે ત્યારથી મારી નબળી વખત આવી છે અને હવે મને કોઇનો આધાર નથી આ મારી હકીકત છે એમા લગારે ખોટું નથી.

રાજા—ત્યારે એ કમ અકલના કુંભાર પહેલેથી બસી મરવું હતું કનીકે મારો ગર્ધવસેન ગધેડો મરી ગયો છે.

કુંભાર—હે સાહેબતો મેં ક્યા નામ બહલી લોકોને જુદાં વચ્ચેના કાળાં હતા હું મારા દુઃખને ગુણુ અને આપ મારા ગરીબ ઉપર વીના કારણે રાજના યુના કર્યા બાબતનો આરોપ મુકો છો માટે હે સરકાર અમારા ગરીબ ઉપર કૃપા રાખવી

રાજા—ખસ ચાલ્યો જાં હવે પછી કોઈ દીવસ આવું કામ કરીશ નહિ આ વખતે તારા ઉપર સરકાર રહેમ રાખે છે.

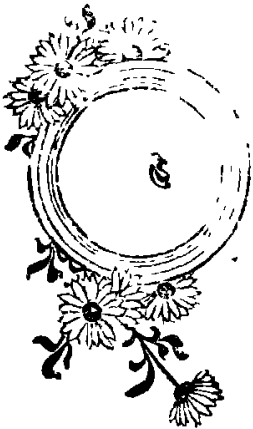
કુંભાર—અહુ સાર ગરીબ પરવર.

આ પ્રમાણે રાજાએ કુમારના મોઢેથી ખરી હકીકત સા-
બળી એકદમ સરમીદો પડી ગયો અને નગરના તમામ લોકો
તેમજ તેના અમલદારો હસવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે
બાર્ડ આનો એક અજન્મ તમાસો જોવામાં આવ્યો ખરી વાત
નહિ જાણતા એકદમ વાચરાની પેઠે વાત ને ફેલાતી દીતી એથી
આપડી મુખાંન ગણાય છે બસ ચાલો જે જુલ થઇ તે હવે સુવરવાની
નથી એમ કહી તમામ નગરના લોકો અને રાજા પોત પોતાને મુકામ
ચાલ્યા મયા.

આ પ્રમાણે પુતળી કુમારને વાત કરી રહી એટલે પુતળી
જતી વખતે કુમારને કહેતી ગર્ભ કે જે પ્રમાણે મંડુ રાજા પા-
છળથી શોકાતુર થયો તેમ તું પણ અત્યારે તારા સુંદર મહે-
લમાંથી તારા તમામ લદાઇના દથીઆર તેમજ કીમતી પાશાક
કાઢી લઇ બીજા મહેલમાં મુકી દે નહિ તો આજે સુદર મહેલ
છિપર વીજળી પડવાથી તે મહેલ બગી ખાખ થઇ જશે આ
પ્રમાણે પત્રંગની પેટી પુતળી સરસ કરતી ચાલી ગઇ. કે તુરત
કુમારે પોતાના સુંદર મહેલે આવી પુતળીના કહેવા પ્રમાણે
તમામ બીજા કાઢી લઇ બીજા મહેલમાં ખરી દીધી કે એકદમ
મહેલ છિપર વીજળી પડવાથી તે મહેલ બગી ખાખ થઇ ગયો આ
ચમત્કાર જોઇ કુમાર તો એકદમ ત્યાનો ત્યા કોરો રહ્યો અને વીચાર
કરવા લાગ્યો કે શું પત્રંગનો ચમત્કાર.

પક્ષંગની બીજી પુતળી બોલે છે.

કુમાર સામળ ત્રાંખાવટી નમરીમા એક ગુ-
લાવસીંહ કરીને રાજ રાજ કરતો હતો.
અને તે રાજ હમેશા દેવ પુજન કરી દરરોજ
અહાર લેતો હતો વળી દુઃખી લોકોને સારી
મદદ આપતો હતો આથી એના રાજમા
દુઃખી માણસ કોઈ ભાગ્યે જ પાતું અને
લોક રાજને હમેશા આર્શિવાદ આપતા હતા.
તેવામાં એજ ગામમા એક ખોડો કરીને
ઠાકોર હતો પણ બીચારો જન્મથી ગરીબ
હતો તેને એક દીકરી હતી આખન્ને આપ

દીકરી જેમ તેમ કરી પેતાનું ગુજરાન ચલાવતા હતા એવામા
ખોડાજી ઠાકોરની તખીયા દીવસે દીવસે બગડવાથી કંઈ પણ જવાય
નહી અને ધંધો રોજમાર પણ થાય નહિ એટલે પેતાને અને દીકરીને
ખાવાની અડચણ પડવા લાગી એટલે ઠાકોર કન્યા પેતાના પીતાને
કહે છે કે હે પિતાજી આપણી પાસે આપણો નીરવાહ નભાવવાને
માટે કોઈ પણ જાતનું અ.પણી પાસે સાધન નથી તેમ તમારાથી
ધંધો રોજમાર થતો નથી માટે આપણે કેવી રીતે ખરચ કાઢવું આવું
પેતાની છોકરીનું કેહેવું સામળી ઠાકોર કહે છે કે હે બાળા જો
હું તને સમજાવું પાડું તે પ્રાણે દરરોજ તારે કામ કરવું એક
તો પ્રભાતે નાહી ધોઈ શીવના મંદિરે દરશન કરી આવી આ-

પણ નગરમાં બીજા માગવા જવું અને તેમાંથી જેટલું આપણા કીરમતમાં મળજાતું હશે તે મંજૂરો અને એથી આપણું ગુજરાન ચાલશે કારણ કે આ સીવાય બીજો કોઈ ઉપાય મને સુજતો નથી પોતાના પીતાનું વચન માન્ય કરી હાકોર કન્યા દરરોજ શીવમંદીરે જઈ ગામમાં બીક્ષા માગી લાવી પોતાનું ગુજરાન તીઆવતી હતી અને સંતોષ માનતી હતી આમ કેટલાક દીવસ નગરમાં બીક્ષા માગવાથીજ ગામના તમામ લોકો તેને ઓળખી ગયા હતા અને જ્યાં જાય ત્યાં તેને હાકોર કન્યા કહેતા હતા આ પ્રમાણે નગરમાં બીજા માગવાથી કોઈ દીવસ તેને બીક્ષા મળતી અગર કોઈ દીવસ ખાલી જતા હતા તેને જેમળતું તેમાં સંતોષ રાખી પોતાના પીતાને સારી રીતે જાળવતી હતી આ પ્રમાણે દીવસે દીવસે નગરમાં બીક્ષા માગવા જાય અને લેકોને કહે કે હે બાઈ મારી ગરીબ ખાજાની વીનંતી સાંભળી એક પાછ પછસો આપતા જવ પણ હમેસની બીજા ગહી એટલે લોકો તેને કહેવા લાગ્યા કે હાકોર કન્યા આમ બીજા માગીને પેટ ભરે છે નો કોઈની મજુરી અગર મહેનત કરીને ખાને ત્યારે હાકોર કન્યા કહે છે કે હે બાઈઓ મારાથી મહેનત અને મજુરી થતી નથી તેમ મારા પીતાજીની ચાકરી કરનાર કોઈ મારા સીવાય છે નહિ આવું નામ વચન કહી લોકોની પાસેથી બીક્ષા માગતી હતી તો પણ લોકો ચીડાઈ જતા અને કહેતા કે તારા ખાવનીં ચાપણ મુકી છે કે અહીં દરરોજ આવી હેરાન કરી જાય છે.

આવું લેકો કહે છે છતાં ખીચારી હાકોર કન્યા પોતાના પેટને વારને અને પોતાના પીતાને જે કંઈ મળે તે લઈ તેમને

પવગવવા માટે લોકોના જાણીમાનના સખ્દો સહન કરતી હતી
 તો પણ બાળ્ય વીના કંઈ મળતું નથી તેમ ઠાકોર કન્યાને પણ
 દીવસે દીવસે બીકા નહિ મળવાથી લોકોને કરગરવા લાગી
 અને કહેવા લાગી કે હે નગરના બધા લોકો હું દુઃખી છું.
 અનાથ છું મારે કોઈનો આધાર નથી તો મારા ઉપર દયા લાવી
 કોઈ પાછ પછમો આપી મારા આત્માને સંતોષ આપશો તો
 પ્રભુ તમારું બલું કરશે, આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યાની દયાની વાણી
 પણ કોઈ સાંભળનાર હતું નહિ એટલે નિરાશ થઈ પોતાના
 ઘેર જઈ પોતાના પીતાને કહેવા લાગી કે હે પીતાજી અત્યંત
 નગરમાંથી હવે બીકા મળતી નથી તેમ કોઈને દયા પણ
 આવતી નથી માટે હવે આપણે દીવસો શી રીતે જશે એવી
 મારા હૃદયમાં દરરોજ ચીંતા થવા કરે છે આવું ઠાકોર કન્યા
 પોતાના પીતાને કહી રહી એટલે ઠાકોર બોલ્યા કે હે બાળા
 આ સંસારમાં ચડતી પડતીના દીવસો ચાલ્યા જાય છે રાજ્ય રંક
 થાય છે અને રંક કોઈ દીવસ રાજ્ય થાય છે માટે એનો હરખ
 સોક કરવો નકામો છે હશે જે જવાનું હશે તે થશે આ પ્રમાણે
 દુઃખી પીતા અને બાળા પોતાના કપાળે હાથ દઈ ખીચારા
 નીંદાને સ્વાધીન થઈ ગયાં એવામાં તેજ રાત્રે કોઈ ગામથી
 ચોર લોકો ચોરી કરીને કોરડો રૂપિયાનો માલ લઈ આવતા હતા
 અને તેમની પાછળ તેમને પકડવાને માટે રાજાના માણસો
 આમ તેમ તેમની સોધ કરતા હતા તેથી ખીંકના માર્ગ અને
 આપડે પકડાઈ જઈશું એવી ધાસ્તીથી તે ચોર લોકો જ્યાં આ
 દુઃખી બાળકો અને ઠાકોર સુઈ ગયા છે તેમના છાત્રા ઉપર
 આવી છાપરાના નળીમાં ખસેડી નાંખી તે તમામ માલ તેના

ધરમા નાંખી ચેર લોકો એકદમ નાસી ગયા અને આશ્વી તરફ
 રાજના માણસો ચેરનો પતો નહિ મળવાથી પોતાને મુકામે
 પાછા ફર્યા હવે આહી આગળ જ્યારે પ્રમાત થયુ ત્યારે ઠાકોર
 કન્યા અને ઠાકોર નીદ્રમ થી જાગ્યા અને બાળા પોતાના ઓ-
 રડામાં જઈ અને જુવે છે તો અકસ્માત ગાસડીઓ પડેલી જોઈ
 અને તે માનડીઓ છોડી પોતે જુવે છે તો કરોડો રૂપિયાની
 મીલકત પોતાના પીતાને ઓરડામાં અચાનક પડેલી જોઈ અને
 એકદમ પેમાને કહેવા માટે આવી કે હે પીતાજી આજે
 આપણા ઓરડામાં અચાનક કરોડો રૂપિયાની મીલકત પડેલી
 છે તે આપને હું કહેવા આવી છું ત્યારે ઠાકોર કહે છે કે એન
 મને તો એમ લાગે છે કે કોઈએ આપણને હેરાન કરવા સાર
 આપણા રાજમાથી કે.ઇ ચેર ચેરી લાવી અહીં નાંખી ગયુ
 હશે માટે તું બજારમાં જઈ ઢંઢેરો પીટાવી લોકને અને રાજના
 તમામ માણસોને ખચર આપ કે જોઈ કરીને આપણને પાછળથી
 હુકત થાપ નહિ આવુ પોતાના પીતાનું બોલણુ સાંભળી
 બાળા રસોઈ કરી પોતાના પીતાનેજમાડી તુરત નગરના બર
 બજારમાં આવી અને કહેવા લાગી કે હે બાઈઓ અને જુનેનો
 અને રાજના તમામ અમલદારો આજે મારે વચન સાંભળો અને
 તે ઉપર ધ્યાન આપો આવુ ઠાકોર કન્યાનું બોલણું સાંભળી બ-
 નરના લોકો કહેવા લાગ્યા કે ઓ બીખારણુ સારી નકામી
 બુમો પાડી લોકો ભેગા કરે છે આમ બુમો પાડવાથી કોણુ તારો
 આપ તને પછ પછસો આપનાર છે આવુ કહી લોકો જતા
 રહેતા પણ એ થું કહેવા માગે છે તે કાંઈએ પ્રજાનું નહોતું
 કારણુકે લોકો જાણે છે કે એને બીખ મળતી નથી એટલે બુમો

પડવા લાગી આ પ્રમાણે બનરમા વાતો ચાલ છે અને થોડા
 વચ્ચા લોકો ઉભા છે એટલામાં ફાટવાળ તે રસ્તેથી જતા હતા
 તેમણે આ ભેગા થએલા લોકોને જોઇ જોવા મટે ગયા તો ઠા-
 ફારકન્યા ઉભી છે તેને એકદમ ફાટવાળ કહેવા લાગ્યો કે અરે
 ઠાફારકન્યા આંહીથી ચલી જા. કાયકુ ખડીલે. અને નકામા લોકો
 ભેગા કરે છે આવું ફાટવાળનું ખોલવું સાબળી ઠાફારકન્યા કહે
 છે કે હે ફાટવાળ સાહેબ મેરી એક અરજ છે અને તે અરજ
 આજે આ લોકોને ફાયદા કરતા છે માટે આપની ઇચ્છા હોય
 અને મારી દુકીકત જાણવી હોય તો મારા કેવા પ્રમાણે આખા
 નગરમા દંડેરા પીટાવી લોકોને ખબર આપો આવું ઠાફારકન્યાનું
 ખોલવું સાબળી ફાટવાળ વીચારમા પડ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે
 જ્યારે મહારાજને ફાયદો છે ત્યારે આનું કહેવું બરાબર સાબળવું
 જોઈએ એમ વીચાર કરી તરત ઠાફારકન્યાને અવાજ કરી કહ્યું
 કે ખેલ તોરા ઠેકાણા કયા હે જલદી કહી દે. એટલે ઠાફારકન્યા
 લોકોના સાબળતા કહે છે કે હે નગરના અમાર ઉમગવ અને
 મરીબ લોકો માફ કેવું એટલુંજ છે કે આજે આપણા નગરમાંથી
 ફાધના થેંથી અમર રાજમાંથી કરોડો રૂપીઆની ચોરી થઇ છે
 અને તે ચોરીનો માલ મારા ઘેર ફાધ નાંખી ગયું છે માટે તે
 માલ જે જે લોકોનો ગયો હોય તેમણે મારા મકાને આવી મહા-
 રાજની રૂમર લઇ જવો આવું માફ કહેવું છે અને તે સાચી
 વાત તમને જણાવું છું ઠાફારકન્યાનું ખોલવું સાંજળી નગરમા
 એકદમ વાત ફેલાઇ ગઈ અને જોત જોતામાં મહારાજને કાને
 મઇ કે તુરત ઠાફાર કન્યાને દરબારમાં લઇ ગયા અને મહારાજ
 પાસે ઉભી કરી એટલે મહારાજ કહે છે કે હે ઠાફારકન્યા જે

દ્રવ્ય તને મળ્યું છે તેના ધરામ મળેથી તુ તે તમામ સોપી દે
 આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યા અને સળ સાત કરે છે એટલામા ગા-
 મના તમામ લોકો મહારાજા પાસે આવી પહોંચ્યા અને તુરત
 તમામ લોકો અને રાજા સહીત ઠાકોર કન્યાના ઘેર આવી નીરાતે
 બેઠા હવે રાજા કહે છે કે હું ઠાકોર કન્યા આમણા નગરના તમામ
 લોકો આવી ગયા છે માટે જે જેની વસ્તુ આવી હોય તે બતા-
 વતી જા અને તેના જે ગરાગ થાય તેમની આપી દે ત્યારે
 ઠાકોરકન્યા કહે છે કે સરકાર આપનું કહેવું બરાબર છે અને આ-
 પના કહેવા પ્રમાણે હું કરવા તથયાર છું પ્રથમ સાહેબ મારી એક
 અરજ છે કે આપના નગરમાંથી કોઈ કદાપી અળખપણે માણસ
 રહી ગયો હોય અગર આવેલા લોકોની કંઈ કંઈ ચીજ ચોરાયેલી
 છે તે તપાસ કરી એક એકના નામ નોંધી લો ઠાકોરકન્યાનું બો-
 લવું સામળી ન્યાયી રાજાએ તુરત દીવાનને હુકમ કર્યો કે આ
 લોકોને પુછી બુઝો એમની કંઈ વસ્તુ ગએલી છે અને આદી
 કોણ હાજર નથી આવો રાજાને હુકમ થયો કે દીવાન સાહેબ
 સમાના લોકોને કહેવા લાગ્યા કે એ નગરના બધા લોકો આદી
 બધા હાજર છે કે કોઈ રહી ગયું છે ત્યારે નગરના લોકો કહેવા
 લાગ્યા કે સાહેબ બધા હાજર છે ફરી દીવાન સાહેબ કહેવા
 લાગ્યા કે જેની જે ચીજ ગઇ હોય તે આદી આવી નોંધાવી લઈ
 જાવ એટલે એક પછી એક તમામ લોકો પોતાની ગએલી વસ્તુ
 એ લખાવી આવ્યા પણ કોઈએ એમ ના કહ્યું કે મારી ચીજ
 ગઇ નથી બ્યારે તમામ લોકો એસી રહ્યા એટલે દીવાન કહેવા
 લાગ્યા કે હવે કોઈ બાકી રહી ગયું ત્યારે સર્વ કોઈએ ના કહી
 કે તુરત રાજાએ ઠાકોરકન્યાને અવાજ કર્યો કે હવે તારી પાસે

જે વસ્તુ આવી હોય તે આહી લાવી રજુ કર. ત્યારે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે સરકાર મારા અપરાધની આપની પાસે માફી માગી કહું છું કે આજે આ બધો તમારો મેં મારા એટની ખાતર કર્યો છે કારણ કે બનરમા મને કોઇ પાછ પછસો આપતું નહોતું માટે આ લોકોને મેં લાલચ બતાવી આહી ભેગા કર્યા છે માટે આ લોકો પાસેથી પાછ પછસો અપાવી દુખી મારા આત્માને સંતોષ આપસો આટલી મારી અરજ છે. ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાંભળી રાજા એકદમ વીચાર કરવા લાગ્યો કે આશું આને શું કર્યું પણ તીક્ષણ નજરથી વીચાર કરીએ તો આ બાળાનો કાંઈ પણ વાંક છે નહિ કારણ કે પોતાના પેટને વારતે ગમે તે યુક્તિ કરવીજ પડે આવો વીચાર કરી રાજાએ ઠાકોરકન્યાને કહું કે હીંક ત્યારે તું આ સમામા અવાજ કર અને પાછ પછસો જે મળે તે લાઇ લે રાજાનો હુકમ થતા તુરત ઠાકોરકન્યા બોલી કે હે નગરના અવ્ય લોકો આજે તમે મારી ગરીબની ઝુપડીમા આવી મને જે સંતોષ આપ્યો છે તેવો સંતોષ મને પાછ પછસો આપી તમારા નામને દીપાવી ખુશી થાવ આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાંભળી લોકો તો ત્યા છક થઇ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા જીલ્લી અમમરી ચીજો આપવી તો બંધ રહી અમમરથી પછ પછસો માગી આહી અમને હેસન કરવા છે તે આહી અમેને બેભાનની અમેને હલકા પાડમા છે આમ લોકોને છેલ્લવાથી તને આ ભવ તો શું પણ બીજો ભવ પણ જુખ બળવાનું નથી. એ તું આદ સમજને આજે બોલી લોકો એસી જગ્યા કે દુસ્ત ઠાકોરકન્યા સમા તરફ જોઇ અને ધીરથી કહેવા લાગી કે હે ભેળા લોકો સાંભળો. મારા તો લુંડા હાલ છે પણ હું એ વીચાર કરું

હું કે તમારી સી વલે થશે કારણ કે બનાવટી વાતને તમેએ સાચી માની તમારા બાપ દાદાએ જાણે કે મારે ત્યાં કાપણ મુઠ્ઠી ના હોય એવું ધારી મારા ઘેર લેવા આવ્યા હો. ધીકાર છે તમેને કે એક ખાલી પદસાની ખાતર ધર્મ-નીતી, અને ન્યાયને જૂની જઘ અન્યાયને પદસો લેવા તર્કયાર થયા છો અને એકદમ અહીં આવી મહારાજના નગરને કલંકીત કરી દીધું છે વળી જ્યારે હું તમારી પામે એક પાછ અગર પદસો માગતી ત્યારે તો તમે મારી હાંસી કરતા હતા અને કહેતા હતા કે મ-જુરી મહેનત કરીને ખા, એ જોલો અત્યારે કહો ક્યા અને કેલટા મારા ગરીબના ઘેર દોલત લેવા અરે મને એક દિવસ ખાવાનું પણ મળતું નથી. તેમજ મારી દાદ કોઈ સાબળતું નથી અને જ્યાં જાજી ત્યારી મને ધકકા મારી કાઢી મુકે છે એવો દરરોજનો દેખાવ શું તમે જુલી ગયાં અરે ઉપરના પ્રમાણીક પણાનો કેળ રાખી દીલમા અપકર દાઝ રાખી બગલાની પેઠે શુ તમે જીવન ગુજારો છો કેમકે બગલો નદીના કીનારે ધ્યાન ધરતો હોય ત્યારે સામા માણસને એમ લાગે કે અહાહા શું બગલો તપ કરી રહ્યો છે પણ અંદરથી તે ક્યારે મચ્છુ બહાર આવે કે તેને તાણી ચલતો થાજી તેવી રીતે હે લોકો હવે તમે આવ્યા તેવા પાછા આદ્યા જીવ અને આવું પગર વીચારું કામ કરસો નહિ. આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યા કહી રહી કે સમાના લોકો મુપ થઈ ગયા એટલે મહારાજ કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા તાર કહેવું સત્ય છે આ પ્રમાણે શાન્તી થઈ કે તુરત ઠાકોર કન્યાએ પોતાના ત્યા પડેલી એક ફરોડ રૂપીઆની મીલકત તુરત મહારાજ પાસે લાવી હાજર કરી

એટલે મહારાજાએ કહ્યું કે આ સધળી મીઠકત તારા બાગ્યની છે આમાં કોઇનો હક નથી આ પ્રમાણે હાકોર કન્યાને તે મીઠકત સોપી સૌ લોકો પોતપોતાના ઘેર રવાના થઇ ગયા અને મહારાજા પોતાના મહેલ તરફ ચાલ્યા ગયા આ પ્રમાણે હાકોર કન્યાને પછસા આવવાથી પોતે જે ધરમા નેહતી હતી તે ધગ પાડી નાંખી એક મોટો જળર જસ્ત મહેલ ખનાવ્યો અને કેટલાક માણસ પોતાને ત્યાં કામ કરાવવા સાર નોકર રાખ્યા અર્થી નગરના લોકો તે મહેલ જોઇને વખાણ કરવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે બાગ્ય જ્યારે પલટાય છે ત્યારે હજારો માણસ તેના દાસ થઇ રહે છે તેમ અત્યારે જુઓ પેલી હાકોર કન્યાના મહેલનો દેખાવ અહાસું ઇંદ્રપુરી જેવો મહેલ ખનાવ્યો છે આ પ્રમાણે નગરમા વાતો ચાલ્ય છે અને હાકોર કન્યા પોતે સાબળે છે અને વીચારે કરે છે કે મારી દુઃખી હાલતમા અને ખાવા પીવાનું ઘણું દુઃખ પડતુ હતું તેમ અત્યારે પણ બીચારા ગરીબ લોકો છે તેમના વાસ્તે એક દાનશાળા બંધાવું અને ગામેગામના ગરીબ લોકો-તેમજ-બાટ-ચારણ વગેરે જે આવે તેને હું દાન આપી મારા આત્માને નીરમળ ખનાવું આવો વીચાર કરી બીજે દીવસે તેજ શહેરમા એક મકાન બાંહે લઇ તુરત દાનશાળા ચાલુ કરી અને જે માગણુ લોકો આવે તેને ખવરાવી વીઢાય ગીરી આપવા માડી આ પ્રમાણે જોતજોતામા એક માસ અને બે માસમા તો ગામેગામ વાર્તા ફેલાઇ ગઇ એટલે હજારો માણસ તેની દાનશાળાએ આવવા મંડ્યા કોઇકોઈ વખત બાટ લોકો આવી કવીત કહેતા હતા તો કોઈ ખવડાવે લોકો નાચ કરી ચાલ્યા જતા હતા પણ તેની દાનસા-ળામાંથી કોઇ પાણુ જતુ નથી એટલે લોકોને પોતાની ઈચ્છા

મુળ્ય મળવાથી જ્યાં ત્યાં તેની જાહેરાતલાલે પ્રસરી ગઈ હતી. અને કોઈ પણ માણસ હવે આ દાનશાળાથી અંજણું હોય એમ લાખું નથી આ પ્રમાણે દરરોજ દાન અપાય છે એવામાં એક બ્રાહ્મણ દુરદેશવરથી ફરતો ફરતો આવતો હતો તેને અહીં દાન મળે છે એવી ખબર પડવાથી આ ગમમ્મ આવી પહોંચ્યો. પણ ઠાકોર કન્યાની દાનશાળાએ નાહિ જતા અચાનક રાજ દરબારમાં જઈ ચડ્યો અને પ્રણામ કરી મહારાજ સામે ઉભો રહ્યો. એટલે મહારાજએ કહ્યું કે હે બ્રહ્મદેવ આપ કયાથી અને અહીં કેમ આવ્યા છો આ પ્રમાણે રાજના વચન સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે હું દૂર દેશવરથી આપની પાસે ભીક્ષા માગવા આવ્યો છું આવું બ્રાહ્મણનું બોલવું સાંભળી તુરત મહારાજએ સીપાઈને પાંચ રૂપીઆનો રૂકો લખી આપ્યો એટલે તુરત સીપાઈ પાંચ રૂપીઆ લાવી બ્રાહ્મણને આપ્યા આથી બ્રાહ્મણ સીપાઈને પૃથ્વી લાગ્યો કે આ દરબાર કોનો છે ત્યારે સીપાઈ કહે છે કે આ દરબાર મહારાજ ગુલામસીંહનો છે ત્યારે બ્રાહ્મણે પોતાના કપાળે હાથ દીધો કે મહારાજ બ્રાહ્મણને કહેવા લાગ્યા કે હે બ્રહ્મદેવ શા કારણથી તમારે કપાળે હાથ દેવો પડ્યો ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે છે કે હે મહારાજ હું ભાગ્યદીન છું કારણ કે હું તો ઠાકોર કન્યાની દાનશાળા જોવા માટે આવ્યો હતો અને ત્યાં મને સારો સરપાવ પણ મળતો પણ મને તે ઠાકોરકન્યાની દાનશાળા નહીં જડવાથી અચાનક આપના દરબારમાં આવી મેં મારી લાખી આસાને આપની અંદર બેઠથી મારી નાખી છે આથી હું ઉદાસ થઈ મારા કરમનો વાક કાઢી કપાળે હાથ ઘર્ષણ કર્યો જાઉં છું આવું બ્રાહ્મણ ઠાકોરકન્યાની દાનશાળાના વખાણ કરતો ચાલ્યો ગયો અને અંકી રાજ વીચાર

કર્યા લોકોએ કે આજ કાસની બીખારણુ આ નગરમાં રોજ માગી આનારી તેના આજે અષ્ટલાં વખાણુ જોડીતો ખરી કે એ દાન અસુ પ્રેમથી આપે છે કે ખાલી પોતાની કીરતી વધારવા માટે આવો વીચાર કરી રાજાએ સીપાઈને બોલાવી કહ્યું કે જાઓ હાકોરકન્યાને મકાને અને તેને જઈને કહો કે મહારાજા અત્યારે તમને બોલાવે છે સરકારનો હુકમ થતાં તુરત સીપાઈ હાકોર કન્યાના મહેલે આવી પહોંચ્યો.

હવે આહી આગળ હાકોરકન્યા પોતે જમવા બેઠા છે અને જમી રહ્યા બાદ પોતે સુષ રહેવાની તૈયારી કરે છે એટલામા મહારાજાનો સીપાઈ તેના માણસોને કહેવા લાગ્યો કે અત્યારે હાકોરકન્યાને બોલાવી લાવો કારણકે મહારાજા તેમને બોલવે છે સીપાઈનું કહેવું સાબળી તુરત એક માણસ હાકોરકન્યા પાસે સલામ કરી આવી ઉભો રહ્યો કે હાકોરકન્યા કહે છે કે હું બાઈ અત્યારે અહીં કેમ આવવું થયું ત્યારે માણસ કહેવા લાગ્યો કે આજે મહારાજાનો સીપાઈ બોલાવવા આવ્યો છે માટે જલદી ચાલો આવું પોતાના માણસનું બોલવું સાબળી હાકોરકન્યા પોતાના વજ્ર પહેરવા લાગી તેમજ અંગ ઉપર તરેહ તરેહના દાગીના ચડાવી દીધા આવા સુંદર ખેશાકથી તેમજ સરીર ઉપર દાગીના ચડાવવાથી આ વખતે હાકોરકન્યા એક નામકન્યા જેવી દેખાવા લાગી અને તુરત મહેલમાંથી બહાર આવી સીપાઈની જોડે તુરત મહારાજા પાસે આવી ઉભી રહી. કે તુરત મહારાજા હાકોર કન્યાને કહેવા લાગ્યા કે હું હાકોરકન્યા અગાઉ તારી નબળી વખતને યાદ કરી તારી આ દાનશાળા ખંધ કર કારણુ કે કોઇ વખત તેને આ નગરમાંથી ખાવાનું પણ મળતું નહોતું અને

ભુખે દીવસો જતા હતા તેમ વળી કોઇ વખત આ મળેલી લક્ષ્મી
 તારી પાસેથી અચાનક ચાલી જશે તો પાછી હેરાન થઇજ
 માટે મારા કેવાથી બવીવનો વીચાર કરી આ તારી દાનશાળા
 તુરત બંધ કર આવું રાજનું બોલવું સાબળી ઠાકોરકન્યા
 કહે છે કે હે ભુપાળ આજે અગર કાલે મારા પ્રાણનો નાશ
 થાય તો બસે અગર આ મળેલી દોલત અત્યારેજ કદાપી જતી
 રહે અને હું બીખ માગતી થઇ જાઉં તો પણ બસે પણ જે
 આ દાનશાળા મેં ગરીબોના માટે કાઢી છે તે કદી બંધ કરવા-
 મા આવશે નહિ તેમ આપને પુછવાનો પણ હક નથી આવું
 ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાબળી રાજ બોલ્યો કે હે ઠાકોરકન્યા હજી
 તું માંડે કહ્યું માન અને સમજી જ નહિ તો તું દુઃખી થઇજ
 ત્યારે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે એ કામ મારાથી કદાપી બનશે નહિ
 આવું ઠાકોરકન્યાએ રાજનું કહેવું માન્યું નહિ એટલે રાજએ
 તુરત કોટવાણને બોલાવી હુકમ કર્યો કે હાલ આ ઠાકોરકન્યાને
 કેદમાં રાખો સરકારનો હુકમ થતા તુરત કોટવાણ ઠાકોરક-
 ન્યાને લઇ જઇ તરફ ચાલ્યો એટલે રસ્તામાં ઠાકોરકન્યાના કોટ-
 વાણને કહે છે કે હે કોટવાણ જો તમે મને છુટ્ટી કરો તો આજે
 તમને હું સારા પૈસા આપી તમારે દળદર દુર કરી દઉં આવું
 ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાબળી કોટવાણ ઠાકોરકન્યાને કહે છે કે
 બે દીવસ લગી તારે તારા મકાનમાંથી બહાર નીકળવું નહિ અને
 મને પુરતા પધંસા આપ્યા એ પણ કોષ્ટને કહેવું નહિ આ બે
 સરતો કમ્બલ હોય તો હું તને મુક્તી દઉં અને તારી પાસે પધંસા
 લેવા આવું કોટવાણનું બોલવું સાબળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે મારે
 એ સરતો કમ્બલ છે માટે ચાલો તમને હું પધંસા આપી હું વીદેજ

જતી રહું આ પ્રમાણે ઠરાવ કરી ઠાકોર કન્યા કોટવાળાને સાથે લઈ વતો કરતી કોટવાળાને સમજાવે છે કે તમે તમારા ઘેર જાઓ અને તમારી પાછળ હું તમારા ઘેર આવી આ મારા અંગ હિંપરના તમામ હાગીના તમને આપી દઉં આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યા તું વચન સાંભળી કોટવાળે હા કહી અને પોતાના ઘર તરફ ચાલ્યો ગયો કે તુરત ઠાકોર કન્યા રાજા પાસે આવી પ્રણામ કરી ઊભી રહી એટલે રાજાએ પુછ્યું કે હે ઠાકોર કન્યા શું તું જોલ-માથી નાસી આવી ત્યારે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે મને જોલમા લઈ કોઈ ગયું નથી ત્યારે રાજા કહે છે કે કોટવાળ કયા ગયો ઠાકોર કન્યા કહે છે કે મેં એને પૈસાની લાલચ બતાવી તેથી મને છુટી કરી એના ઘેર ગયો છે ત્યારે રાજાએ દીવાન સાહેબને બોલાવ્યાં કહ્યું કે જાવ આને કેદ કરો ત્યારે દીવાન સાહેબ ઠાકોર કન્યાને લઈ જોલ તરફ ચાલ્યા એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હે દીવાન સાહેબ મારો વીચાર આપની સાથે પ્રીતી બાધવાના છે માટે હાલ તમે તમારા મહેલે જાવ અને હું તમારી પાછળ આવું છું આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાંભળી દીવાને હા કહી અને તુરત પોતાના મહેલમા ગયા કે આહી ઠાકોર કન્યા રાજા પાસે આવી પ્રણામ કરી ઊભી રહી કે તુરત રાજાએ કહ્યું કે હે ઠાકોર કન્યા કેમ પાછી આવી દીવાન સાહેબ કયા ત્યારે ઠાકોર કન્યા કહેવા લાગી કે દીવાન સાહેબ મારા ઉપર પ્રીતી રાખવા માટે મને છુટી મુક્તી તે પોતાને મહેલે ગયા છે આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાંભળી મહારાજા કહે કે ચાલ હું તારી સાથે આવું છું એમ કહી ઠાકોર કન્યા અને મહારાજા જોલ તરફ ચાલ્યા એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હે જીવાળ મારા ઉપર, ગુસ્સો

ના કરો તો તમને એક સોનાનું પાત્ર, અથવા પુતળુ કેપાકું અને તે પુતળુ આપ જોઇ પછી મને કેદ કરો ત્યારે રાજા કહે છે ચાલ ક્યા છે ખતાવ એમ કહી ઠાકોર કન્યા દરવાજા બહાર રાજાને લઇ જઈ અને કહ્યું કે ભુપાળ આ સામેના ઝાડ ઉપર આડુ પુતળુ નાખેલું છે તે આપ આપનો પોશ્તાક નીચે ઉતારી તે ઝાડ ઉપર ચડી આપ તે પુતળાને નીચે નાખી દો એટલે હું બીજા માણસોને ક્યારે જવા માટે જરા અગળ જઈ વાટો પાડી બોલાવી લાવું આવું રાજાને ઠાકોર કન્યાએ ઝાડ ઉપર લાલચ ખતાવી ચડાવી દીધી કે તુરત ઠાકોર કન્યા રાણીના મહેલે આવી પ્રણામ કરી ઉભી રહી એટલે રાણીએ કહ્યું કે હે ઠાકોર કન્યા આજે ત્રણ દીવસે કયાથી અમારા મહેલે ભુલી પડી આવું નાણીનું બોલવું સાંભળી ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હું મહારાણી શું કહ્યું આપ મારા ઉપર ગુસ્સો ના કરો તો અને મારી કહેલી વાત મહારાજા આગળ માફ નામ ના લેતો હું એક નવી વાત આપને કહી સંભળાવું. આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાંભળી મહારાણી કહે છે કે હું તારું નામ માફ સીર જશે તો પણ મહારાજાને કહેનાર નથી માટે હે ઠાકોર કન્યા છુપી વાત તું જલદી મારી આગળ પ્રગટકર એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે આજે મહારાજા છાના માના નવી સ્ત્રી હરથ કરવા ગયા છે અને મને સાથે લઇ જવા લાગી મહેનત કરી તેમ આ વાત અત્યારે કોઇને પણ કહેવી નહિ પણ મેં મહારાજાને ત્રણ સમજાવ્યા ત્યારે મને વીંધુરી પાકી અને પોતે એકલા ગયા છે પણ આ વાત મેં તમારા બહાની ખાતર કરેલી છે બીજા કોઇને એકદમ કહેવા જેવી નથી આટલું બોલીને ઠાકોર કન્યા મહારાણીની રાજ લઇ જેવી જાક કે તુરત રાણીએ ખુબ મારી ઠાકોર કન્યાને પાછી બોલાવી અને કહ્યું કે બેન આવ્યા

નવા સમાચાર મને કોઇ કોઇવખત આપવા જરૂર પધારજો હું
 આ તારો કરેલો ઉપકાર કદી ભુલીશ નહિ આટલું બોલી ઠાકોર-
 કન્યાને રાજ આપી કે ઠાકોરકન્યા પોતાના મહેલે રવાના થઇ મઇ
 આંહી આમળ જંગલમાં મહારાજા ઝાડ ઉપર ઝાડી ભુજે છે તે
 સોનાના પુતળા બદલે લાકડાનો ખાલી કંકડો પણ જોવામાં
 આવ્યો નહીં એટલે રાજા ઝાડ ઉપરથી નીચે ઉતરી તુરત પોતાનો
 પોસાક પહેરી લઇ અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે હું ઠાકોરકન્યા
 ધન્ય છે તારા માત પીતાને કે મારા જેવાને પણ છેતરવામાં પાછી
 પાતી કરી નથી. અહાહા સું તેનું રૂપ જુદી અને યોવન ખરેખર
 ઠાકોરકન્યા એક નાગકન્યા છે માટે મારે તેના ઉપદેશ ગ્રહીને
 નહિ કરતાં એના માનની ખાતર આવતી કાલે દરબાર બરી
 એને ખોલાવી અને એનો સારો સત્કાર કરી એની ઇચ્છા પુરી
 કરે આ પ્રમાણે વીચાર કરી મહારાજા તુરત રાણી ખાસે આવી
 ઉભા રહ્યા એટલે મહારાણી કહેવા લાગી કે હું પ્રાચીનાથ આપ
 એકલા કેમ આયા ત્યારે રાજા કહે છે કે બીજાનું કોણ આવનાર
 હતું ત્યારે રાણી કહે છે કે મેં સાંભળ્યું છે કે મહારાજા કોઇ
 બાબાનું હરણ કરવા મયા છે માટે તમને પુછવું પડ્યું ત્યારે રાજા
 કહે છે કે એ વાત તદ્દન ખોટી છે પણ તમને આ સમાચાર કેણે
 આપ્યા તેનો કહેા એટલે રાણી કહે છે કે સું વાતને છાની
 રહેતી હશે વળી ઠાકોરકન્યા આવીને કહી મઇ કે રાણીનું બોલવું
 સાબળી રાજા કહે છે કે હું રાણી ઠાકોરકન્યા બહુ ચતુર છે એના
 જેવી આપણા નગરમાં કોઇ સ્ત્રી નથી આ પ્રમાણે રાજા પોતાની
 રાણીની માથે વાત કરી રહ્યો એટલે તુરત દરબારમાં આવ્યો
 અને નગરના તમામ ભોક્ષને બેઠા કર્યા એટલે તુરત રાજાએ
 સીપાઈ મોકલી ઠાકોરકન્યાને બોલાવી લાવવા માટે કુકમ કયો

અને સીરાઇ તુરત ઠાકોરકન્યાને બોલાવી લાવ્યો અહીં ઠાકોરકન્યા માહારાજને પ્રણામ કરી બેસી ગઈ કે માહારાણી સાથાના તેમજ નગરના લોકો સામળે તેની રીતે કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા આજનો દરવાર ખાસ તને માન આપવા માટે બરવામાં આવ્યો છે માટે તારી ધૃત્વામા આવે તે આજે મારી પાસેથી માગી લે આવું રાજનું બોલવું સાબળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે હે છુપાલ આપણા કહેવા મુજબ આપણા નગરની બહાર પશુ-પક્ષીએ તેમજ મુસાફરો વટેમાર્ગુ અને આપણા નગરનાં ઢોરો વગેરે જાતવરો તેમજ માણસો સુખી થાય એટલા માટે આપની પાસે માગું છું કે મારા નામનું ઠાકોર તલાવ બંધાવી આપી તમારા આપેલા વચનનો ઉગ્રયોગ કરો આટલી મારી આપની પાસે માગ્યું છે બીજું કંઈ પણ મને જોઈતું નથી આ પ્રમાણે રાજાએ ઠાકોરકન્યાના કહેવા પ્રમાણે તુરત ઠાકોરે તલાવ બંધાવી આપ્યું અને દરેક પ્રાણીને સુખ થયું તેવીજ રીતે પુતળી કુમારને જ્ઞે છે. કે હે દેવદત કુમાર જેવી રીતે ઠાકોરકન્યાએ લોકો ઉપર ઊપકાર કર્યો તેવીજ રીતે તારી ચંપકમાળાના મહેલમા એક ચોર પોતાની આખોમા અંજન સિદ્ધી લગાવી છુપાઈ ગયો છે અને હમણા તારી રાણી ચંપકમાળાને ઉપાડી લઈ જશે માટે તું ત્યાં જઈ ધુણી કરી એ ચોરની અંજન સીદ્ધી ધુણીના લીધે આખોમાંથી પાણી આવવાથી તેની અંજન સીધી ધોવાંઈ જશે, કે તુરત ચોર તારા જોવામાં આવશે માટે આ કામ જલ્દી કર આટલું બોલી પલંગની બીજી પુત્રી આકાસે ઉડી ગઈ અને કુમાર તુરત ચંપકમાળાના મહેલમા આવી તુરત ધુણી કરી ચોરને પકડી લીધો આવે. ચમત્કાર જોઈ દેવદત કુમાર ધણેજ વીચાર કરવા લાગ્યો અને વગી પાછો પલંગ પાસે આવી ઉભો રહ્યો.

પલંગની ત્રીજી પુતળી બોલે છે.

હે કુમાર સાબળ ઉજેણી નગરીમા પરદુઃખબજન વીક્રમ નામનો રાજા શજ કરતો હતો તે એક દીવસ દરમાર ભરી કહેવા લાગ્યો કે આપણા નગરમાં કોઈ દુઃખી માણસ નજરે પડે તો તુરત મારી પાસે લાવી હાજર કરે. અગર તે દુઃખી માણસની હકીકત સાબળી તમો તેનું દુઃખ દુર કરે. આવું વચન રાજા વીક્રમ પોતાના અમલદારોને રોજ-કલા કરે છે પણ કોઈ દુખી માણસ તેના આગળ આવ્યું નહિ એટલે રાજા વીક્રમ એક દીવસ પોતાના નગરની નગર ચરચા જોવા માટે પોતાના વેશ બદલી આખા શહેરમા ફરે છે પણ જ્યાં ત્યાં રાજા વીક્રમના ચુલુ લોકો ગાયા કરે છે પણ તેની લગારે અપકીરતી સાંભળવામા આવતી નથી એટલે રાજા ફરતો ફરતો એક દરવાજા આગળ આવી બેઠો. એવામા એજ ગામની ચાર સાહેલીઓ કે જેનું નામ એક વણીક કન્યા, ખીજી બ્રાહ્મણ કન્યા, ત્રીજી સોનીની કન્યા. અને ચોથી સુતારની કન્યા એ ચારે કન્યાઓ ભેગી જઇ અને તે દરવાજાથી ચાર હાથ છોટે બેસી ચારમાથી એક બ્રાહ્મણ કન્યા બોલી કે હે સખીઓ હવે તમારી જોડે એક બે દીવસ ચાલો કરવાની છે કારણ કે આજે બે વર્ષથી મારા પતીના ઘેરથી એક માણસ તેડવા આવે છે માટે હવે બે દીવસ પછી મારે સાસરે જઇશ આવું બ્રાહ્મણ કન્યાનું બોલવું સાબળી વણીક કન્યા અને સોનીની કન્યા કહે છે કે હે સખી જ્યારે તું તારા સાસરે જાય ત્યાં જઇ સાસુ સસરા અને પોતાના પતીની આગા માની વળી તેમની

તહેનાત ઉઠાવી તેમજ તેમની મારી રીતે સેવા કરી નીરંતર તાગ આત્માને જ્ઞાતી આપજે પણ કોઈ દીવસ તેમની સાથે લઢાઈ ટંટો કરીશ નહીં આવી વણીક કન્યા અને સોનીની કન્યા સીખામણ આપે છે કે તુરત સુતારની કન્યા કહેવા લાગી કે હે અણુસમજુ બાળાઓ તમે વગર સમજે આવું કાયરપણું કેમ દાખવો છો. શું વળી આપણે સ્ત્રી જાત માટે કોઈના દબાવેલાં રહીએ વળી શું એમની ખુશામત કરીએ નાના તેમ નહિ જુઓ સાબળો પોતાના પતીને આપડા પગના અંગુઠાએ એકસો આઠ વાર પાણી ઘોઘ અને તે પાણી જ્યારે પોતાના પતીને પાંદળે ત્યારે તેનું નામ સ્ત્રી કહેવાય છે બાકી તો ખીલાડીની પેઠે જ મળે તે ખાંધને બેસી રહેવું એમાં સ્ત્રીઓની નાલાસી મણામ છે, આવું સુતાર કન્યાનું બોલવું સાબળી રાજા વીક્રમ વીચારમા પડ્યો કે એહો શું એનું બાપણ હીક છે અત્યારે બોલવાની જરૂર નથી પણ પરભાતે એના ઘરની નીચાની સુખી હું એના બાપની પાસે આ કન્યાની માગણી કરીશ પછી જોકે તે ખરે કે એ સુતાર કન્યા મને કેવી રીતે તે પાણી પાચ છે આવો રાજાએ વિચાર કરી તુરત જાને માને ચારે કન્યાઓ પાછળ ચાલવા લાગ્યો અને રસ્તામા જે જે સખીનું ઘર આવતું ગયું તેમ તેમ છુટી પડવા લાગી હવે છેવટે સુતાર કન્યા એકલી પોતાના ઘરમા મળ કે તુરત રાજાએ તેના ઘરની નીચાની ગણી લીધી અને ત્યાંથી ગળ પાછો ફરી પોતાના મહેલમા આવી સુધ ગયો હવે જ્યારે સવાર થયું ત્યારે રાજાએ એક માણસને પોતાની પાસે બોલાવી અને કહ્યું કે જા દલાણુ સુતારને જલ્દી બોલાવી લાવ. આવો રાજાને હુકમ થતા તુરત તે માણસ સુતારના ઘરે આવી તેને બોલાવી મહારાજા વીક્રમ પાસે લાવી દાખર કર્યો કે તુરત રાજા

વીક્રમ સુતારને કહેવા લાગ્યા કે તારી કન્યા મારી સાથે પરણ્યા
 અને તારે જે જ્યેષ્ઠએ તે વસ્તુ મારી પાસેથી માગી હો આવું
 રાજાનું બોલવું સાંભળી સુતાર હાથ નેડી કહેવા લાગ્યો
 કે ભુપાલ મારી કન્યા આપને હું જરૂર પરણાવીશ પણ અત્યારે
 મારે કંઈ પણ વસ્તુ લેવી નથી અને આપ આવતી કાલે આપ-
 ના થોડા ઘણા માણસો સાથે લઈ માગ મકાને આવી તુરત
 તે કન્યાનો હાથ ઝાલી આપ આપના મહેલે પાછા પધારજો
 આવું સુતારનું બોલવું સાંભળી બીજે દીવસે રાજાએ સુતારને
 ઘેર જઈ તેની કન્યાનું પાણી ગ્રહણ કર્યું અને પોતાના મહેલમાં
 સુતારકન્યાને રાખી હવે એટલામા સુર્યપુરી મહારાજાને અનુચર
 રાજા વીક્રમ કને આવી કહેવા લાગ્યો કે હે ભુપાલ ચક્રવર્તી
 પરદુઃખ ભજન રાજા વીક્રમ મારીએક વાત સાંભળી તમે તુરત મારી
 સાથે ચાલો આવું અનુચરનું બોલવું સાંભળી વીક્રમ કહે છે કે પ્રથમ
 તમારી હકીકત જાહેર કરો પછી હું વીચાર કરી તમારી સાથે આ-
 વીશ આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમે અનુચરને કહ્યું કે તુરત અનુચર સુર્ય-
 પુરના મહારાજાની કુંવરીનો લેવાન કહેવો શરૂ કર્યો કે હે
 પરદુઃખ ભજન રાજાવીક્રમ સાંભળો અમારા સુર્યપુરના મહારા-
 જાને એક ઇંદ્રની અપસરા જેવી-વળી બુદ્ધીશાળી-બાર કળાઓની
 જાણુનશરી એક કન્યા છે અને તે કન્યા પોતાના એક મહેલના
 સાતમા મંચે રહે છે અને એકથી છ મંચલા મુન્દી એક એક
 દાસી રહે છે વળી એ કન્યાને ખરબખા માટે દેશ દેશના સજ્જન-
 વીચાર કરે છે પણ તેમાં કોઈનો વીક્રમર સમ્મળ થતો નથી કાર-
 ણકે એ રાજકન્યાએ એક દહેજે બાલક પાડ્યો છે અને તે
 દહેજે એવો કે કોઈ પણ રાજા મારી પાસે એસી ચોપાટ બાલક

ખેલી મને જીતી લે વળી હુ દરરોજ આવન જાતની રસોઇ કર
 છું તે રસોઇને આવનાર માણસ પોતાની જામ વડે ચાખી
 તેની પરીક્ષા કરી આપે તેને હુ મારી વરમાળા પહેરાવી
 દહિ આ દંડેરો સાંભળી એક સો આઠ રાજ્યો તો
 કેદમા સડયા કરે છે અને બીજા રાજ્યો આ હકીકતથી
 રાજબાળાને પરણવાનો વીચાર માડી વાળ્યો છે હવે એક
 પથ દેશનો રાજ્ય રહ્યો નથી-ધણી રાજ્યો જઈ આવ્યા.
 એવું ધારી સર્વભોમ વીક્રમ રાજ્ય હું તમારી પાસે આવ્યો છું
 અને આપ પરદુઃખભજન છો માટે તમને મારી સાથે લઈ જવા
 માગુ છું આવુ દૂતનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજ્ય વીક્રમ પોતાના
 એક હજાર માણસના રસાલા સાથે નીકળ્યા તે વખતે
 રાજ્ય વીક્રમની ગણી કે જે સુતારની છોકરી પરણી લાવ્યા છે
 તે પુરુષને વેપ ધરી એક હજાર માણસના રસાલામા
 પેસી ગઈ અને ધીરે ધીરે ચાલવા લાગી હવે રાજ્ય
 વીક્રમ દર મંજલ કરતો જસો ગાહિના છેટે આવી પહોંચે છે
 ત્યાંના રાજ્યો રાજ્ય વીક્રમને એક દીવસ રહેવાની આજીજી કરી અને
 તે રાજ્યની છોકરીએ પેલી પુરુષ વેષે સુતારની કન્યા ઉભી છે તેના
 ઉપર દ્રષ્ટી કરતા પોતાને સ્ત્રી હોય એવો સંક આવવા લાગ્યો કે તુરત
 ખંડીઆ રાજ્યની રાજ બાળાએ મહારાજ્ય વીક્રમ પાસે આવી કહ્યું કે
 હે ભુપાલ આપણા લશ્કરમા જે પેલો પુરુષ છે તે ખરો પુરુષ નથી પણ
 સ્ત્રી હોય એમ મને વહેમ પડે છે માટે એની પરીક્ષા કરવી જોઈએ
 આવું રાજબાળાનું બોલવું. સાંભળી તુરત પેલા વેપધારી પુરુષને
 બોલાવી રાજ્ય વીક્રમ કહેવા લાગ્યો કે હે યોવન રાજકમાર આજ

રાત્રીએ તમારે આ ડુલની પથારી ઉપર સુઇ રહેવું અને કંઈ પણ કોઈ જોડે વાત ચીત કરવી નહીં આવું રાજાનું બોલવું સાંભળી તુરત સુતાર કન્યા ચોતી ગઇ અને વીચાર કરવા લાગી કે રાજાને મારી પરીક્ષા કરવા માટે આ કારસ્તાન રચ્યું છે અને રાજાએ ભભેરનાર આ ખંડીઆ રાજાની રાજખાળા છે પણ કંઈ ચીતાં નહીં જોઉં છું અને શું થાય છે એવો વીચાર કરી તુરત ડુલની પથારી પાસે આવી અને રાજાએ ચોકી પેરા મુકી દીધા આણી તરફ રાતના બાર વાગ્યાના એટલે તુરત સુતાર કન્યાએ પોતાથી પાસે કેશી વસ્તુ હતી તે પેલા ચો કાદારને ખવરાવી. અને તેમને બેબાન બનાવી તુરત ત્યાંથી નીકળી ગઇ અને સ્ત્રીને વેષ રાખી એક વીણા હાથમા લઈ વગાડવા બેઠી અહીં રાજા વીક્રમ બેઠો બેઠો વીચાર કરે છે કે અરે માન બાનને છુલાવે એવો આ વીણાનો નાદ ક્યાંથી આવે છે એમ ધારી પોતે પેલી વીણા વગાડે છે તે સ્ત્રી પાસે જઇ ઉભો રહ્યો એટલે વીણા વગાડનાર સ્ત્રીએ તુરત પોતાની વીણા વગાડવી બંધ કરી દીધી અને ત્યાંથી ચાલવા માંડ્યું કે તુરત રાજા વિક્રમે તેની પાસે જઇ તેને પુછવા લાગ્યો કે હે બાઇ આપ કાણ છે અને ક્યાંથી આવો છો ત્યારે વીણા વાળી ગાઈ કહે છે કે હે રાજા વિક્રમ હું ઇંદ્રની અપસરા છું અને આ મૃત્યુ લોકમા ગમન કરવા આવી છું અને હું એક કલાક પછી ચાલી જઈશ આવું તેનું બોલવું સાંભળી રાજા વિક્રમ કહે છે કે હે ઇંદ્રની અપસરા તુ એક વાર તારી વીણા વગાડી માર દીલને આનંદ આપ. ત્યારે વીણા વગાડનારી કહે છે કે હે રાજા એ કામ કદી બનશે નહીં તું તારા રસ્તે ચાલ્યો જા. ત્યારે રાજા નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે મૃત્યુ લોકના દીલને એવી લેનાર અને

તારી મધુરી જીણાના નાદથી એ જાન બનાવનાર હે ઇંદ્રની અ-
 વસ્તરા અત્યારે તારે જે જોઈએ તે મારી પાસેથી માગી લે પણ
 એકવાર મારા જમી જયેલા ચીતને તારી મધુર બંસીથી મનો-
 હર રાગ કાઢ અને તે રાગ મને સંભળાવવાથી મારા
 ચીતને આનંદ કરે આવું રાજનું બોલવું સાભળી અપસરા કહે
 છે કે હે મૃત્યુ લોકના માણસ અત્યારે જ્યારે તારી એવી મરજી
 છે તો હું તમારી પાસેથી એક વચન માગી લેવા ઇચ્છા રાખું
 છું અને તે વચન એ કે મારા જમણા પગના અંગુઠાનું એકસો
 ને આઠવાર ઘોએલું પાણી જે તારે પીવાની ઇચ્છા હોય તો તે
 તુરત તમે પાણી પી જાય એટલે મારી વીણા વગાડવી ચાલુ કરે
 આવું અપસરાનું કહેવું સાભળી તુરત રાજા હાથી જોડી કહેવા
 લાગ્યો કે હે અપસરા તારું કહેવું મારે કબુલ છે અને તે પાણી
 લાવ હું પી જાઉં આવું રાજનું બોલવું સાભળી અપસરાએ તુરત
 પાણી હાજર કર્યું અને રાજા પાણી પી ગયો અને વીણા ક્યારે
 વાજે એમ રાહ જોઈ જોવા લાગ્યો જેમ લુપ્ત્યો માણસ ખાવાની
 રાહ જુએ છે વળી ગરીબ માણસ પાસાની રાહ જુએ છે તેમ
 અત્યારે રાજા વીક્રમ પરદુઃખમંજન સર્વભોમ ચક્રવર્તી રાજા
 વીણાની રાહ જોઈ રહ્યો છે એટલે તુરત અપસરાએ વીણા
 વગાડવી સર કરી અને જ્યારે વીણાનો નાદ એના કાનમાં
 ગયો કે રાજા જોભાન થઈ ગયો. વળી તેને કંઈ એન પડે
 નહિ અને ફક્ત અપસરા સાથે જોઈ ચીચાર કરવા લાગ્યો
 અને અપસરાને કહેવા લાગ્યો કે હે પરી અત્યારે મારા ચીતને
 કેલાવનાર તરા વગર આ મૃત્યુ લોકમાં એક પણ સ્ત્રી મારા
 જોવામાં કે સાંભળવામાં આવી નથી માટે હે, અપસરા અત્યારે

તારી વામતી વીણા એકદમ બંધ કરી તું મારી સાથે પ્રેમની
 વાજો કરી અત્યારે મને જ્ઞાન્તી આપ ત્યારે અપસરા કહે છે કે
 હે રાજા અત્યારે મારે ખેસવાનો ધાર્મિક નથી તેમજ વખત થઇ
 ગયો છે માટે હું તો હવે અહિંથી જતી રહીશ પણ જ્યારે તમે
 આટલો બધો મારા ઉપર પ્રેમ રાખો છો તો હું આવતી કાલે
 તમને જરૂર મળીશ માટે હવે જાઉં છું અને જ્યારે આવતી કાલે
 તમને હું ભેગી થઇશ તો ખરી પણ અત્યારે જતી વખત આપ
 મને પાછી બુલી ના જાવ તે માટે આપ મને કંઈ નીસાની
 આપો ત્યારે રાજાએ એક રૂમાલ પોતાની વીંટીએ બે વસ્તુઓ
 આપી કે તુરત અપસરા પુરુષનો વેશ ખદલી પેલી દુલની પથારી
 આમળ આવી ખેતી ગઇ અને રાજા વીક્રમ નીકાને સ્વાધીન
 થઇ ગયો હવે જ્યારે પ્રજાત થયુ ત્યારે ખંડીઆ રાજાની
 રાજકુમારી તપાસ કરવા આવી તો દુલની પથારી ખીલકુલ કરમાઈ
 નથી ગયી ઉદાસ થઇ રાજા વીક્રમ કને આવી પોતાના
 અપરાધની માફી માગવા લાગી અને પસ્તાવો કરવા લાગી
 ત્યારે રાજા વીક્રમે કહ્યું કે આવુ કામ હવે પછી કોઇદીવસ કરીશ
 નહિ હવે ખીજે દીવસે રાજા વીક્રમનો ત્યાથી મુકામ ઉપાડી સુર્ય
 પુસ્તના મહારાજાના દેશ જવા નીકળ્યા અને દરમજાન કરતાં
 એક બે દિવસમા આવી પહોંચ્યા કે તુરત સુર્યપુરના રાજાએ
 તેમને ઉતારવાની સમવડ કરી આપી અને પછી રાજા વિક્રમને
 રાજાખાનાના મહેલ પાસે લાવી લીધા ક્યો કે તુરત છડીદારે
 એક તોખનો અવાજ કર્યો કે પેલા મજબે જે ઠાસી હતી તે
 એલી ગઇ અને કહેવા લાગી કે મહારાજા વીક્રમ અમારા મહેલ
 પાસે અમારી સાહેલીને છાવવા માટે નીચે આવી ગયા છે એમ

ધારી તુરત દાસીએ એક ઘંટ વગાડવો. અર કયો કે તુરત રાજા વીક્રમ રાજાલાના મહેલના પહેલે મળલે આવી પહોચ્યા અને આમતેમ જોવા લાગ્યા કે તુરત દાસી રાજા વીક્રમ કને આવી હાથ જોડી કહેવા લાગી કે હે પરદુઃખ ભંજન મહારાજા વીક્રમ આજે આપ અમારા મહેલમાં આવી અમેને જે આનંદ આપ્યો છે તેવો આનંદ આપ અમારી રાજાલાને બાજીમાં જીતી લઈ તમારા આત્માને આનંદ આપો અને અત્યારે મારી આ અદ્ય ભેટ પાન સોપારી આહ વગેરે પી મારી સાથે આવી આ સામેના પલંગ ઉપર આપ બીરાજો એટલે હું તુરત બીજે દાસે બીજી દાસીને આપના આવ્યાની ખબર આપી આવું દાસીનું બોલવું સાભળી રાજા વીક્રમ આહ પીવા ઉભા રહ્યા અને તુરત આ પીધા પછી પલંગ ઉપર બેઠા કે તુરત નીચે કુવો હતો તેમાં ઉતરી પડ્યા આ ચમત્કાર જોઈ તુરત દાસીએ એક તોપનો બીજો અવાજ કર્યો અને જણાવ્યું કે મહારાજા વીક્રમ જૈય થઈ ગયા છે અને તેમનો પતો નથી આવું દાસીનું બોલવું સાભળી રાજા વીક્રમના માથુસો અને નગના લોકો દીલગીર થઈ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે અહો પરદુઃખ ભંજન રાજા વીક્રમ પણ હારી ગયો તો બીજા રાજાઓનું શું ગળું આવી વાત જ્યા ત્યા સંભળાય છે કે એકદમ સુતાર કન્યા કે જે પુરુષના વેસમાં આવેલી છે તે એકદમ વીક્રમના લશ્કરમાં આવી કહેવા લાગી કે તમે ચીંતા કરશો નહિ હમણાં હું મહારાજાને સોધી લાવું છું એમ કહી લશ્કર પાસેથી રાજા વીક્રમનો પોસાક પહેરી તુરત ઢંઢેરો પીટાવ્યા કે હે સુર્યપુર દેસના મહારાજા અત્યારે રાજા વીક્રમ તો અહિં આવ્યા નથી પણ તેમના દીવાન આવ્યા હતા.

તે ગેળ થઈ ગયા અને રાજ વીક્રમ તો અત્યારેજ હજી આવે છે આવું સુતાર કન્યાનું બોલવું સાંભળી લોકો તો છક થઈ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે રાજ વીક્રમ તો હજી પાછળથી આવેલ છે અને ગેળ થઈ ગયા એ તો રાજ વીક્રમના દીવાન હતા આ પ્રમાણે લોકોને સમજાવીને તુરત સુતાર કન્યા રાજ વીક્રમનો પેસાક પહેરી રાજખાલાના મહેલની પાસે આવી ઉભો રહ્યો કે તુરત છડીદારે તોપનો અવાજ કર્યો અને રાજ વીક્રમ ખનાવટી થયેલ છે તે એકદમ પહેલે મળલે જઈ દાસી પાસે આવી ઉભો રહ્યો કે તુરત દાસીને પ્રથમની માફક રાજ વારતે ચાલ દુધ પાન સોપારી વગેરે તમામ વસ્તુ લાવી હાજર કરી અને હાથ જોડી કહેવા લાગી કે હે ભુપાળ આપ આ વસ્તુને આરોગી જાવ અને પછી આપ મારી સાથે સામે રહેલા પત્રગ ઉપર ખીરાળે આવું દાસીનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજ વીક્રમ પાન સોપારી ચાલ વગેરે ખાઈને એકમ દાસી પાસે આવી પલંગ સામી દ્રષ્ટી કરી હવે આહી દારી રાજને પત્રગ ઉપર બેસવાને માટે પ્રાર્થના કરે છે ત્યારે ગળાએ તુરત દાસીના હાથ આધી એક થામસા આગળ લાવી તેને ત્યાં સજડ બાધી દીધી એટલે દારીથી હાલી ચાલી શકાય નહિ આવી રીતે દાસીને કબજે કરી તુરત પલંગ પાસે આવી પલંગ ઉભો કરી દાંધા કે નીચે કુલો માલુમ પડ્યો આ પ્રમાણે દાસીનું કપટ ખુલ્લુ થવાથી પોતે પુરતો માહિતગાર થઈ ગયો અને દાસીને શીટકાર આપવા લાગ્યો પછી તુરત ખીજે મળલે આવી ઉભો રહ્યો એમ છ મહાલા સર કરી સાતમે મળલે રાજખાલાના સનમુખ આવી પહોંચ્યા એટલે રાજકન્યાએ તુરત મહારાજ વીક્રમને બેસવાને માટે આસન

આપ્યું અને પાન સોપારી. ચાહ વગેરે લાવી હાજર કરમા કે તુરત રાજ વીક્રમે ચાહ પીના પછી શાંતીથી આમતેમ તેના મહેલમાં જોવા લાગ્યા ત્યારે રાજકન્યા કહે છે કે હે ઉગ્રેશ્વી નગરીના પરદુઃખ ભંજન મહારાજ અત્યારે તમારા આવવાથી મને મારા અંતરમાં આનંદ અને સોક થયાં કરે છે. ત્યારે રાજ વીક્રમ કહે છે કે તેનું શું કારણ કહી દે રાજબાણા કોઈપણ માણસને તો ફક્ત આનંદ હોય અગર કાંતો દીલગીર હોય પણ તને તો આનંદ અને દીલગીરી બન્ને સાથે હિલુ થવાતું કારણ મારા સમજવામાં આવતું નથી ત્યારે રાજકન્યા કહે છે કે હે હુપાળ આપ મારા મહેલે પધારી જો કદાપી દેવ યોગે તમો મારી સરત પ્રમાણે મને જીતી લેશે તો હું આપની રાણી ચર્ધશ એમ ધારી મને આનંદ થાય છે કારણ કે હવે આપના સીવાય મને જીતનાર કોઈ રાજ રહ્યો નથી વળી કદાચ દેવયોગે જો કદાપી તમારી હાર થસે તો મારી અને બીજા ગરીબ લોકોની સીદસા થશે કારણકે તમો ગરીબને સારી મદદ કરો છો વળી આસરો આપો છો તેમના દુખને જાણો છો અને તેમને કેમ સુખી થાય તે માટે આપ પ્રયત્ન પણ કરો છો એમ ધારી હું હે રાજ કદાપી તમે મારા બંધીખાને પડી જસો તો ગરીબની અને મારી શી દશા થશે એમ ધારી મને સોક થાય છે આવું રાજકન્યાનું બોલવું સાબળી રાજ વીક્રમ કહેવા લાગ્યો કે હે રાજકન્યા આ તમારે બોલવું તદ્દન વૃથા છે કારણ સુખ દુખ ફરકે માણસને પોતાના બાગ્ય પ્રમાણે મળે છે તેમાં હું કંઈ અને હું કરીશ એ બધું અજ્ઞાની માણસોના મનની કલ્પના છે માટે હે રાજકન્યા આવો ક્યા બાગ્ય તમારા દીલમાં છે તો તમોએ

બીચારા નીરઅરાધી એકસો ને આઠ રાજ્યોને રાજ્યો કેદમાં રાખ્યા છે એમને શો તમારો ગુનો કર્યો હતો વળી કદાચ આ તમોએ જે ઢંઢેરો તમને જીતવાનો તમે બહાન પાડ્યો છે તેમા કદાચ કોઇ રાજ તમારી સરત પ્રમાણે તમને જીતી ના સકત તો તમે સું કુંવારાં રહેત આ પ્રમાણે રાજ વીક્રમના વચન સાંભળી રાજકન્યા કહે છે કે હે ભુપાળ મે મારું સન્ન અને વચન જાળવવા માટે એકસોને આઠ રાજ્યોએ એમની સરત પ્રમાણે હારી ગયા છે અને પ્રથમથી તો લોકો જાણતા હતાં હતાં અભીમાન રાખી હું જાઉં હું જાઉં એમ દરેકના મનમાં ટુરગ આવતો હતો પણ દેવયોગે કોઇનાથી કામ થઇ સકયું નહિ માટે ને લોકોની અંદર ખટખટ થાય નહિ અને કોઇ દીવસ વીચાર પણ આવે નહિ. આપણે દ્વિલાણી કન્યા લાવ્યા વગર રહી ગયા એમ ધારી મેં તેઓને કેદ કર્યા છે વળી હે રાજો વીક્રમ જે કસોપા કે.કે રાજ થી આ કામ ના અને તો હું મારી જીંદગી યોગીના દેસમ રહી નીરંતર હરીના નામનું ભજન કરી માઈ જીવન ગુમરીસ પણ કદાપી સૂર્ય આશમણો હોગે અગર ઉત્તરમા હોગે ને. પણ તોતો પ્રકાશ છોડતો નથી તેમ હું પણ મારા વચનને કામ કરીસ નહિ એ નક્કી સમજવું આ પ્રમાણે રાજકન્યા બોલી પડી કે રાજ્યો કહ્યું કે રાજકન્યા બોલ હવે તારો મો લુકમ છે એટલે રાજકન્યા પુરત ચોપાટ માજી લાવી બન્ને જણાએ રમત રમવી સર કરી આ પ્રમાણે ચોપાટ ખેલતાં એક વાર બે વાર ત્રણ વાર રમ્યાં તેમાં રાજકન્યાની હાર થઇ એટલે પુરત પોતે બીસી જાતની રસોઇ તઇઆર કરેલી રાજ આગળ લાવી મૂકી દીધી અને કહ્યું કે આ રસોઇ આપ જમ વડે ચાખી અને જણાવી દો કે

આ કહી કહ વસ્તુએ, છે એટલે રાજા વીક્રમે દરેક વસ્તુ પોતાની
 હાથે અડાડી એક પછી એક વીગતવાર નામ જણાવી દીધાં કે
 તુરત રાજકન્યા પોતાના વચન પ્રમાણે હાર લઈ રાજના ગણમાં
 નાખવા આવી પણ રાજા વીક્રમ કહે છે કે હમણાં ઉભી રહે
 પ્રથમ પેલા કેદી રાજાએને છુટા કરી હું આવું છું એમ કહી
 બનાવડી વીક્રમ તુરત પહેલે મળેલે આવી કેદમાં પડેલા તમામ
 રાજાએને છુટા કર્યા અને મહારાજા વીક્રમને પણ પોતાની પાસે
 લાવી રાજકન્યાને સમજાવી કહ્યું કે હું રાજકન્યા તને છતનાર
 હું વીક્રમરાજાની શ્રી હું અને તે પુરુષને વેશ ધારણ કર્યો છે.
 માટે હવે માર કન્યા માની આપણા આ સાચા - મહારાજા વીક્રમ
 નરેસને હું તારા વરમાળા પહેરાવ અને તારા ઉપર એમને
 વોજ્ય મેળવ્યો તેથી નગરના લોક જાણે એથી જંદુકના અવાજ
 કર આ પ્રમાણે સુતર કન્યાએ રાજકન્યાને સમજાવ પાડી તુરત
 ઉભયેણી નગરીના ધરદુષ્પ ભજન મહારાજા વીક્રમના ગણમાં
 વરમાળા નાખી કે તુરત જંદુકના અવાજ સર થયા અને નગરના
 તમામ લોકોને જાણ થઈ કે મહારાજા વીક્રમે આપણી રાજકુમારી
 ને છતી દરેક કેદી રાજાએને છોડાવી પોતાના દેશ જવા તૈયાર
 થયા છે આ પ્રમાણે નગરના લોકો કહેતા કહેતા પોતાના મકાન
 વારૂ જાય છે અને અહીં આગળ સુર્યપુરના મહારાજાએ આવી
 રાજા વીક્રમને પ્રણામ કરી પોતાની કન્યાને પોતાની સક્તી પ્રમાણે
 દાન આપી રાજા વીક્રમને વીદાય કર્યા અને દર મઝલ કરતો પોતાના
 રાજમાં આવી પહોંચ્યો અને સુખેથી દીવસો ગુજારવા લાગ્યા
 આ પ્રમાણે પલંગની ત્રીજી પુતળા કુમારને કહે છે કે હું દેવદત્ત
 કુમાર જેવી રીતે સુતર કન્યાએ રાજા ઉપર ઉપકાર કર્યો તેમ

તું પણ તાજની અંદર દુખી લોકો અનાથ માણસો અને વળી ગરીબ માણસોની દરેજ દાદ સાંભળી તેમનાં કામ કરાવે અને પરોપકાર કરવામાં કદી પણ આજ્ઞા રાખી નહિ આ પ્રમાણે પલંગની ત્રીજી પુતળી વારતા કહી એકદમ આકાશમાં ઉડી ગઈ અને કુમાર પાછો પલંગ પાસે આવી ઉભો રહ્યો.

પલંગની ચોથી પુતળી બોલે છે.

હે કુમાર સાંભળ, ઉજ્યની નગની અંદર મહારાજા પરદુખ બાંધેલ, પરોપકારી અને દયાળુ વીર નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. એ પ્રમાણે રાજાની પાસે પોતાના પ્રાણથી વડાઓ અને દરેક કામમાં સલાહ આપનાર એક પોપટ છે. રાજા વીર એક દિવસ પોતાના મહેલમાં જમી પલંગ ઉપર બેઠો છે અને સામે પોપટનું પાંજર લટકાવેલું છે એટલામાં સમયને જાણનારો પોપટ રાજા વીરને નમસ્કાર પૂર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે સર્વવિદ્યારાજા વીર આજે હું આપની પાસે ઘણા દિવસની છુપાઈ રહેલી વાત આપની આગળ જાહેર કરવા માગું છું ત્યારે રાજા કહે છે કે હે વડાલા પોપટ તારી આગળ મારે કોઈપણ જાતની જુદાઈ નથી તેમ તારી છત્રામાં આવે એમ દરેજ મને નવીન સમાચાર સંભળાવે છે છતાં આજે એવી કષ્ટ વાત કહેવાની રહી ગઈ કે જોઈ કરી મંજુરી લેવી પડે છે પણ હે સુકરાજ તારી ગમે તે વાત હોય તે જલદી મારી આગળ જાહેર

કર આવુ રાજ વીકમનું બોલવું સાંભળી તુરત પોપટ ધીરથી કહેવા લાગ્યો: કે હે ભુપાળ આજ કાલ કરતાં બે વરસથી આપની પાસે હું કાયમ રહ્યો છું અને વળી રહીશ તેમ મારા સ્વભાવને પણ આપ જાણી ગયા છો. વળી કોઈ દીવસ આપને મેં એક અક્ષર પણ બુકો કહ્યો નથી તેા આજે આપને કહેવાતુ એટલુંજ છે કે મારે મારા દેશ જરૂર મારા પીતા મા અને મારા સગા સંબંધીને મળવા જવાનેા વીચાર છે અને તે આજેજ વીચાર છે માટે જો આપ મારા ઉપર રહેમ રાખી મને પાંચ દીવસની રજા આપવા કૃપા કરશો અને હું પાંચ દીવસ પછી પાછો જરૂર આવીશ આ મારી આપની પાસે માગણી છે માટે હવે આપ રજા આપો એટલી વાર છે આ પ્રમાણે પોપટનાં વચન સાંભળી એકદમ રાજ પક્ષંગ ઉપર પડી ગયો અને રાત્રી રાખી વીચાર કરી પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે પોપટ તારે અને મારે જીવનનું સ્નેહ છે અને એ સ્નેહના લીધે હું તારથી એક મીનીટ પણ છુટો રહી શકતો નથી છતાં આજે તમેએ જો મારી પાસે પાંચ દીવસની રજા માગી તે હું તમોને તમારા બોલવા ઉપર ભરસો રાખી તમારા વીશ્વાસે રહી જેમ તેમ પાંચ દીવસ કાઢી નાખી તમો જલદી પાછા આવી મારા કૃપાથી થએલા હૃદયને સંતોષ આપસો એવી આપની પાસે મારી માગણી છે એમ ધારી હું તમોને રજા આપુછું આ પ્રમાણે પોપટને રાજ વીકમે સમજાવી તેના ઉપર ભરસો રાખી તેને છુટો કર્યો એટલે પોપટ તુરત ઉડતો ઉડતો ત્યાસ ગાઉના છેટે એક બચકર જંગલના લીમડાના ઝાડ ઉપર આવી વીસામે સેવા બેઠો કે તુરત એ જંગલમાંથી એક ગેબી બવાજ

થયો ત્યારે પોપટ કહેવા લાગ્યો કે આ ભયંકર જંગલમાં માસ ચીતને ડોલાયમાન કરનાર. કેણુ હરામખંડો સંતાપ પેટે છે આવો પોપટનો અવાજ સાંભળી તે જંગલમાંથી એકદમ બહાર આવી મેના પોપટને કહેવા લાગી.

મેના—હે પોપટ તમે આ ભયંકર જંગલમાં આવી મારા પીતાના સીંહાસન ઉપર બેસી આજે તમોએ એક ભયંકર ગુનો કર્યો છે.

પોપટ—હે મેના તારા પીતાને આ જંગલ અને સીંહાસન કયાથી બક્ષીસ મળ્યા છે.

મેના—હે પોપટ મારા પીતાને બક્ષીસ મળ્યા નથી પણ આ જંગલના રહેનાર તમામ પક્ષીઓ ઉપર મારા પીતાએ વીજ્ય મેળવી સર કરેલો છે.

પોપટ—હે મેના કુદરતનું બનાવેલું આ જંગલ અને સીંહાસન હજારો પણ પક્ષીઓ તેમજ સુસાક્ષરો માણસોને આગમ લેવાનું આ સ્થાન છે તે શું તારો આપ પચાવી પડ્યો છે.

મેના—હે પોપટ આવું અભીમાનનું વચન બોલી મારા પીતાના નામને બરો લગાડ નહિ.

પોપટ—હે મેના નહિ તો તું શું કરીશ.

મેના—હે પોપટ હમણાં મારી સાહેલીઓને બોલાવી કેદ કરીશ.

પોપટ—હે મેના હજુ તું મને ઝોળખતી નથી કે હું કેણુ છું

મેના—હે પોપટ કહો ત્યારે આપ કેણુ છો અને કયાથી આવ્યા છો.

પોપટ—હે મેના હું ઉજેલી નગરીના મદારાજ પરદુઃખ મંજન વીક્રમરાજનો સાથે સલાહકાર અને જીવનન એમને મેં તું પણ અત્યારે મુસાફરી કરવા નીકળી પડ્યો છું.

મેના—હે પોપટ વીક્રમરાજના દરબારમાં આપ શું કામ કરો છો.

પોપટ—હે મેના સાબળ વીક્રમરાજના દરબારમાં દરેક દેશ દેશના ગજાઓને કેવી રીતે હતી લેવા કેવી રીતે વફા કરવા વળી કયા દેશમાં દુશ્મન ગઈ ગયે છે કયો રાજા અમારી આજ્ઞા માનતો નથી વળી કેણુ અમારા રાજમાં મુખી છે અગર કેણુ દુઃખી છે વળી કયા દેશના રાજાને અબીમાન છે વગેરે હજારો કામ મારે જાતે કરવા પડે છે તેમાં વળી આ કામ તો મેં તને જુજ કહી દેખાડ્યા પણ બાકી બીજાં જીજા કામ કહેવા એસુ તો તે કામનો પાર પણ આવે તેમ નથી.

મેના—હે પોપટ ત્યારે તમે જડી સ્વારીએ મુસાફરીએ કેમ નીકળ્યા છો.

પોપટ—હે મેના હજારો માણસને સાથે લાવવાથી મારાથી એકએ તેવી મુસાફરી થઈ શકતી નથી વળી જ્યાં જવું હોય ત્યાં જઈ શકાય નહિ એમ ધારી હું એકલો મુસાફરી કરવા નીકળ્યો છું.

મેના—હે પોપટ ત્યારે તમારો દેશ અને દરબાર મને સાથે લઈ જઈ દેખાડો.

પોપટ—હે મુખ્ય મેના વીક્રમના દરબારમાં અને એમના દેશમાં તારા જેવી દીરબજા બાળાને લઈ જતાં મારી દીરતીને ઘોકો પહોંચે છે.

મેના—હે અબીમાની પોપટ વીચારીને બોલ જેમ જેમ હું નરમાશ વાપડું છું તેમ તેમ તું ખાલી બકવા કરી મારા હૃદયને દુઃખી કરે છે શું વીકમગજના દરબારમાં મને લાઇ જતા તારા બાપનો ગગથ જતો રહેવાનો હતો.

પોપટ—હે મેના તું કંઈ વાતમાં સમજતી નથી અને વળી સરખો ભાગ માગે છે તેમ વીકમગજના દરબારમાં સતીમાળા વગર કોઈ પ્રવેશ કરી શકતું નથી માટે તું તો શાન્તીથી આ બથંકર જંગલમાં રહી સુખેથી દુવસો ગુજાર અને આડી અવળી વાત કરવી મુશ્કેલી છે.

મેના—હે કમઅકલના પોપટ તું સતીમાળાના કપાળે સીંદુરનો ચાદરો દશે અને બીજી સ્ત્રીઓ અસતી દશે.

પોપટ—હે મેના મારા કેવાને! બાવાઈ એવો છે કે આ સંસારની અંદર દરેક માણસ સરખા હોતા નથી તેમ કોઈ પ્રાણી સુખી હોય અગર દુઃખી પ્રાણી દુઃખી હોય તેમ સ્ત્રીઓમાં પણ તારા જેવી ચાલાક હુસીયાર બોલવામાં ચતુર રૂપમાં ધંદની અપસરા સરખી આવા તારામાં અનેક ગુણ છે માટે તને ત્યાં લાઇ જઈ અને કદાચ દેવચોળે ત્યાં વીંધી નડ્યું તો મારે તારા બાપને સો જવાબ દેવો એમ સમજી મેં તારો તીરસ્કાર કર્યો હતો માટે હે મેના આમાં તારા જેવી સદગુણ બાળાએ રીસ કરવી એ વાજબી ગણાય નહિ.

મેના—હે ચતુર પોપટ તારી અકલ અને હુસીયારી જોઇ મારો વીચાર તમારી સાથે રહેલ રાખવાનો છે. માટે આ મારી માગણી બાપ કબુલ કરો.

પોપટ—હે મેના તાર કહેવું વાજબી છે પણ મારાથી

તારા આપની રજા સીવાય તેમ મારા રાજવીકમને પુછમા સીવાય આ કામ બની શકશે નહિ.

મેના—હે પોપટ હું મારા પીતાને બોલાવી તેમની પાસેથી રજા લઇ આવું તો તમને કંઈ હરકત છે.

પોપટ—હે મેના તાર કહેવું વાંજળી છે માટે જ તારા આપને બોલાવી જલદી મારી પાસે આવ.

મેના—હે પોપટ આપના કહેવા પ્રમાણે હું જલદી મારા પીતાને બોલાવી લાવી તમારી આગળ હાજર કર છું.

પોપટ—હે મેના બહુ સાર.

આ પ્રમાણે મેના પાતાના પીતા પાસે આવી પોને પોપટ આપણા દેશમાં અચાનક આવેલો છે એમ પીતાને સમજાવી તેને માન આપવા સાર મેના પીતાની સાથે લઇ તુરત પોપટની પાસે આવી ઉભી રહી એટલે મેનાનો આપ પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે વીકમરાજન! તારા સલાહકાર અને જીવન દોરત આપ અચાનક એમારા જંગલમાં આવી અમને આનંદ આપ્યો છે તેથી અમે આપનો મોટો ઉપકાર માનીએ છીએ વળી હે સુકરાજ પારકાનાં કંઈ કાપવામાં દરેરાજ આપ ઉઘમ કરો છો અને હજારો ગરીબ માણસના દુઃખ દુર કરી આપે જે વિજય મેળવ્યો છે એથી અમારા દીક્રને ધણેજ સંતોષ પેદા થાય છે તો હે સુકરાજ અમારા ગરીબ ઉપર આજે કૃપા કરી આ મારી મેનાનું લગ્ન આપની સાથે કરશે અને અમને આનંદ આપશે આવું મેનાના આપનું બોલવું સાલથી પોપટ મેનાના આપને કહે છે કે કાકા આપનું કહેવું વાંજળી છે ઇચ્છુ મારાથી આ કામ

અહીં બનશે નહિ કારણ કે મારા રાજ વીક્રમ તેમને પુછ્યા સી-
વાય કોઇ પણ કામ મારાથી થઇ શકતું નથી માટે હાલ આ
વીચાર નુસ્તવી રાખો અને બીજીવાર જ્યારે હું આવીશ ત્યારે થઇ
પડશે આવું પોપટનું બોલતું સાંભળી મેનાનો બાપ કહે છે કે હે
સુકરાજ ગયો વખત પાછો આવતો નથી ગયા પ્રાણ પણ પાછા
આવતા નથી તેમ અત્યારે તમે અચાનક અમારા જંગલમાં
આવી ગયા છો તો આપને બે હાથ જોડી વીનતી કરું છું કે
આપ મારી મેનાને વીક્રમરાજના દરબારમાં આપની સાથે લઇ
જઇ તેમની આગળ આપ લઇ કરાવાની મંજૂરી મેળવી મારી
નીરાશ થયેલી મેનાને મંત્રોપથી આપની પાસે રાખશે એવી
મારી ઇચ્છા છે મેનાના આપનું નમ્રતા પૂર્વક વચન સાંભળી
પોપટ કહે છે કે હે કાકા આપનું કેવું હું મંજૂર કરું છું અને
તમારી મેનાને સાથે લઇ જઈ છું પણ જો કદાપી મારો રાજ
વીક્રમ લઇ કરવાની ના પાડે છે તો હું તમારી મેનાને મારા
અનુચર સંગાથે તમારી તરફ પાછી રવાના કરી દમશ આ ધ્રુમાણે
પોપટ મેનાના આપની રજા લઇ અને મેનાને સાથે લઇ આકાશ
મારફતે પોતાના રાજ વીક્રમ પાસે આવી પહોચ્યો અને પ્રણામ
કરી ઉભો રહ્યો કે તુરત રાજ વીક્રમ પોપટને જોઇ એકદમ
તેની પાસે જઇ તેને જોડી પડ્યો અને વીક્રમ પોપટને કહેવા
લાગ્યો કે હે ચતુર પોપટ તું મારી પાસેથી પાંચ દીવસની રજા
લઇ ગયો હતો છતાં બે દિવસ વહેશે કેમ આવ્યો ત્યારે પોપટ
કહે છે કે હે મહારાજ મારી કથની સાંભળી આપ ન્યાય આપશે
એમ કહી પોપટ રાજને કહેવા લાગ્યો કે હે ભુપાળ આપની
પાસેથી પાંચ દીવસની રજા લઇ હું આંહીથી પચાસ થોજન છોટે

એક જંગલમાં જઈ આરામ લેવા એક લીમડાના ઝાડ
 પર બેઠો અને આ મારી સાથે આવેલી મેનાએ જેખી
 અવાજ કર્યો એટલે મારે અને મેનાને ત્યાં ત્યાં વાત કરતા
 ચડા ઉતરી થઈ અને છેવટે મેના મારાથી તારી મારા
 સાથે લગ્ન કરવા માટે માગણી કરે છે ત્યારે મેં મેનાને
 સાથે લઈ આવી આપની પાસે હાજર કરી છે. અને મેનાને
 સંપુરણ વીચાર મારી સાથે સ્નેહ કરવાનો છે માટે હે
 ભુપાળ કહે! મારે શું કરવું અને અમારી લડાઈને કેવી રીતે
 દૂર કરવી તેનો આપ સાહેબ વીચાર કરી અમારા બન્નેના
 કલ્યાણને યુકાદો આપશો એવી મારી આપની પાસે નમ્ર વનંતી છે
 આ પ્રમાણે પોપટનું બોલવું સાંભળી રાજા વીક્રમ મેનાને કહે છે કે
 હે મેના તારો વીચાર પોપટની સાથે લગ્ન કરવાનો છે કે કેમ
 ત્યારે મેના કહે છે કે હે ભુપાળ મારી સંપુરણ મરણ છે પણ
 આપના સુકરાજ માઈ કહેવું કમુલ કરતા નથી તો આપ મારા
 ઉપર હેત લાતી આ કામ જલદી કરી આપો ત્યારે રાજા વીક્રમ
 પોપટને કહે છે કે હે પોપટ રાજાને માઈ કહ્યું માની તું આજે આ
 મેનાની સાથે લગ્ન કર આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમનો સવાલ અને
 ન્યાય સાંભળી પોપટ રાજાને કહે છે કે હે ભુવ એ કામ મારાથી
 બનશે નહિ ત્યારે રાજા વીક્રમ કહે છે કે હે પોપટ તેનું શું કારણ
 કે જોઈ કરી આ મેનાના જોડે લગ્ન કરવાની ના પાડે છે ત્યારે
 પોપટ કહે છે કે હે ભુપાળ મારી એક સરત કમુલ કરે તો હું તેની
 સાથે લગ્ન કરું ત્યારે રાજા વીક્રમ પોપટને કહે છે કે હે પોપટ
 બોલ તારી સરત હોય તે અમને કહી બતાવ ત્યારે પોપટ કહે
 છે કે આ મેના મારી સાથે ચોપાટ બેલી તેમાં મને જીતી લેતો

મારે લગ્ન કરવાની મરજી છે પણ જ્યારે અમે બાળ ચાલુ કરીએ ત્યારે આપના તમામ નગરના લોક વળી આપના અમલદાર દીવાન સાહેબ અને આપની મહારાણી વગેરે તમામ લોક-અમારી બાળ જોવા માટે આવી જાય અને વળી જ્યારે બાળ ખલાસ થાય ત્યારે તે ટેકણે જોતી જીત થાય ત્યાં બંદુકના અવાજ કરવા કે જોધી ઉજોણી નગરીના લોકોને ખચર પડી જાય આ સરત તમરે કબુલ હોય તો તરત માણસો ખોલાવી અને આંહી બાળ ગેટવી તૈયાર થઇ જાય આ પ્રમાણે પોપટના કહેવા પ્રમાણે રાજાએ ગામના તમામ લોકોને અમલદારોને મહારાણી વગેરે આવી પહોંચ્યા એટલે પોપટ અને મેના તુરત બાળ પાસે આવ્યાં

પોપટ-મેનાને કહે છે કે હે મેના આજે ઉજોણી નગરીની અંદર આપની એપાટ બાળ જોવા માટે સારા સારા માણસો ગૃ સ્થા અમલદારો અને રાજા મહારાણી વગેરે આવી હાજર થયાં છે તો આજે તારી ખરી કસોટીનો વખત છે માટે આજના રણી-આમણા દીવસે તારી તીક્ષ્ણ બુદ્ધિથી અને અકકલ ટેકણે રાખી આજે આ સમયે પાથરેલી બાળ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી તેમાં વળી તું મારી સાથે ખેત કરી અને મારા ઉપર વીજય મેળવી આ ઉજોણી નગરીમાં તારી એકવાર નામના કરી લે કે જોધી આવનાર સલાના લોકો આપડી બાળ જોઇ દેસે દેસ અને આમે ગામ આપના મહારાજા વીક્રમની કીરતી એકદમ એદીશાએ પ્રસરી જાય કે ફલાણા દીવસે રાજા વીક્રમના દરબારમાં મેના, પોપટ બાળ ખેતતાં હતાં અને એ બાળ જોવા માટે આખું નગર ભેગું થયું હતું એવું લોકો પોતાના દીલમાંથી આપની વાત

'જુલો જાય નહિ તેમ તુ પણ આજે પાછળથી નીરાશ થાય નહિ
 એમ ધારી વારંવાર હું તને સમજાવું છું આ પ્રમાણે પોપ-
 ટની વાણી સાંભળી મેના કહે છે કે હે પોપટ તારું કહેવું અદારે
 અક્ષર સાચુ છે પણ મારે પોતે પોતાના મોઢેથી વખાણ કરવાં
 અને નાહક ખોટી ખડાઈ મારી ખાલી થુંક ઉડાવવું એના કરતાં
 કામ કયો પછી કહી જતાવવું એ ઉત્તમ માણસોના લક્ષણ છે
 કે તારી પેઠે ખાલી લવલવ કરી નાહક ખીળ માણસોને હેરાન
 કરવા. અને પાછળથી પરતાવો કરવો પડે તેના કરતાં સુપ બેસી
 રહેવું એમા મજા છે માટે હે પોપટ જે થવાનું હસે તે થસે
 ચાલ તમઆર થમ જા અને આપની આ પ્રથમની રમત ચાલુ
 થાય તે પહેલાં મહારાજા વીકમને કહી એક બંદુકનો અવાજ
 કર આ પ્રમાણે મેના કહી રહી કે તુરત પોપટે રાજા વીકમને
 કહી એક બંદુકનો અવાજ કરાવ્યો કે તુરત રમત ચાલુ થઈ
 હવે પોપટ અને મેના સામસામી બેસી પાસા નાખે છે પણ
 એમાંથી એકની હાર જણાતી નથી તેમ કોઈને ખબર પણ પ-
 ડતી નથી કે આમા કોની જીત થશે આવો વીચાર ફરેકના મ-
 નમાં આવે છે પણ આહી આગળ તો પુર જોસમા ચોપાટ ખેત્રી
 રહ્યાં છે એમ સામાસામી પાસા નાંખતાં એક કલાક નીકળી ગયો
 અને ધીરે ધીરે પોપટના પાસા અવળા પડવા માડ્યા કે શાણી
 મેના સમજી ગઈ કે પોપટની હારની નીસાની માલુમ પડે છે એટલામાં
 પોપટ પણ પાસા નાખવામાં ઘણી ચાલાકી વાપરે છે આમતેમ
 ફાંફાં મારે છે પણ જ્યાં બાગ્ય ખીલવું નથી ત્યાંસુધી માણસનો
 ઉલ્લસ નકામો તેમ આજે પોપટની પણ જોતજોતામાં હાર થઈ
 અને મેનાનો વીજય થયો કે તુરત રાજાવીકમે બંદુકનો અવાજ

કર્ચો એટલે મેનાની જીતનો વાવટો પડી ગયો અને પોપટ નીરાશ થયો ત્યારે નગરના લોકો પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે અભીમાની પોપટ સુર્યના સામે ધુળ નાખવાથી સુર્યનો પ્રકાશ ઓછો થતો નથી વળી સમુદ્રની અંદરથી પાણી કાઢી લઇએ તો પણ સમુદ્ર ખાલી થતો નથી અને જે મુઠ્ઠીશાળી માણસ છે તે બલે મરણ પથારીએ પડેલો હોય પણ તેની મુદ્દિમા ફેરફાર નથી તેમ આજે વગર સમજે વગર પીછાણે નાહક જેમ તેમ મોલી તારીજ સરત પ્રમાણે તુ હારી ગયો છે માટે હવે આ મેનાની સાથે લઇ કરી તારી જીંદગી સુખેથી ગુજાર આ પ્રમાણે તમામ લોકોના દેખતા પોપટ કહે છે કે હે કંજેની નગરીના મહારાજા પરદુઃખ ભંજન રાજા વીક્રમની વહાલી પ્રજા આજે હું એકી અવાજે કહું છું કે મારી ચોપાટ બાજમાં હાર થયેલી છે એથી તમારે અગર મારે અફસોસ કરવાનું કંઈ પણ કામ નથી કારણકે સમે સમો બળવાન છે. નહિ પુરુષ બળવાન કામે અરજીનું લુંટીઓ-એહી ધનુષ એહી બાણ તેમજ વળી મોટા મોટા મહાત્માઓ થઈ ગયા અને કહી ગયા છે કે કોઇ દીન સુવા સેજ કોઈ દીન ભોંય પથારી. કોઇ દીન અમૃત હાર કોઇ દીન લુખી બાજ આ પ્રમાણે માણસો અને જ્ઞાનવરોના જ્યારે ભાગ્ય પછટાય છે ત્યારે જગત પોતાનું સગ્રુ હોય તે પણ દુઃખમન થઈ જાય છે જુઓ નગ રાજા અને સતી દમયંતી ભાગ્યના જોરે કરી બન્નેને વીયોગ થયો વળી પાંડવો જબરજસ્ત હતા તે પણ પોતાના કરમે કરી દુખી થયા. વળી લંકાપતી રાવણ જેના ઘેર ચઉદ ચોક-ડીનું રાજ હતું પવન પંખો નાંખતો હતો. વાયરો પોતે કચરો સાફ કરી જતો હતો અને જેની ચોદીસાએ ફરતી માણ રહી હતી એવા

જાગરજાગર થોડાં પછી કુણ્ડી ઉભી થઈ એ પછી પોતાના ભા-
ગ્યનો વાક છે એમાં કોઈની સીમામણ કામ આવતી નથી તેમ
મારે પછી માર નસીબ પલટાણું એટલે ચોપટખાજીમા હાર થઈ તો
પછી માર વચન પાળવાની ખાતર બંધે મારા પ્રાણનો નાશ થાય
અગર એક વાર રાજા વીક્રમનું રાજ ન્દય તો પછી હું કદી મારા
વચનનો ભગ દરીશ નહિ માટે હે નગરના લોકો આજે મારા
લગનની તૈયારીમા મહારાજા વીક્રમને કહી આપણા રાજના તમામ
દુખી લોકોને તેમજ આપણા પાગળા તમામ માણસોને બેઠાવી તેમને
દક્ષિણ આપી સંનેય આપો આ પ્રમાણે ચોપટનું બોલવું સામળી
સજાના લોકો એ મળી ચોપટ અને મેનાને પરણાવી દેવા એટલે
બીજે દીવસે રાજવીક્રમે ચોપટના કહેવા પ્રમાણે ગરીબ લોકોને દાન
આપી ખુસી કર્યા અને મેના ચોપટ આનંદથી રહેવા લાગ્યાં આ
પ્રમાણે પલંગની ચોથી પુતળી દેવદત્ત કુમારને કહે છે કે હે
કુમાર તું પછી કોઈ દીવસ અર્જમાન કરીશ નહિ આ પ્રમાણે
વાર્તા પુરી કરી પુતળી આદારે ઉઠી ગઈ અને કુમાર પલંગનાં
વખાણ કરી આનંદ માનવા લાગ્યો અને તૈયાર કરવા લાગ્યો કે
આ દેવતાઈ પલંગ મેં સવાલાખ રૂપીઓને લીધેલો છે પણ તેની
કીમત મેં ઘણીજ ઓછી આપી છે કે કદાચ સવાલાખ રૂપીઆ
તો શું પણ એકવાર માર રાજ બંધીસ કડ તો આ પલંગની
કીમત ઓછી છે અરે શું આ પલંગની કારીગરી તેની ઉડવાની
છટા અને શું એના મધુર બાપણો વગેરે બેઠલા પલંગના ગુણ
ગાફિ તેટલા થોડા છે આ પ્રમાણે પલંગનાં વખાણ કરી કુમાર
નીદ્રાને જાગીન થઈ ગયો.

કુમારની મુસાફરી.

હવે ખીજે દીવસે દેવદત કુમાર પોતાના પીતા પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે હે પીતાજી મારી તખીયત દીસે દીવસે બગડતી જાય છે માટે હાલ હું થોડા દીવસ મુસાફરી કરી મારી તખીયત સુધારી હું જલદી પાછો આવીશ આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી મહારાજા કહે છે કે હે કુમાર તાર કહેવું બરાબર છે પણ દેસાટન કરવામાં ઘણી અડચણ આવે છે માટે તારી સાથે થોડું લશ્કર લેઈ અને જે કંઈ દ્રવ્ય જોઈએ તે લઈ તારી ઠગ્ઠા પુરણ કર આવુ રાજાનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે પીતાજી હાલ લશ્કરની કંઈ જરૂર નથી પણ હું નજીકની મુસાફરી કરી જલદી પાછો આવું છું આ પ્રમાણે પોતાના પીતાની રજા લઈ કુમાર ત્યાંથી ચાલતો થયો અને ચાલતા ચાલતા કેટલેક દીવસે વીજયનગરની ધર્મશાળામાં આવી મુકામ કર્યો અને પોતે પાણી લેવા ગયો હવે એટલામાં ફરતો ફરતો એક સીપાઈ દેવદત કુમાર પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે હે મુસાફર આપ કોણ છો અને ક્યાંથી આવો છો આવુ સીપાઈનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ હું દુઃખી મુસાફર છું અને આરામ લેવા માટે ગામ ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવી મેં મુકામ કર્યો છે પણ આપ કોણ છો અને ક્યાંથી અહીં આવો છો આવુ સીપાઈનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ હું દુઃખી મુસાફર છું અને આરામ લેવા માટે ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવીને મુકામ કર્યો છે પણ આપ કોણ છો અને ક્યાંથી અહીં પધારવું થયું આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી સીપાઈ કહે છે કે

હે મુસાફર હું આપની પાસે મારા દુખનો હેવાલ કહેવા આવ્યો છું તે આપ એક ચીતથી સાંભળી વીચાર કરજો ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે બાઈ સુખેથી તમારો હેવાલ કહી બતાવો આ પ્રમાણે કુમારનું બોલવું સાંભળી પુરત સીપાઈ પોતાનો હેવાલ કહી બતાવે છે કે હે બાઈ હું કનોજ દેસના રાજાનો સીપાઈ છું અને અમારા રાજાને એક દીકરો છે પણ તે એક આખે કાણો છે અને તેનું લગન આજે અહીંના રાજાની કુંવરી સાથે થવાનું છે પણ કુંવરી અણી ચાલાક-હુશીઆર છે અને અમારા રાજાનો કુમાર ગાંડા ઘેલા જેવો છે માટે અમારા રાજાની ઇજાત રાખવા માટે હું આ ગામમાં ફર્યો પણ આપણા જેવો પુરૂષ કોઈ દીકામાં આવ્યો નહિ અને હું ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવી પહોંચ્યો અને તમને ભેગો થયો માટે હે બાઈ આપ આજની રાત્રી ભાડા તરીકે કુંવરીને પરણી અમારા રાજાને સંતોષ આપશે આ મારી સાચી હકીકત અને દુઃખનું કારણ છે આ પ્રમાણે સીપાઈનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે બાઈ એમાં તમારે દીલગીર થવા જેવું નથી અને હું તમારા રાજાની પાસે આવી તેમનું દુઃખ હું જરૂર દુર કરીશ માટે હવે તમારે એ વાતની ચીંતા કરવાનું કંઈ કારણ નથી ચાલો આપણે બન્ને મહારાજાને ભેગા થઈએ એમ વાતો કરતા બન્ને જણા મહારાજા પાસે આવી પહોંચ્યા એટલે મહારાજાએ કુમારને તમામ વાતથી જાહેર કરી પુરત લગ્નનો પોશાક પહેરાવી જાનીવાસે આવી પહોંચ્યા કે પુરત અહીંના રાજાએ પોતાની કન્યા બડી ધામ ધુમથી પરણવા દીધી અને કુમાર કુંવરીને લઈ પોતાના ઉતારે આવ્યો હવે આંહી કુમાર અને કુંવરી વાતો કરતાં નીકળે

સ્વાધીન થઇ ગયાં અને જોત જોતામાં સવાર થયું એટલે કુ-
માર પોતાના પોશાક ઢિતારી અને કનોજના રાજાની રાજા લઇ
ત્યાંથી રવાને થઇ ગયો હવે આંહી આગળ કુંવરી પોતાના પતી
પાસે આવી મુએ છે તો પોતાના સાથે જે રાત્રે પરજીવા આ-
વેલો પુરુષ હતો તે નહિ દેખવાથી અને આ કાણો અને ગેલો
પુરુષ જોવાથી એકદમ ચીંતાતુર થઇ ગઇ અને પોતાના બાપ
પાસે આવી તમામ હકીકત જાહેર કરી કે તુરત મહારાજા કનો-
જના રાજા પાસે આવી કહેવા લાગ્યા કે હે કનોજ દેશના
મહારાજા તમારો પુત્ર એકદમ ક્યા નાસી ગયો ત્યારે કનોજ-
નો રાજા કહે છે કે ભુપ મારો પુત્ર આપની સમક્ષ કેમો છે
ત્યારે રાજા કહે છે કે હે કનોજદેશના મહારાજા તમારો પુત્ર
એક આંખે કાણો અને આવો ગાડો કેમ જણાય છે ત્યારે કનો-
જદેશનો રાજા કહે છે કે હે મહારાજા ગઇ રાત્રીએ અક્ષમાત આં-
ખો આવવાથી મારા કુંવરની આ દશા થઇ છે આ પ્રમાણે કનો-
જના રાજાનું બોલવું સાંભળી એકદમ મહારાજા કોપમાં આવી
કહેવા લાગ્યા કે હે નીચ અધર્મી અને વીસવાસઘાત કરનાર પાપી
કનોજના રાજા હું આંહી આવી મારી સાથે નહું વેર કેમ
કરું છે અને મારી કુંવરીને કુવામા નાંખવા તક્યાર થયો છે
ધીક્કાર છે તને કે પોતાના સ્વાર્થ માટે પારકા માણસોને હેરાન
કરવા અને દુખી કરવા માટે આજે હું તને જેટલી શિક્ષા કર
તેટલી થોડી છે પણ લાચાર છું કે હજી રાજકુમારી મારી પાસે
છે એમ ધારી હું તને આંહીથી જતો કર છું અને તું એકદમ
આંહીથી ચાલ્યો જ આવું રાજાનું બોલવું સાંભળી તુરત કનો-
જનો રાજા એકદમ ગુપચુપ રવાના થઇ ગયો હવે આંહી આ-

જેલ રાજકુમારી પોતાના પતીની સોધ કરાવવા સાર ચારે બાજુએ માણસ મોકલી દીધા હવે વાચનાર કુમારનું શું થયું તે ઉપર લક્ષ આપીએ

કુમારનું માલણુને ઘેર જવું.

હવે કુમાર રાજકુવરીથી છુટા પડી ફરતો ફરતો ધર્મપુર-નગરમાં આવી પહોંચ્યો અને ત્યાં એક માલણુને ઘેર આવી કહેવા લાગ્યો કે હે બાઈ હું પરદેશી દુઃખી માણસ છું અને અચાનક આ શહેરમાં આવી ગયો છું તો મને આપના ત્યાં બે ચાર દીવસ રહેવા માટે સગવડ કરી આપસો અને તેના બદલામાં હાલ થોડા પઠસા પણ લો આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી માલણુ પઠસાની લાલચે ઉતારો આપ્યો અને ખાવા પીવાની સગવડ કરી આપી આ પ્રમાણે રાજકુમાર દરરોજ આ શહેરમાં ફરે છે અને નગરચર્યા જુએ છે એવામાં એક દીવસ માલણુની છોકરી રાજકુમારને કહેવા લાગી કે હવે આપ આંહીથી કયા દેશ જવાના છો અને આપ કયાના રહીશ છો આવું છોડીનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે બેન હું આવતી કાલે કોઈ પણ ગામમાં જતો રહીશ અને હું ઘણા દુર દેશથી આવું છું આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી માલણુની બેટી કહે છે કે હે બાઈ મારે પણ આપની સાથે મારા મોસાલ જવું છે માટે આપણે બન્ને સાથે જઈશું આ પ્રમાણે વાતચીત થયા પછી બીજે દીવસે રાજકુમાર અને માલણુની બેટી મુસાફરીએ જવા નીકળ્યા અને બન્ને વાતો કરતાં કરતાં એક બયંકર જંગલમાં આવી

પહોંચ્યાં એટલે ખેંચે જણાં એક કાડ નીચે આવી વીસામો લેવા
 એમાં અને રાજકુમાર પોતાની ખેન માલણની ખેટીને કહે છે કે હું
 સામે નદી ઉપરથી પાણી લઈ આવું છું એમ કહી રાજકુમાર
 પાણી લેવા ગયો અને આંહી માલણની ખેટીને કાઈ જેરી
 જનવર કરડવાથી મરણ પામી કે તુરત રાજકુમાર પાણી લઈ
 પાછો આવ્યો અને પોતાની ખેનને મરણ થયેલી જોઈ એકદમ
 રોવા લાગ્યો પણ આ જંગલમાં રોવાથી શું વળવાનું છે એમ
 ધારી પોતે લાકડા વીણવા ગયો અને લાકડા વીણી લાવી પોતે
 પણ તેની સાથે બળી મરવા તક્યાર થયો એવામા અકસ્માત
 તે જંગલમા ઇશ્વર પારવતી આવી પહોંચ્યા અને પારવતી ઇશ્વરને
 કહેવા લાગ્યા કે હે પ્રાણનાથ આ દુઃખી મુસાફરનું દુઃખ
 દુર કરો ત્યારે ઇશ્વર કહે છે કે હે પારવતી આ સંસારમાં કોઈ
 પ્રાણી છુખી નથી અને આવી બલાઓ જ્યા ત્યાં જોવામા આવસે
 માટે એ હઠ તું મુકી દે ત્યારે પારવતીની ઘણી દહ જોઈ
 ઇશ્વર કુમારને કહેવા લાગ્યા કે હે બાઈ તું મરતું મુકી દે
 અને તારી ખેનનું આયુષ પુર થવાથી એ મરણને સરણ થઈ છે
 માટે હવે તેનો એક પણ ઉપાય જીવવાનો નથી આ પ્રમાણે
 ઇશ્વર કહી રહ્યા છતાં કુમાર પોતાની હઠ મુકતો નથી ત્યારે
 ઇશ્વર કહે છે કે હું કુમાર તારા આવરદામાંથી એને દસ વરસનું
 આયુષ આપે તો એ તારી ખેન જીવતી થાય ત્યારે તુરત કુમારે
 ઇશ્વરના કહેવા પ્રમાણે પોતાના આવરદામાંથી એક પાણીનો
 કોટો લઈ અને મારા આવરદામાંથી દસ વરસનો આવરદા હું એને
 આપું છું એમ કહી પાણી જાંટયું કે તુરત પોતાની ખેન
 જીવી થઈ અને આંહી ઇશ્વર પારવતી અલોપ થઈ ગયાં આ પ્રમાણે

પોતાની બેન સજીવન થએલી જોઇ એ વાતને જાની રાખી ત્યાંથી
 આગળ ચાલ્યા એટલે ચાલતાં ચાલતાં દેસેક માલ નીકળી ગયાં
 કે કુમારને તરસ લાગી એટલે પોતાની બેનને એક ઝાડ
 પાસે બેસાડી પોતે કુવા ઉપર પાણી લેવા ગયો હવે આંઢી
 આગળ એક ગવાઇયો પોતે મધુર ગાયન ગાતો હતો એટલામાં
 એની દ્રષ્ટિ આ માલણની બેટી ઉપર પડી કે તુરત તેની પાસે
 આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે હે જાળા તું કોણ છે આવુ ગવઇયાનું
 બોલવું સામળી માલણની બેટી કહે છે કે હે મુસાફર હું
 દૂખી બાળા છું અને વીરેશ જન્મે છું આ પ્રમાણે બંને
 વાત કરત. પ્રીતી થઇ એટલે માલણની બેટી ગવઇયાને કહે છે કે
 મારી સાથે આ રાજકુમાર છે તેનું સું કરવું ત્યારે ગવઇયો
 કહેવ. લાગ્યો કે એને તું પાણી પીવાનું બાતું કાઢી કુવામાં
 નાંખી દે આ પ્રમાણે સમજારી ગવઇયો ત્યાથીથી દુર
 જતો રહ્યો કે રાજકુમાર પાણી પી આવી ગયો ત્યારે માલણની
 બેટી કહે છે કે હે બાઈ મારે પણ પાણી પીવું છે મારે આવો
 ત્યારે રાજકુમાર પોતે માલણની બેટીને લેઇ કુવા પાસે આવી
 ગયો અને પાણી કાઢવા લાગ્યો કે તુરત માલણની બેટીએ ધકકો
 મારી કુવામાં નાખી દીધો અને માલણની બેટી ગવઇયા પાસે
 આવી પહોંચી અને તેની સાથે રહેવા લાગી અને ગાયન કરવામાં
 ધણી ચાલાક થઇ હવે રાજકુમાર કુવામાં પડ્યો પણ એને
 અચાનક અંદર એક ગોખલો હતો તે ઉપર ઉભો રહ્યો એટલામાં
 એક વજીરનાની પોઠ તે કુવા આગળ આવી પહે ગા અને
 વજીરને તે કુવામાંથી પાણી કાઢવા લાગ્યો એટલે તુર કુમારે
 દોરઝાલી એકદમ બહાર આવી વજીરનાને પ્રણામ કરી પાંખના

દુઃખની વાત કહી એટલે વણુઝારાએ તેને પોતાની પુત્રે રાખ્યો અને ત્યાંથી વણુઝારો અને કુમાર એક ગામમાં આવી ગયા એટલે વણુઝારો કુમારને કહે છે કે હે ભાઈ હું મારો માલ વેચી આવું ત્યાં સુધી તમે આંહી બેસો ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ હું હવે બીજો ગામ જઈશ એમ કહી વણુઝારો અને કુમાર પોત પોતાના રસ્તે પડ્યા હવે રાજકુમાર ફરતો ફરતો જો રાજકુવરીને પરણ્યો હતો તેજ મામની ધર્મ શાળામાં આવી સુકામ કયો અને બીજો દીવસે પેલો ગવધ્ન્યો માલણુની છોડીને લઈ રાજ પાસે પધસા લેવાની આશાએ નાય કરવા સાર દર-પ્યારમાં આવી પહોંચ્યો એટલે ગવધ્ન્યાનો નાય જોવા માટે આપુ નગરનું લોક બેઝુ થયું તેમાં રાજકુમાર પણ જોવા માટે ગયો હવે આંહી આગળ માલણુની બેઠીએ એવો નાય સર કયો કે એના ઉપર રાજ બહુ ખુશી થઈ ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે હે માનાર તારી મરજમાં આવે તે મારી પાસેથી તું આજ માગી લે આવું રાજ માલણુની બેઠીને કહે છે એટલામાં માલણુની બેઠીએ નજર પેલા રાજકુમાર ઉપર પડી અને વીચાર કરવા લાગી કે રાજકુમાર આંહી કયાંથી ? જો કદાચ રાજકુમાર મારો હેવાલ રાજને કહેશે તો હું ફગેત થઈશ માટે એને કેદ કરે એવું વચલ હું રાજ પાસેથી માગી લઉં આવો વીચાર કરી માલણુની બેઠી કહે છે કે હે જુપાળ મારે બીજું કંઈ જોઈતું નથી પણ આ સામે પેલો માલુસ ઉભો રહ્યો છે તેને કેદ કરો આવુ માલણુની બેઠીનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજએ કુમારને પોતાની પાસે બોલાવો કહ્યું કે હે મુસાફર તમને કેદ કરવામાં આવે છે ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે જુપાળ મારો એવો કયો અપરધ આપના જોવામાં

આવ્યો કે મને કેદની શીક્ષા થઈ તે કૃપા કરી જાણવશો ત્યારે રાજા કહે છે કે હે મુસાફર તેં આ ગાનારી અંધ ઉપર જીવન ચુનરવાનો અને તેને હેરાન કરવાનો વીચાર કરી તું આંહી આવ્યો છે માટે તને કેદની સજા કરવામાં આવે છે આ પ્રમાણે રાજાએ કુમારને કહ્યું. કે હે ભુપાળ આપે જે વાત કહી તે તદ્દન ખોટી છે છતાં મારી એક વસ્તુ તેની પાસેથી અપારી આપ મને કેદ કરો આવું કુમારનું બેલવું સામળી રાજા કહે છે કે હે ગાનારી આ મુસાફરની જે વસ્તુ તેં લીધી હોય તે વસ્તુ તેની પાછી આપી દે ત્યારે ગાનારી કહે છે કે હે ભુપાળ મેં એની કંઈ પણ ચીજ લીધી નથી પણ એ તો મારા ગળે પડે છે ત્યારે રાજા મુસાફરને કહે છે કે હે મુસાફર આતો કંઈ જાણતી નથી એટલે કુમાર પોતાના હાથમાં એક પાણીનો ડોટો લઈ રાજાને કહે છે કે હે ભુપાળ આ પાણીનો ડોટો આ ગાનારીના હાથમાં આપી એ એમ કહે કે મેં જે ચીજ આની લીધી હોય તે ચીજ હું એની પાછી આપી દઉં છું એમ કહી મારા હાથમાં પાણી આલવાથી મારી આંખેલી ચીજ મને પાછી મળી જશે આ પ્રમાણે કુમારના કહેવા પ્રમાણે રાજાએ પાણીનો ડોટો ગાનારીના હાથમાં આપ્યો કે તુરત ગારીએ પોતાના મોઢેથી કહયું કે મેં જે ચીજ આ મુસાફરની લીધી હોય તે આજે હું એને પાછી આપી દઉં છું એમ કહી હાથમાં પાણી સુકયું તે તુરત માલણની બેટી મરી ગઈ આ ચમત્કાર જોઈ નગરના લોકો અને રાજા કુમારને યુજવા લાગ્યા કે આનું કારણ શું એટલે કુમારે જે ખરી હકીકત હતી તે જણાવી દીધી આ પ્રમાણે ન્યાય સુકવી રાજા સીંહાસન ઉપર બેસી ગયો એટલામાં શિવકુમારની સખીઓ

પોતાના ઘેર જતી હતી એવામા અકસ્માત તેની દ્રષ્ટી આ કુમાર ઉપર પડવાથી એકદમ રાજ પાસે આવી કહેવા લાગી કે હે નાથ આહી જે કુમાર ઉભો હતો તે આપના રાજકુમારીનો પતી છે આવું પોતાની સખીઓનું બોલવું સાંભળી રાજએ કુમારને બોલાવી પોતાની પાસે બેસાડ્યો અને કુમારને કહેવા લાગ્યો કે આપ કયાંના રહીશ છો અને કયાથી આવો છો વળી આ નગરમાં કેાઇ દીન આવેલા કે આજેજ આવો છો આ પ્રમાણે રાજનાં વચન સાંભળી કુમાર પોતાનો હેવાલ કહે છે હે ભુપ સાંભળો હું ચંપાપુરના મહારાજ કનકસીંહનો પુત્ર છું અને મહેજ મુસાફરી કરવા સાર નીકળ્યો છું હમણાં બે માસ પહેલાં કનોજના રાજ જોડે હું આહી એક કન્યાને પરણવા સાર ભાડે આવ્યો હતો માટે હે ભુપાળ આ મારી ખરી હકીકત-છે આ પ્રમાણે કુમારનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજકન્યાએ પોતાના પતીને ઓળખી તેમના પગમા પડી રાજમહેલમા લઇ ગઈ અને રાજ કુમારને જોઇ આનંદ કરવા લાગ્યો આ પ્રમાણે કુમારને આહી બે ચાર દીવસ થઈ ગયા એટલે રાજકુમારીને કહે છે કે હવે આપણે આપણા દેશ જઈએ પોતાના પતીનું વચન સાંભળી રાજકન્યાએ પોતાના મા આપને હકીકત કહી તુરત બન્નેને આવતી કાલે જવાની રજા આપી હવે કુમાર અને કુંવરી બન્ને જણા દર મંજલ કરતાં કેટલાક દીવસે પોતાના દેશ આવી ગયાં અને પોતાના પીતાને પ્રણામ કરી કુમારે મુસાફરીની તમામ વાત જણાવી દીધી એટલે રાજ વીચારમા પડ્યો કે હવે આ રાજગાદી કુમારને સોંપી દઉં આવો દરાવ કરી રાજએ બીજે દીવસે દરબાર ખરી કુમારને રાજયાબીષેક કર્યો અને કુમાર સુખેથી રાજ ચલાવવા લાગ્યો.

ઇતિ શ્રી પલંગલી વાર્તા સંપૂર્ણ.

રમુજ કેમીક

એક દીવસ દેવદત કુમાર રાત્રીના વખતે નગરચર્યા જોવા નીકળ્યો છે અને પોતે ફરતો ફરતો એક દેવીના મંદીર આગળ આવી પહોંચ્યો એટલામા એક ચોર ચોરી કરવા જતો હતો તેને એકદમ બોલાવી કુમાર પુછવા લાગ્યો કે હે બાધ અત્યારે મધરાત્રીએ તું કયાં જાય છે.

આવુ રાજતુ બોલવું સાબળી ચોર કહે છે.

ચોર—હે ચંપાનગરીના માહારાજ દેવદત હું આજે મધરાત્રીએ ચોરી કરવા જાઉં છું અને વખત થવા આવ્યો છે.

રાજ—તું કયા રહે છે અને તારું નામ શું.

ચોર—હે ભુપ હું આ દેવીના મંદીર પાછળ રહું છું અને મારું નામ સાચો ચોર છે.

રાજ—તું કેટલા વરસથી આ ચોરીનો ધંધો કરે છે.

ચોર—હે મહારાજ આજકાલ કરતાં દસ વરસથી હું ચોરીનો ધંધો કરું છું.

રાજ—દીવસે તું શું કામ કરે છે.

ચોર—રાત્રીએ જો ચોરીનો માલ મારી પાસે આવ્યો હોય તેનો હિસાબ કરું છું.

રાજ—તારી મદદમાં કેટલા માણસ છે.

ચોર—હે સાહેબ હાલ તો હું એકલો જ છું.

રાજ—ત્યારે અત્યારે તું ચોરી કરવા જાય છે એ વાત સાચી.

ચોર—હે મહારાજ એમાં આપને લગાર શક રાખવા જેવું નથી અને હું આપને સાચું કહું છું.

રાજા—હે ચોર ખાતરી સી.

ચોર—હે મહારાજ આ એક કલાક આ મંદીર પાસે બેસો અને હું એકદમ ચોરી કરી લાવી અને તે ચોરીના માલ આપને ગતાવું છું.

આ પ્રમાણે ચોરનું બાપણ સાંભળી રાજા વીચાર કરે છે કે આ માણસ માંડો છે અને મારી આગળ જેમ તેમ બકે છે માટે એને રજા આપવી એમાજ મજા છે આવું કદી ચોરને રાજાએ રજા આપી કે ચોર ત્યાંથી છુટો થઈ એકદમ રાજા મહેલમાં આવી એક રતનનો દાબડો લઈ દુરત પાછો આવ્યો અને વળી પાછો રાજાની નજરે પડ્યો એટલે રાજાએ પાછો તેને બોલાવી પુછ્યું કે અરે તું કોણ છે.

રાજા—હે ભાઈ તું કોણ છે.

ચોર—હે સાહેબ હું ચોર છું.

રાજા—હે ચોર તું ક્યાં જઈ આવ્યો

ચોર—હું ચોરી કરી આવ્યો.

રાજા—કયે ઠેકાણેથી ચોરી કરી આવ્યો.

ચોર—હે સાહેબ આજે હું રાજામહેલમાંથી ચોરી કરી આવ્યો.

રાજા—હે ચોર ત્યાંથી શું વસ્તુ લાવ્યો.

ચોર—હે શ્રુષ્ઠ આજે તો ફક્ત રાજા મહેલમાંથી એક રતનનો દાબડો ચોરી લાવ્યો છું બીજાં કંઈ મળ્યું નથી. આ પ્રમાણે ચોરનું બાપણ સાંભળી રાજાએ વીચાર કર્યો કે આતો પેલા માંડો પ્રથમ મળ્યો હતો તેજ આ માણસ છે અને એ

માણસ આમ તેમ ફરી પાછો આવ્યો છે માટે એને કાઢી મુકાવો જોઈએ આવો વીચાર કરી રાજ્યએ ચોરને ગાડો સમજી રજા આપી એટલે ચોર પોતાના ઘેર જઈ મુકી ગયો હવે રાજ્ય નગરચર્યા જોઈ તુરંત પોતાના મહેલમાં જઈ સૂઈ ગયો અને સવારમાં પોતાના કામકાજથી પરવારી સમામા આવી બીરાજ- માન થયો એટલામાં એક છડીદારે આવી અરજ કરી કે હું સાહેબ ગઈ કાલ રાત્રીએ આપના રાજમહેલમાંથી ચોરી થઈ છે અને રાણી સાહેબ ચીંતા કરે છે, આવું છડીદારનું બોલવું સાંભળી રાજ્યએ દીવાનને હુકમ કર્યો કે તમે રાજમહેલમાં જઈ તપાસ કરો કે કઈ કઈ વસ્તુઓની ચોરી થઈ છે એમ કહી રાજ્યએ દીવાનને રાજમહેલમાં તપાસ કરવા મોકલ્યો અને દીવાન સાહેબ રાણી પાસે જઈ પુછવા લાગ્યા કે હું રાજમાતા આપના મહેલમાંથી કઈ કઈ વસ્તુની ચોરી થઈ છે એટલે રાણીએ દીવાનને કહ્યું કે ચોરીમાં રતનનો એક દાખડો ગયો છે બીજું કાંઈ ગયું નથી. આ પ્રમાણે રાણી તરફથી સમાચાર લઈ દીવાન સાહેબ રાજ પાસે આવી પહોંચ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે સાહેબ રાજમહેલમાંથી એક રતનની કાબડી સીવાય બીજી કોઈ વસ્તુની ચોરી થઈ નથી આ પ્રમાણે દીવાનનું વચન સાંભળી તુરંત મહારાજ્યએ એક છડીદારને બોલાવી પેલા સાચા ચોરને બોલાવી લાવવાની રજા આપી અને કહ્યું કે તેનું ટેકાણું દેવીના મંદીર પાછળ છે આવો રાજને હુકમ થતા છડીદાર દેવીના મંદીર પાસે જઈ સાચા ચોરનું ઘર પુછ્યું. એટલામાં સાચો ચોર સીપાઈના સામે આવી કહે છે કે હું બાઈ સાચો ચોર તો હું તમારી પાસે ઉભો છું માટે કહો આપને માફ થું કામ છે

આવું ચોરનું બોલવું સાબળી સીપાઇ કહે છે કે હે સાચા ચોર તમને મહારાજ બોલાવે છે માટે તમે મારી સાથે ચાલો. આવું સીપાઇનું બોલવું સાબળી સાચો ચોર તુરત તથ્યાર થયો અને સીપાઇની જોડે દરબારમા આવી મહારાજને સલામ કરી ઉભો રહ્યો. એટલે મહારાજએ, કહ્યું કે હે સાચા ચોર ગઇ કાલ રાત્રીએ તેનું શું કામ કર્યું હતું ત્યારે સાચો ચોર કહે છે કે હે મહારાજ મેં ગઇ કાલ રાત્રીએ એક રતનના દાખડાની ચોરી કરી હતી આવું ચોરનું બોલવું સાબળી રાજ કહે છે કે હે ચોર જા એ રતનનો દાખડો લાવી અહીં રજુ કર રાજનો હુકમ સાબળી તુરત ચોર પોતાના ઘેર જઈ રતનનો દાખડો લાવી મહારાજ આગળ રજુ કર્યો આ પ્રમાણે સાચા ચોરની હિંમત પરાક્રમ, મત્ત્ય અને સાહસ જોઈ રાજ સભાના દેખતા કહેવા લાગ્યો કે હે સાચા ચોર આજે તારા ઉપર હું પ્રસન્ન છું માટે તારી દંડબામા આવે તે વસ્તુ મારી પાસેથી તુ માગી લે એવું મારૂ વચન છે આ પ્રમાણે રાજનું બોલવું સાબળી સાચો ચોર કહે છે હે ભુપાલ આપની કૃપા દ્રષ્ટી નીચે તારા ઉપર કાયમ રહે એજ મારી માગણી છે બીજું મારે કંઈ જોઈતું નથી આવું ચોરનું બોલવું સાબળી રાજએ ચોરને કહ્યું કે હે સાચા ચોર આજથી હું તને મારા લશ્કરનો સેનાપતિ નીમુ છું આ પ્રમાણે સાચો ચોર લશ્કરનો સેનાપતિ થયો અને લશ્કરની દેખરેખ રાખવા લાગ્યો અને ચોરની કીરતી મધે પ્રસરી ગઇ.

સમાપ્ત.

પ્રુકસેસર મંગળદાસ જોષીતારામના પુસ્તકાલયમા
તદન નવિત પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

ચંપા શેઠાણી—સૌરાષ્ટ્ર દેશની વણીકપુત્રીની બહાદુરી

જાણવી હોય તો તુરત મંગાવો. કી. ૦—૮—૦

થુરા સતીની વાર્તા—ચમત્કારી નોવેલ. કી. ૦-૧૨-૦

કીશોર કુમાર—અદ્ભુત વાર્તા કી. ૦-૧૨-૦

બોલતો પોપટ—પોપટની ચાલાકી જાણવી હોય તો

આજેજ મંગાવો. કી. ૦—૮—૦

ચતુર સુંદર ભાગ એકથી ચોવીસ— કી. ૦-૧૨-૦

હોથલ પદમણી—રમીક વાર્તા કી. ૦—૮—૦

સુર્યકુમારી નોવેલ—એકસો સાઠ પાનાનું દળદાર

પુસ્તક છતાં માત્ર કી. ૦-૧૨-૦

દેવતાઈ પલંગ કી. ૦-૧૨-૦

તમામ જાતનાં પુસ્તકો કીફાયત ભાવે વેચનાર.

પ્રુકસેસર મંગળદાસ જોષીતારામ શાહ.

રીચીશાહ—અમદાવાદ.

છેવટના બે બોલ

વાંચ્યાં હશે ઠંઠ પુસ્તકો, વાંચી બુઝો આ પલંગને,
વૈરાગ્ય નીતી મય છે, સુષુળે તમે આ પલંગને,
દેવતાઈ કેરા પલંગનો, ચમત્કાર વાંચી તો બુઝો,
ઓ મૃત્યુ કેરા માનવી, બુદ્ધા તમે તો કાં ભભો;
પોષટ તણી ચતુરાઈ ને, વળી ચોરનો વીજ્ય થયો,
દાખલો બીજો કહું છું, કાકોર કન્યા તો તણો;
જોગી તણા ઉપકારથી, દારિદ્ર પ્રાદાણુનું મયું,
રાજ દરબારે ગયો, અપમાન તેનું તો થયું;
વળી કુકડા કેરી કથા, વાંચી હશે ઓ સજ્જનો,
જ્યાં માત પોતાની ડસે, ત્યાં વાંકે કોનો કાઠવો;
બુઝો ઇંદ્રના દરબારમાં, વીજ્ય શાથી તો થયો,
દેવતાઈ કેરા ન્યાયમાં, સરપાવ તાંતો શું મળ્યો;
ગંઝર તણી અહીં વાત કેતાં, વખત વીતી જાય છે,
દેવતાઈ કેરા પલંગની, તારીફ કેવી થાય છે;
લેખક અને પંડીત નથી હું, બુકનો વેચનાર છું,
નીરમાલ્યમાં નીરમાલ્ય હું, આ બુકનો વેચનાર છું;

સમાપ્ત.

સૂર્ય કુમારી.

નાંવેલ.

સૂર્ય લોકની ઘટનાથી સંપૂર્ણ રીતે
સોભીતું જેમાં સૂર્યદેવની પુત્રીએ મૃત્યુ
લોકના નરેન્દ્ર સંવરણ માટે પ્રેમદેવની તપ-
શ્રયા કરીને પોતાનો વિજય સાધ્યો વિગેરે
ઘટના ખાસ વાંચકોને વાંચવા લાયક છે.

હાસ્યરસ, શૃંગાર રસ, વિર રસ અને
કરુણા રસથી ભરપૂર એકસો શાઠ પાનાનું
દળદાર પુસ્તક છતાં કીંમત માત્ર. ૦-૧૨-૦

મળવાનું ઢેકાણું.

બુકસેલર મંગળદાસ જોષીતારામ શાહ.

- રીચીરોડ—અમદાવાદ.

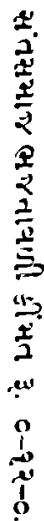
શુકસેતર મંગળદાસ જોડિયારામના પુસ્તકાલયમાં
વેચાતાં પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

શ્રીમત રૂ. ૦-૮-૦.

મંગળદાસ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●

